

RiskMonitor

Фондация RiskМонитор

2009

ОСНОВНИ СХЕМИ ЗА ИЗПИРАНЕ НА ПАРИ
ОТ ТРАФИК НА ХОРА
С ЦЕЛ СЕКСУАЛНА ЕКСПЛОАТАЦИЯ

B | T | D The Balkan Trust
for Democracy
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

7

B | T | D The Balkan Trust
for Democracy
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

Това издание се осъществява с щедрата подкрепа на американския народ чрез Американската агенция за международно развитие. Изразените становища са на автора на изследването и не отразяват непременно вижданията на Американската агенция за международно развитие или на Правителството на Съединените американски щати.

Това издание също се осъществява с подкрепата на German Marshall Fund of the United States (GMF) и изразените становища не отразяват непременно вижданията на German Marshall Fund или на Балканския тръст за демокрация.

ОСНОВНИ СХЕМИ ЗА ИЗПИРАНЕ НА ПАРИ ОТ ТРАФИК НА ХОРА С ЦЕЛ СЕКСУАЛНА ЕКСПЛОАТАЦИЯ

Автор: Георги Петрунов

Фондация „**РискМонитор**“

София, 2009, ISBN 978–954–92264–8–5

Фондация **РискМонитор**

България, София 1000, ул. Аксаков 46

е. поща: riskmonitor@riskmonitor.bg

<http://www.riskmonitor.bg/>

Съдържание

Увод	5
I. Методология	9
II. Трафик на хора от България с цел сексуална експлоатация	11
1. Възникване и развитие на проблема	11
2. Значимост на трафика на хора	14
3. Етапи на трафика на хора	17
3.1. Набиране	17
3.2. Транспортиране	32
3.3. Експлоатиране.....	38
4. Опит за определяне мащаба на трафика на хора	54
5. Опит за оценка на средствата, генерирани от трафик на хора	56
III. Организирана престъпност и трафик на хора	57
1. Актьори в трафика на хора	57
2. Престъпни организации за трафик на хора	59
2.1. Роли и структури	59
2.2. Използване на корупция.....	62
2.3. Отношения с чужди престъпни организации	73
3. Парите в престъпните организации	76
3.1. Счетоводство и контрол	76
3.2. Разпределение на средствата.....	80

IV. Управление на средствата от трафик на хора с цел сексуална експлоатация	86
1. Фази при изпирание на пари	87
2. Изпирание на пари от трафик на хора	89
2.1. Прехвърляне на парите	93
2.1.1. Парични преводи	93
2.1.2. Куриери на пари	95
2.1.3. Внасяне на стоки	98
2.2. Подготовка за инвестиране	100
2.2.1. Превалутиране на средствата	100
2.2.2. Доказване произхода на средствата	103
2.3. Участие в легалната икономика	107
2.3.1. Селско стопанство	107
2.3.2. Дърводобив	109
2.3.3. Транспорт	111
2.3.4. Строителство и недвижими имоти	112
2.3.5. Търговски обекти и туризъм	114
2.3.6. Обществени поръчки и проекти	117
2.3.7. Пленяване на съществуващ бизнес	119
2.3.8. Други	121
3. Ефекти от изпирането на пари	122
3.1. Краткосрочни ефекти	123
3.2. Дългосрочни ефекти	124
V. Заключение: проблеми и предложения за подобряване на противодействието на изпирането на пари и трафика на хора	126
Литература	132

ОСНОВНИ СХЕМИ ЗА ИЗПИРАНЕ НА ПАРИ ОТ ТРАФИК НА ХОРА С ЦЕЛ СЕКСУАЛНА ЕКСПЛОАТАЦИЯ

Увод

Съществуват множество причини за включване на хората в престъпни дейности. Едно от основните обяснения за това, особено за занимание с организирани престъпни дейности, е възможността за бърза и голяма печалба. Но престъпниците не се интересуват само от осигуряването на много пари, а също и от възможността да ги използват, да се наслаждават на плодовете от престъпната си дейност. „Мръсните“ пари, придобити от престъпление, имат някои недостатъци спрямо „чистите“ пари. Харченето им трябва да е по-малко видимо и в същото време е съпътствано с по-голям риск от разкриване и залавяне. „Чисти-

те“ пари могат свободно да бъдат инвестирани в законни бизнеси или да бъдат харчени за консумация на разнообразни блага без риск от разследване и конфискация. Използването на пари, придобити от престъпна дейност, крие рискове от разкриване и свързване с предикатното престъпление, от което са генерирани паричните средства. Ето защо основна задача за престъпниците е да изперат „мръсните пари“, т.е. да се опитат да прикрият действителния престъпен произход на сумите и да ги направят да изглеждат като придобити от легална дейност. Така изпирането на пари става неразделна част от престъпните дейности, генериращи парични средства.

Исторически идеята за пране на пари се свързва с гангстерите, действащи по време на Сухия режим в САЩ през 30-те години на XX век. Става въпрос най-вече за Ал Капоне, на когото през 1931 г. е повдигнато обвинение за укриване на ганъци за периода 1925–1929 г., както и за Майер Лански. Последният е използвал легален бизнес с обществени перални, за да декларира своите доходи и не е било възможно да бъде обвинен в укриване на ганъци. От тук произлиза и термина „пране на пари“. Изпирането на пари се осъществява, когато престъпниците разбират, че за тях е по-удачно, вместо да укриват ганъци, да повишават декларираните доходи. Широка обществена употреба терминът придобива по време на разследването на случая *Уотъргейт* в САЩ, в средата на 70-те години на XX век. А в съдебно решение терминът за първи път е използван в присъда от 1982 г., засягаща конфискуване на колумбийски наркосредства в Съединените щати. До втората половина на 80-те години на XX век прането на пари като юридически феномен остава ограничено най-вече в САЩ и се свързва основно с приходите от разпространение на наркотици.

Историята на законодателството относно изпирането на пари се свързва с *Конвенцията на Организацията на обединените нации за борба срещу незаконния трафик на упойващи вещества и психотропни субстанции*, приета 1988 г., известна като Виенската конвенция. Според нея приходите от производство, трафик и търговия с наркотици и психотропни субстанции се инкриминират. Тоест, първоначално са преследвани за пране на пари единствено престъпниците, които се опитват да изперат приходи, получени от престъпления, свързани с наркотици. Създадената от G-7 през 1989 г. *Група за финансови действия срещу изпирането на пари* (FATF) приема *Четиридесет препоръки*, които съдържат обширен набор от мерки, насочени срещу изпирането на пари и са основата на международните стандарти в тази област. През последните 20 години на това престъпление се отделя все по-сериозно внимание, като са разработени и приети редица глобални, регионални и национални мерки, целящи неговото ограничаване. Прането на пари дори е определено от Ричърд Страфър (Strafer

1989) за престъплението на 90-те години на XX век. В резултат от дейността на FATF и Конвенцията на Съвета на Европа за изпиране, издирване, изземване и конфискация на облагите от престъпление, нараства списъкът с криминални дейности, свързани с изпиране на пари. В момента в редица държави, включително Република България, всяко престъпление, от което са получени парични средства, може да бъде свързано с изпиране на пари, а не само средствата, придобити от наркотици. Така е осъществено „огромно парадигмално изместване“ (Unger and Busuioc 2007: 7), вследствие от което изпирането на облаги от широк кръг престъпни дейности само по себе си представлява престъпление.

В допълнение разследването на изпирането на пари е и основен инструмент за разследване на организираната престъпност. Следвайки пътя на парите, разследващите могат да достигнат до престъпната дейност, от която те са генерирани. Така разследванията на изпирането на пари, освен доказване на самото престъпление, представляват метод за доказване на предикатното престъпление и достигане до ядрото на престъпните организации.

Някои автори (Savona 1997: 12) представят данни, според които подобно на престъпленията, свързани с наркотици, и други престъпни дейности могат да генерират огромни средства, които следва да бъдат изпрани. Такова престъпление е трафикът на хора. Според заместник-генералния секретар на Организацията на обединените нации Пино Арлачи това е най-бързо развиващият се престъпен бизнес в света. Трафикът на хора е престъпление, което грубо нарушава основни човешки права и се определя като съвременната форма на робство. Това престъпление може да бъде с различна цел, например с цел сексуална експлоатация; трудова експлоатация; отнемане на телесни органи; гържане в принудително подчинение; трафик на бременни с цел продажба на новороденото. Независимо каква е целта на трафика на хора, от престъпната дейност се генерират сериозни средства, които трябва да бъдат изпрани.

Българската организирана престъпност се е специализирала в трафик на хора, особено с цел сексуална експлоатация. Тази престъпна дейност е не само източник на огромни печалби за престъпните организации, но се е превърнала в социален и криминален феномен в нашата държава. Влизането в тази дейност не изисква големи предварителни инвестиции от престъпниците, но гарантира големи печалби, което в съчетание със социалната и икономическата обстановка в страната благоприятства епидемичното развитие на проблема и го превръща в огромен източник на средства за българската организирана престъпност.

Парите, генерирани от трафик на хора, се изпират чрез разнообразни схеми, които рядко привличат вниманието на изследователите. Въпреки това се откриват публикации по темата като доклада (Moneuval 2005), изготвен от Мънивал (Комисията на експертите по оценяване на мерките по противодействие на изпирането на пари към Съвета на Европа) и Групата за финансови действия срещу изпирането на пари, който представя схеми за изпиране на пари от трафик на хора и нелегална миграция от различни краища на света. В нашата страна, обаче, проблемът все още остава силно подценен и непроучен. Настоящата публикация е насочена към изследване точно на схемите за изпиране на пари от международен трафик на хора с цел сексуална експлоатация, една от най-характерните дейности за организираната престъпност в България.

I. Методология

Емпиричната информация за изследването е набрана чрез няколко основни метода – дълбочинни интервюта и проучване на документи, използвани са и статистическа информация и други изследвания. Комбинацията на различни методи и източници на информация е предпочетена, тъй като с нея е възможно навлизане в по-голяма дълбочина и достигане до по-пълна и достоверна информация за изследвания феномен.

Проучени са 21 документа – прокурорски актове и следствени постановления за трафик на хора и изпирание на пари от тази престъпна дейност. Прокурорските актове са проучени във Върховна касационна прокуратура, а следствените постановления в Национална следствена служба.

Проведени са над 150 интервюта с проституиращи и трафиканти, с експерти от неправителствени организации и с представители на следните държавни институции – Комисия за установяване на имуществено придобито от престъпна дейност, Министерство на вътрешните работи, Национална следствена служба, Прокуратура на Република България¹.

Възможностите за определяне на точни характеристики на извадката при подобни интервюта е силно ограничена. Разпределението на различните типове респонденти не е равномерно. При провеждане на интервюта са използвани полуструктурирани въпросници. Трябва да се отбележи, че след провеждане на дълбочинните интервюта с някои от участниците в изследването се осъществяваха повторни срещи и разговори с цел изясняване на някои допълнителни аспекти и достигане до максимална пълнота на събраната информация. Интервюта са проведени в следните градове и региони: Благоевград, Бургас, Варна, Враца, Добрич, Пазарджик, Плевен, Пловдив, Сливен, София, София-област, Стара Загора, Хасково, Ямбол. Теренната работа е проведена от изследователски екип, който съвместно с автора провеждаше интервюта.

Проблем пред изследването бе осигуряването на достъп до проституиращи и трафиканти, които да се съгласят да участват. За преодоляване на тази трудност са използвани представители на неправителствени социални центрове, които имат дългогодишни контакти с двете групи респонденти. Хората от

¹ Дължим благодарност на ръководствата и представителите на държавните институции за оказаното съдействие при провеждане на изследването. Специална благодарност отправяме към Национална следствена служба и Върховна касационна прокуратура за предоставената възможност да се запознаем със следствените дела и прокурорските актове.

социалните центрове, от друга страна, имат утвърдени връзки с членове от екипа по проекта, а някои от тях и опит при провеждане на подобни изследвания. Представителите на тези центрове осигуриха контакт за провеждане на интервюта от автора на изследването, а в някои случаи сами проведоха дълбочинните интервюта по предварително разяснена методика. На проституиращите и трафикантите бе заплатено за участието в изследването, както и на представителите на неправителствените социални центрове за провеждане на интервютата и осигуряване на контактите с респондентите. Използвайки доверието, което имат проституиращите и трафикантите в хората, които ни свързват, стана възможно провеждането на интервюта с тях. Както вече бе посочено, с някои от респондентите се проведоха и повторни срещи, което допълнително повиши тяхното доверие към изследването. Проблем се явява фактът, че в някои случаи представителите на социалните центрове са провели интервюта, без да записват разговора на диктофон, което води до непълнота на подадената информация и сериозно намалява възможността за контрол над интервюиращите. Друг проблем е, че проституиращите и трафикантите, до които бе получен достъп чрез представителите на тези центрове, заемат ниски нива в йерархията на престъпността. За да бъде преодолян този недостатък, бе разширен кръгът от респонденти и с участници от по-високо ниво. Достъп до такива респонденти бе получен от познати на изследователя, които имат доверени отношения с подобни хора и осигуриха контакти с тях. Въпреки това броят на тези интервюирани е много малък.

Поради посочените по-горе причини набраната от настоящото изследване информация не може да претендира за представителност. Възможно е то да разкрива само част от общата картина на изследвания феномен. Поради това изследването не трябва да се приема като единствената и обща гледна точка за трафика на хора с цел сексуална експлоатация и изпирането на пари от тази престъпна дейност.

II. Трафик на хора от България с цел сексуална експлоатация

Настоящата част на доклада се спира на основните параметри и особености на трафика на хора от България. За тази цел се използва основно информацията, събрана при теренната работа по изследването и статистически данни.

Докладът се съсредоточава върху сексуалната експлоатация на проституиращите. Тази експлоатация е свързана с възползване от работата на проституиращите и с незаконно и системно отнемане на заработените от тях средства. В първа точка се представя накратко възникването и развитието на проблема трафик на хора от България с цел сексуална експлоатация.

1. Възникване и развитие на проблема

Интервюираните експерти свързват възникването на проблема – международен трафик на хора от България – с началото на 90-те години на XX век, когато често извън държавата започват да пътуват криминално проявени лица, занимаващи се с различни престъпни дейности като например кражби на коли. Освен това представители на етнически групи започват търговия в чужбина. Тези хора, работейки в чуждите държави, осъществяват контакти с престъпни актьори от същия етнос в различни страни, с които успяват да се договорят за включване в различни сегменти на секс пазарите. Същевременно, както показват някои изследвания (Безлов и др. 2007), в България вече се е оформил пазар на проституцията, който е под контрола на организираната престъпност. Други изследвания (Arsova 2000) показват, че над 95% от българските проститутки работят със сводник. Така експлоатиращите проституцията в страната откриват възможност за навлизане в нови пазари. Характерна особеност за този период е, че в много случаи българските трафиканти набират и транспортират жертвите до държавите крайна дестинация, където ги продават на чужди престъпни актьори.

След този начален период все повече трафиканти разбират, че ако сами експлоатират жертвите, ще печелят много повече, отколкото ако ги продават на чужденци. Така през втората половина на 90-те години броят на българските трафиканти, експлоатиращи жертви в държавите от Западна Европа, започва да нараства. В началото на новото хилядолетие, особено след отпадането на Шенгенските ограничения за визово придвижване

В Европейския съюз през 2001 г., взривно нараства броят на българските трафиканти, експлоатиращи хора в тези страни. Навлизайки в секс пазара на някои от западноевропейските градове, трафикантите бързо започват да търсят допълнителни възможности и се насочват към нови дестинации, в следствие от което заемат позиции в много от доходоносните пазари. Характерна особеност е, че българските трафиканти в почти всички случаи експлоатират само българки.

Тези наблюдения на експертите от основните български институции се потвърждават от достъпните данни за някои държави от Европейския съюз. Като пример в Таблица 1 са представени данните за Кралство Белгия.

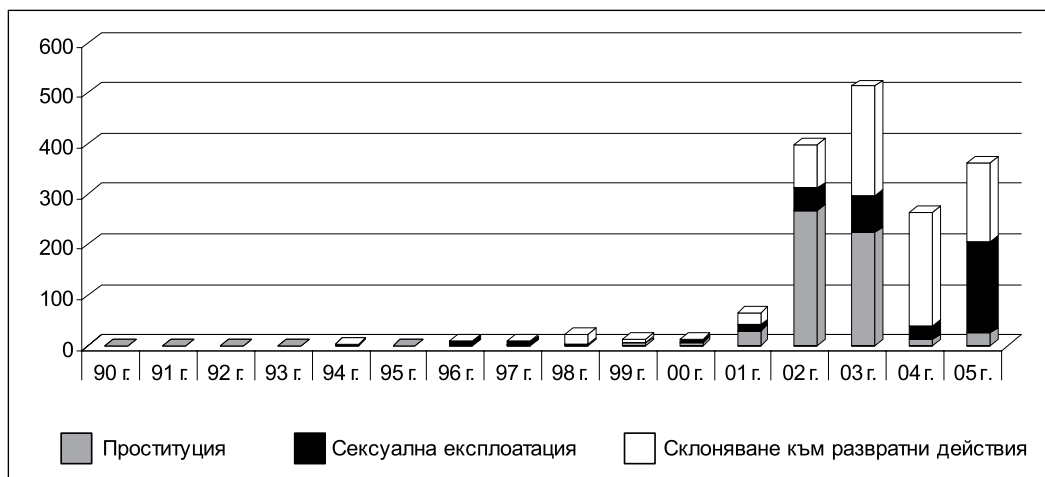
Таблица 1:
Престъпления, извършени от български граждани
в Кралство Белгия

Година	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Общо
Квалификация																	
Проституция	0	0	0	0	4	0	2	2	3	5	6	30	267	223	11	24	577
Сексуална експлоатация	0	0	0	0	0	0	7	6	1	1	5	11	44	74	29	182	360
Склоняване към развратни действия	0	0	0	0	0	0	1	1	19	8	3	24	87	216	224	155	738
Общо	0	0	0	0	4	0	10	9	23	14	14	65	398	513	264	361	1675

Източник: *Exploitation sexuelle et exploitation au travail (2007)*

Данните от таблицата графично са представени в Графика 1.

Графика 1:
Престъпления, извършени от български граждани
в Кралство Белгия

Източник: *Exploitation sexuelle et exploitation au travail (2007)*

В представените данни ясно се откроява огромното нарастване на установените случаи на проституция, сексуална експлоатация и склоняване към развратни действия, извършени от български граждани в Белгия след 2001 г. Представеният пример показва, че не са установени български граждани по посочените престъпления до средата на 90-те години на XX век. През втората половина на 90-те години са установени единични случаи от престъпленията, но в периода след 2001 г. се наблюдава грастично нарастване на посочените престъпления, извършени от български граждани. Данните от таблицата напълно потвърждават наблюденията на българските експерти.

При обобщаването на представената информация могат да се изведат четири основни етапа в развитието на трафика на хора от България:

- зараждане – през първата половина на 90-те години – свързан с установяване на първоначални контакти с лица от чуждите секс пазари, в много редки случаи българи се включват в експлоатация на жертвите;
- епизодичен – от втората половина на 90-те години до началото на новото хилядолетие – епизодични случаи на българи въввлечени в трафик на хора, основно в държавите от Централна Европа; употребата на насилие е основен метод за рекрутиране и контрол на жертвите; в много случаи те се продават на чужди експлоататори;
- масов – от 2001 г. до приемането на България за пълноправен член на Европейския съюз – съвпада с отпадане на визовите ограничения за българи при пътуване в държавите от Европейския съюз; българските трафиканти са натрупали опит и контакти,

развиват структури и заемат значителна част от секс пазарите в Западна Европа; насилието намалява и в повечето случаи се заменя от партньорски отношения между жертвата и трафиканта;

- утвърждаване – след 2007 г. – съвпада с приемането на България за пълноправен член на Европейския съюз; нараства броят на експлоатираните българи; нашите трафиканти завладяват големи сегменти от най-доходните секс пазари в Европа; физическото насилие над жертвите почти напълно изчезва; включването и участието на момичетата в основната част от случаите е доброволно.

Следвайки тази линия на развитие трафикът на хора от България през последните години се превръща във все по-значим проблем за нашата страна и държавите от Западна Европа.

2. Значимост на трафика на хора

В своя доклад, посветен на проблема, Европол (Europol 2008: 3) за поредна година посочва България като една от шестте основни държави източници на жертви на трафик в Европейския съюз наред с Украйна, Румъния, Русия, Нигерия и Молдова.

Тези изводи се потвърждават при преглед на данните за дела на идентифицираните жертви на трафик в някои страни от Европейския съюз по държави на произход, представени в Таблица 2.

Таблица 2:
Дял на идентифицирани жертви на трафик
в страни от ЕС по държави на произход²

Словения 2005–2006	Полша 2005–2006	Холандия 2004–2006
Словения 17%	Полша 67%	Холандия 22%
България 15%	България 12%	Нигерия 11%
Сърбия 9%	Украйна 10%	България 10%
Неизвестна 38%	Други 11%	Румъния 7 %
Други 20%		Други 50%
Общо 100%	Общо 100%	Общо 100%

² Данните в таблицата представят всички видове трафик на хора. Въпреки това, както показва докладът (UNODC 2009), около 80% от трафика са с цел сексуална експлоатация. Потвърждение може да бъде открито и в обобщените данни на Прокуратурата на Република България (Диков 2009). От тях става ясно, че в нашата страна през последните 3 години над 85% от установените случаи на трафик на хора са с цел сексуална експлоатация. Следователно данните в таблицата са валидни в най-голяма степен за изследвания в доклада вид трафик.

Гърция 2005–2007	Чехия 2005–2006	Германия 2005–2007
Румъния 36%	Чехия 22%	Германия 23%
Русия 22%	Украйна 29%	Румъния 13%
България 14%	Виетнам 19%	Чехия 11%
Украйна 6%	България 12%	България 9%
Други 21%	Други 16%	Други 45%
Общо 100%	Общо 100%	Общо 100%

Източник: UNODC (2009) и изчисления на автора

От данните в таблицата ясно се вижда, че по дял на жертвите България заема водещо място в редица страни от Европейския съюз. Процентът на българските граждани, установени като жертви на трафик в тези страни, е съпоставим с държави, чието население по брой е в пъти по-голямо от българското.

Нещо повече, различни източници сочат, че българските проституиращи са завзели голям дял от пазарите в Западноевропейски градове. Например, в публичното пространство³ стана известна оценка, която е потвърдена от експертите при проведените интервюта, според която в столицата на Белгия, Брюксел, 80% от проституиращите на витрини са наши сънародници, т.е. от 250 витрини на 200 работят по две българки, като на 180 от витрините работят момичета от град Сливен. В медиите⁴ бе представена информация от германска социална организация, която е установила, че по улиците на град Дортмунд всекидневно проституират 180 българки от малък град в близост до Пловдив, а по техни данни 500 проституиращи българки са преминали за една година през улиците на този германски град. Набраната в изследването информация показва наличие и на други подобни „гнезда“ на български проституиращи в западноевропейски градове като Виена, Грьонинген, Ница, Кьолн, Страсбург, Манхайм и други.

Масовото участие на български проституиращи извън страната се превръща в значим проблем и за редица градове и села в България, от които произхождат жертвите. Така например в доклада „Организираната престъпност в България: пазари и тенденции“ (Безлов и други 2007: 136–137) се представя информация,

³ Вж. напр. в-к Стандарт, Отличнички от Сливен позлатиха сутеньори, 30 септември 2008 г.

⁴ Вж. напр. в-к 24 часа, Наши проституират по 16 часа в Дортмунд, 7 май 2009 г.

която показва, че в градове като Сливен едно от около всеки десет момичета и жени на възраст 15–30 години е проституираща извън страната.

Изводи за значително участие на български граждани в трафика на хора с цел сексуална експлоатация могат да се направят и при преглед на данните за дела на заподозрените трафиканти в някои страни от Европейския съюз по държави на произход, представени в Таблица 3.

Таблица 3: Заподозрени за трафик на хора в страни от ЕС по държави на произход⁵

Белгия 2002–2005	Холандия 2001–2005	Германия 2005–2007
Белгия 64%	Холандия 32%	Германия 44%
България 18%	Турция 11%	Турция 9%
Албания 10%	България 9%	България 6%
Други 18%	Други 48 %	Други 41%
Общо 100%	Общо 100%	Общо 100%

Източник: Exploitation sexuelle et exploitation au travail (2007), UNODC (2009) и изчисления автор

От данните в таблицата ясно се вижда, че по брой заподозрени трафиканти на хора България е сред първите три държави в страните от Европейския съюз, за които има достъпна информация. Например в Белгия една от пет установени групи, занимаващи се с експлоатация на хора, е от България. Така, освен водещо място по брой жертви на трафик, нашата страна заема предни позиции и по брой експлоататори в държави от ЕС.

Нещо повече, резултатите от настоящото изследване показват разширяване на периметъра на действие на престъпните актьори, като освен тези добре известни европейски дестинации, се открояват и нови, в държави от други континенти като САЩ и ЮАР.

⁵ Докладът за Белгия представя данни за трафик на хора с цел сексуална и трудова експлоатация, но изрично се посочва, че българите са специализирани в сексуална експлоатация на жертвите. Данните за Германия са само за трафик с цел сексуална експлоатация. За Холандия са за различни типове трафик на хора. Въпреки това, както вече отбелязахме, огромната част от регистрираните случаи на трафик са с цел сексуална експлоатация.

⁶ Данните в Exploitation sexuelle et exploitation au travail (2007) обхващат първите пет държави по произход, но е възможно да има заподозрени и от други страни, които да не са представени в доклада.

Всичко представено до тук показва, че малка страна като България се е превърнала в един от най-големите участници в трафика на хора, както и че това престъпление е придобило застрашителни размери в страната.

3. Етапи на трафика на хора

Настоящата точка се спира на основните етапи от процеса трафик на хора с цел сексуална експлоатация от България. Това са *набиране, транспортиране и експлоатиране*. Тези етапи в голяма степен съвпадат с формите на изпълнителното деяние от текста в Наказателния кодекс, инкриминиращ трафика на хора, които са *набиране, транспортиране, укриване и приемане*⁷. Съсредоточаването върху тези етапи цели по-ясно представяне в доклада на самия процес на трафик на хора.

3.1. Набиране

Събраната в изследването информация показва голямо разнообразие, както при профилите на жертвите, така и при методите за тяхното набиране. Единственото изключение, при което не се открива разнообразие в различните случаи, е полът на жертвите. В огромната част от случаите те са жени. Въпреки това се откриват някои случаи, при които жертвите на сексуална експлоатация са мъже. В изследването е проведено едно интервю с травестит, който е трафикиран от страната, за да проституира.

По отношение на етноса на жертвите се открива разнообразие. В установените от изследването случаи те се самоопределят, като представители на три групи – българи, роми, турци. Процентното им разпределение е представено в следващата таблица.

Таблица 4: Етнос на жертвите

Етнос	Процент
Български	82%
Ромски	15%
Турски	3%
Общо	100%

Данните в таблицата показват, че в най-голяма част от случаите жертвите са българи. Това опровергава разпространено-

⁷ Правен анализ на престъплението трафик на хора е предложен, например в Костадинова (2005), Пушкарова (2008).

мо схващане, че основната част от трафикираните от нашата страна са от ромски етнос.

Обобщена информация за възрастта, на която интервюираните жертви декларират, че за първи път са попаднали при експлоататорите, е представена в Таблица 5, която следва.

Таблица 5: Възраст на жертвите при набиране

Възраст	Процент
до 13 години	0%
13–15 години	5%
16–17 години	14%
18–20 години	49%
21–23 години	24%
24–26 години	2%
27–29 години	2%
30–32 години	4%
Над 32 години	0%
Общо	100%

Много тревожен тук е високият процент на непълнолетните, които са сексуално експлоатирани. В голяма степен този процент се дължи на разпространени практики сред някои ромски и турски общности да експлоатират непълнолетни. Тези данни, както и случаите на попадане в трафик след 30 годишна възраст, потвърждават мнението на интервюираните експерти, че през последните години се наблюдава тенденция на разширяване на възрастовите граници, както надолу, така и на горе при включване в тази дейност.

Въпреки това данните в Таблица 5 показват, че основната част (49%) от интервюираните жертви декларират, че са попаднали в трафик на възраст между 18–21 години. Голямото натрупване на случаи в тази възрастова граница може да се обясни с това, че момичетата, навършили пълнолетие, имат възможност свободно да напускат границите на България. Същевременно тези момичета съвсем скоро са завършили или им предстои да завършат училище, след което да си търсят работа. Намирането на работа, особено добре платена, в много български градове и села се оказва сериозен проблем. В опит да намерят изход от тази ситуация те мигрират към по-големи градове, където много от бъдещите жертви започват работа, която се оказва много ниско платена и не им позволява да покриват разходите си. Потвърждение може да бъде открито в данните, представящи с какво са

се занимавали жертвите, преди да попаднат в трафик, които са представени в следващата таблица.

Таблица 6: Занимание на жертвите преди набирание

Занимание преди набирание:	Процент
Учащи	22%
Сервитьорка/барманка	24%
Продавачка	15%
Певица/Танцьорка	6%
Рецепционистка/Секретарка	3%
Работничка във фабрика/пекарна	2%
Брокер	1%
Шивачка	1%
Не са работили или учили	26%
Общо	100%

Данните в таблицата показват, че голяма част от интервюваните не са работили или учили, преди да бъдат набрани. В случаите, в които те са работили преди да попаднат в трафик, са се занимавали с нискоквалифициран труд, основно в сферата на услугите. В таблицата ясно изпъква големият процент на случаите, в които преди да започнат да проституират те са работили като сервитьорки и барманки, както и на тези, които са работили като продавачки. В интервютата с експерти се установява, че в някои случаи трафикантите предлагат на момичета да започнат работа като сервитьорки в заведение, което е тяхна собственост или на приближени до тях хора. Докато работят като сервитьорки в подобно заведение, трафикантите успяват да ги рекрутират за работа като проститутки извън България.

В Таблица 6 изпъква значителният брой на момичетата, които преди да попаднат в трафик са учили. Това се дължи основно на стратегиите, използвани от много трафиканти да набират жертви от училищата, както и на трудностите, които имат момичетата при издръжката си, докато учат за средно или висше образование. В много градове има училища, които са особено рискови. Такива са основно училища, в които учат предимно момичета, като текстилни, хореографски и т.н. Освен това набирането на момичета от хореографски училища осигурява на трафикантите достъп до жертви, които много успешно могат да бъдат използвани и като еротични танцьорки, което позволява работа на по-доходни места. Много често, докато учат в подобни училища, учениците живеят в общежитие или на квартира без достатъ-

чен родителски и учителски контрол, което улеснява трафикантите.

Сериозен резервоар за жертви на трафик са и районите, в които са съсредоточени студенти. Особено Студентски град в София, който почти изцяло се контролира от силова групировка, занимаваща се с разнообразни престъпни дейности, включително експлоатация на проституцията и трафик на хора. Този резервоар всяка година се зарежда с хиляди момичета от провинцията. Те са на възраст около 19 години; съвсем скоро са завършили училище; далеч са от контрола на своите родители; по-интелигентни са от своите връстници, което е предимство за проституиране на доходно място, където често се предлага и компания и разговор с клиента; болшинството от тях не разполагат с достатъчно финансови средства, с които да се издържат; в повечето случаи са принудени да съчетават ученето с работа; част от студентите отпадат от по-нататъшно следване, поради невъзможност да се справят; в Студентски град възможностите за запознанство с бъдещите жертви са много улеснени; момичетата лесно биха могли да оправдаят пътуването и престоя в чужбина с участие в програми за студентски обмен и т.н. В резултат от тези предимства Студентски град се е превърнал в съществен резервоар за набирание на проституиращи⁸.

Резултатите от проведеното изследване показват значително разнообразие и на начините, по които са набирани жертвите. Посочените от интервюираните механизми за попадане в трафик и тяхното разпределение е представено в Таблица 7, която следва.

Таблица 7: Начин на набирание

Набирание	% без насилие	% с насилие	Общо
Чрез влюбване/ приятелят ѝ предлага	14%	3%	17%
Приятелка, която проституира, ѝ предлага	15%	0%	15%
Познат ѝ предлага	14%	0%	14%
Сама се свързва със сводник/ обява за компаньонки	13%	0%	13%
Проституира самостоятелно и е привлечена от сводник	7%	4%	11%

⁷ От интервюта с полицаи, работещи по проституцията в София, категорично може да се заключи, че това е валидно в още по-голяма степен за секс пазара в България, където работещите на средно (клубове, барове, ескорт) и високо (агенти, луксозни къщи) ниво често са студентки.

Роднина я продава/ ї предлага	5%	3%	8%
Излъгана за работа/ екскурзия в чужбина	0%	8%	8%
Обвързване с дълг	5%	2%	7%
Отвлечена	0%	5%	5%
В чужбина учи/ работи и се свързва със сводници	2%	0%	2%
Общо	75%	25%	100%

В представената таблица начините за набиране са разделени на случаи, в които е използвано физическо насилие, и такива, при които не е използвано физическо насилие при набиране на жертвите. Данните показват, че при набиране на голямата част от интервюираните не е използвано физическо насилие. Основната част от тях са били предварително запознати с целта на пътуването и това, което ще правят в гържавата крайна дестинация. В интервютата се откриват случаи, при които преди заминаване на момичетата се пускат филмови записи на местата, на които ще работят. Това не означава, че те не са принудени от фактори като бедност и безработица да се включат в подобна дейност, както и че върху тях не се упражнява насилие. Но обещаването на материални облаги и големи печалби се очертава като основен фактор при набиране на момичетата.

Накратко ще бъдат представени всеки един от начините за набиране, посочени в Таблица 7, като се използват примери от проведените интервюта.

Чрез влюбване/приятелят ї предлага – при този начин на набиране момичетата се влюбват в сводник или приятелят на момичето, в който тя е влюбена, се превръща в сводник. В повечето случаи на момичето се казва, че тази работа ще е само временно, докато успеят да съберат пари, с които ще направят нещо заедно, например ще започнат собствен бизнес или ще се оженят. В някои от случаите интервюираните се запознават и поддържат връзка със сводник, който известно време се държи много добре с тях и създава впечатление, че е влюбен. Жертвите не са знаели, че приятелят им е сводник. Най-често в определен момент, когато трафикантът вече е установил емоционална връзка с момичето, той ї казва, че нямат пари и ако го обича трябва да започне да проституира. В един от случаите, след кратка любовна връзка приятелят на момичето ї предлага да отидат в чужбина, където тя да работи като проститутка,

защото нямат пари. Така ще успеят да изкарат пари, с които ще могат да отворят собствена автомивка. Трафикантът я убеждава, че това ще е само временно, докато съберат достатъчно пари, за да започнат бизнеса. В друг случай, сводникът казва на момичето, че дължи пари на един човек и ако не му ги върне ще му се случи нещо много лошо. Понеже в момента е в затруднено положение, няма как да събере парите, поради което, ако тя го обича, трябва да поработи като проститутка, за да изкара исканата сума. Установяват се случаи, при които момиче, което живее на семейни начала с трафиканта и е влюбено в него, е изправено пред алтернативата, че ако иска да храни себе си и децата си, трябва да започне да проституира под контрола на своя приятел. В някои случаи респондентките разбират, че техните приятели са правили това и с други момичета. В други случаи те остават влюбени в трафикантите през целия период, в който са експлоатирани. В един от случаите трафикант успява да поддържа интимни отношения в продължение на години с няколко момичета, всяко от които е влюбено в него.

В някои от установените примери, когато интервюираните отказват на сводниците да работят, те ги принуждават с насилие. В един от случаите момиче, което живее само със сестра си, се запознава с момче, което първоначално се държи много добре с нея, но после ѝ казва, че трябва да работи като проститутка. Момичето отказва и той системно използва различни форми на насилие, включително физическо, за да я накара да се съгласи да работи. В друг случай момиче, което скоро след като се настанява в къщата на приятеля си, в когото се е влюбила, разбира, че ще бъде трафикирана като проститутка. Тя отказва и приятелят ѝ започва да я малтретира, да ѝ води други мъже, които да я изнасилват, момичето стои вързано с вериги в мазето на къщата, за да не избяга. Използвайки подобни форми на насилие, трафикантите пречупват момичета и те започват да проституират за тях.

Някои от интервюираните, след като са убедени от своите приятели да започнат да работят като проститутки, са били продадени на други сводници. Такива продажби се откриват във всички установени случаи, при които интервюираните са набрани с физическо насилие и след кратък период от време са продавани на други експлоататори.

Приятелка, която проституира, ѝ предлага – момиче, което вече работи за трафикантите, набира свои приятелки. За тази цел в някои случаи трафикантите използват специална стратегия. При нея периодично връщат в България различни момичета, които са трафикирали и са доволни от работата им. Това връщане те представят пред тях, като награда за старанието им в работата. Дават им парични бонуси, които да изхарчат

при престоя си в местните заведения и магазини, предоставят им за ползване скъпи коли и т.н. Това, което трябва да правят, докато са в нашата страна, е да си почиват и да предлагат на техни приятелки да работят за трафикантите. Виждайки се със своите приятелки, проституиращите демонстрират луксозен начин на живот, големи доходи, с което впечатляват някои от момичетата и им предлагат, ако искат и те да постигнат същото, да ги запознаят с техния сводник, който представят като много точен и щедър. Тази стратегия, освен пряко набиране на момичета от проституиращите, улеснява и бъдещото набиране от самите трафиканти, тъй като демонстрира, че работещите за този сводник поддържат висок жизнен стандарт. Така други жертви могат по-лесно да бъдат убедени, че с работа за трафиканта ще изкарват много пари или дори сами да потърсят контакт с този сводник.

Една от интервюираните работи като сервитьорка, но не получава достатъчно пари и не може да покрие разходите си. Нейна приятелка, която проституира в чужбина, я убеждава, че така се изкарват много пари и я свързва с трафиканта, за да влезе и тя в този „занаят“. Друга е привлечена от своя приятелка, която връщайки се от чужбина демонстрира добро материално състояние. Момичето е знаело, че нейната приятелка работи като сервитьорка в чуждата страна и когато я пита дали може да уреди и нея, тя и казва, че в действителност работи като проститутка, от което се изкарват добри пари и може да я свърже с трафиканта. Така момичето е свързано със сводника и заминава да работи извън страната.

В други случаи момичетата са набрани от съученички или съквартирантки. Те не знаят с какво се занимават техните приятелки, но виждат, че демонстрират луксозен начин на живот, разполагат с пари, получават скъпи подаръци и т.н. Момичетата искат и те да разполагат със същите възможности и питат своите приятелки дали могат да им помогнат. Тогава проституиращите им разказват с какво се занимават, казват им че условията са много добри и ги запознават със сводниците си, които излизат с момичетата в скъпи заведения, докато ги доубедят да започнат работа. В някои случаи проституиращата първоначално подхвърля под формата на шега на момичето, че може да я уреди да работи, като наблюдава как ще реагира и ако прецени, че приятелката ѝ приема идеята за подобна работа, ѝ отправя конкретно предложение. Откриват се и случаи, в които интервюирано момиче отива на кафе със своя приятелка, която се е върнала от работа като проститутка в чужбина и при тях идва нейният сводник. Дватамата започват да убеждават момичето, което все още учи, че така може да изкара пари, че условията, при които се работи, са добри и т.н.

Друга от интервюираните се занимава с танци от години и танцува в балет. Момичета от балета заминават да работят в чужбина и като се връщат след няколко месеца респондентката се среща с две от тях. Двете момичета ѝ разказват, че в чужбина работят в еротичен бар, където правят стриптиз на клиентите и им предлагат сексуални услуги срещу заплащане. Обясняват, че се печелят много пари, а работата е лесна и предлагат да я запознаят с техния сводник, за да уреди и нея. Интервюираната се съгласява и попада в трафик.

При проведените интервюта се установява и случай, при който момичето е набрано не от приятелка, а от собствената си сестра. По-голямата сестра на една от интервюираните работи в чужбина, където твърди пред роднините си, че е домашна помощница. При връщане в България разказва на сестра си, че всъщност работи като проститутка при добри условия и ѝ предлага и тя да започне. По това време момичето работи по 12 часа на ден в консервна фабрика, където получава много ниско заплащане. Условията, в които живее семейството, са крайно бедни. Момичето приема предложението на своята сестра, която я запознава с трафиканта.

Познат ѝ предлага – момичетата се набират от техни познати, които ги убеждават, че ако започнат да проституират, ще изкарват много пари и ще живеят добре. В някои от случаите, докато я убеждава, нейният познат ѝ пуска филмов запис на мястото, където ще работи, и на условията, в които ще живее. В много случаи момичетата са коректно запознати с условията, при които ще работят.

Този начин за набиране е един от най-разпространените, според резултатите от изследването. Това в голяма степен се дължи на практиката много организирани престъпни групи да определят хора, чиято задача е да рекрутират нови момичета. Например от едно интервю с момче, което е рекрутирало момичета, може да се изведе следната история. След като завършва училище, момчето започва работа като барман в кафене. В заведението са се събирали много момичета. Респондентът е с привлекателен за момичетата външен вид. Един ден в кафето идва познат на бармана, който му предлага той да му намира момичета, които са съгласни да работят като проститутки. Уговорката е на бармана да се плаща определена сума за всяко момиче, което му доведе. Момчето се съгласява и започва да уговаря момичета, както като им предлага директно, така и като периодично ги кани да излизат с другите трафиканти, в които те се стремят да впечатлят момичетата, харчейки много пари. Например посещават скъпи заведения, в които харчат огромни суми всяка вечер, или пък купуват скъпи вещи (в един от случаите трафиканта купува в един ден два много скъпи телевизора), ко-

ето впечатлява младите жени. Така барманът търси момичета, на които предлага да проституират, стимулиран от парите, които получава за всяко момиче, което се съгласи.

В друг от установените примери момиче споделя пред свой познат, че търси доходна работа и той ѝ предлага да я свърже със сводник, обяснявайки ѝ, че като проститутка ще печели много пари. Ученичка, която излиза с по-възрастни мъже, които ѝ правят различни подаръци, получава предложение от свой познат да я свърже с хора, при които ще може да работи извън страната, където се изкарват много пари. В някои случаи паричните суми, които момичетата ще получават, са точно фиксирани като месечна заплата. Например по едно от делата, които бяха проучени, са установени множество момичета, които при набирането им са получавали обещания от сводниците си като проститутки в Западна Европа да получават първоначална месечна заплата от 2000 евро, която впоследствие може да достигне до 5000 евро на месец.

Една от интервюираните, която е непълнолетна при набирането, живее заедно с майка си, която е болна и безработна. Финансовото им положение е много лошо, живеят в крайна бедност и често нямат пари за храна и за покриване на други разходи. Момичето започва да търси работа, но намирането се оказва много трудно и нейн познат я запознава със сводник. Той ѝ предлага да започне да работи за него, като ѝ обещава, че ще дава част от парите, които изкара на майка ѝ, за да може да се издържа. В друг пример момиче, което има дете, остава без работа и няма пари, с които да се издържа. Тогава нейн познат ѝ казва, че може да я уреди да работи като проститутка в чужбина, където ще изкарва хубави пари.

Друга респондентка работи като сервитьорка, но не е доволна от заплащането, което получава. Трябват ѝ пари, за да завърши висшето си образование. В дискотека се запознава с човек, който ѝ казва, че ако работи като проститутка в чужбина ще изкара много пари и че никоѝ в България няма да разбере какво върши там. По подобен начин е набрана и друга от интервюираните. Тя се скарва с родителите си и се изнася от дома си. Намира си работа като сервитьорка, но парите не ѝ стигат. В заведение се запознава с мъж, който ѝ казва, че може да я свърже с хора, които да я уредят да работи като проститутка на доходно място.

Открива се и пример с момиче, което при набирането е наркозависимо и не може да намери пари, за да си купи наркотици. Тогава нейн познат ѝ казва, че може да я свърже със сводник, за когото, ако работи, ще изкарва пари и ще може да си купува дрога.

Сама се свързва със сводник/обява за компаньонки

– тук първоначалната инициатива за влизане в пазара за секс услуги е в момичетата, които са привлечени от възможността да изкарат много пари. Те казват на сводник, с който имат контакт, че искат да ги уреди да работят за него или се обаждат на обяви, в които е посочено, че се набират момичета за работа като компаньонки, танцьорки, модели и т.н. Такива обяви се пускат от трафикантите в редица интернет сайтове и вестници. При обаждане на телефона, посочен в обявата, трафикантите им разясняват, че се търсят момичетата, които да проституират. Това е основният начин, по който са набрани по-възрастните респондентки, особено тези над 25 години.

В проведените интервюта се откриват редица примери, при които в желанието си да намерят добре платена работа момичетата търсят контакти с трафиканти, които да ги изведат на доходно място. Една от интервюираните работи като сервитьорка в заведение, което трафиканти редовно посещават. Момичето вижда, че те разполагат с много пари. Заплащането, което получава като сервитьорка, не ѝ достига, за да покрива разходите си. Затова тя сама пита сводниците дали могат да я уредят да работи на доходно място извън страната. Те се съгласяват и тя заминава. Друга от интервюираните след скандал с родителите си бяга от дома си и се свързва с трафикант, който бегло познава, за да я уреди да започне работа. В някои случаи момичетата знаят от свои познати, че даден човек е сводник и че работещите за него разполагат с много пари. Открива се случай, при който интервюираната се познава със сводник, който я пита дали може да му предложи момичета, които да се съгласят да работят с него в чужбина и тя предлага себе си. Установява се и случай, при който респондентката работи на рецепцията на хотел. Така се запознава със сводника, който работи с хотела. Момичето има желание да си купи собствен апартамент, но не може да си го позволи със заплатата, която получава като рецепционистка. Знаела е, че сводникът изкарва момичета и извън България, където заплащането е много по-високо. Затова тя му казва, че би искала да работи като проститутка в чужбина, за да изкара повече пари.

Респондентка разказва, че от приятели е чувала, че от проституция се изкарват много пари, затова решава да започне да работи. Обажда се на обява за компаньонки, която е видяла в интернет. По телефона разговаря с мъж, който ѝ обяснява, че така ще може да изкарва по няколко хиляди евро на месец и я кани да отиде в друг град, за да се срещнат. На срещата мъжът задава въпроси за нея, защо иска да замине, разяснява ѝ какви ще са условията и какви документи ще са ѝ необходими. След няколко дни момичето отново се среща с мъжа, за да започне да про-

ститутира за него. Друга от интервюираните се нуждае от пари, както сама казва, „бързо и по възможност много“. Тя е на 30 години, когато във вестник прочита и се обажда на обява, в която се търсят компаньонки за работа в западноевропейски курорт с много високо заплащане. Така се свързва с трафикантите и заминава да работи за тях. Установява се и случай, при който момиче, което от години се занимава с танци в родния си град, попада на обява, с която се набират танцьорки за заведения в Западна Европа. Момичето е имало финансови затруднения, а в обявата се е предлагало много високо заплащане. Обажда се на телефона, посочен в обявата, и ѝ обясняват, че работата е като еротични танцьорки в стриптиз бар. При последващата среща ѝ е обяснено, че трябва да предлага и сексуални услуги на клиентите, като за това ще получава заплащане. След като са ѝ разяснени условията, при които ще работи, тя заминава за чужбина.

Проституира самостоятелно и е привлечена от сводник – при този начин на набиране хора, които вече предлагат сексуални услуги срещу заплащане, са открити от сводници, които им предлагат да работят при тях или ги принуждават с насилие. Много често при откриване самостоятелно проституиращите са наказвани, за това че работят на територията на сводниците, без да им плащат. В различните случаи наказанията са малтретиране, изнасилвания, парични глоби, определяне на период, в който ще работят, без да получават пари или комбинация от няколко наказания, например побой и глоба и т.н.

Една от респондентките е била студентка, когато започва да предлага сексуални услуги срещу заплащане на мъже, с които се запознава в дискотеки и други заведения. Правила го е по няколко пъти на месец. След няколко месеца работа попада на мъж, който ѝ предлага да започне да работи за него, като ѝ обещава, че така ще печели много повече пари, че той ще ѝ осигурява клиенти и защита. Друга от интервюираните е живеела в село с родителите си, където е завършила основно образование, след което е приета в професионална гимназия в областния град. Там тя живее без родителите си. Когато е била в 9 клас, се запознава с мъж на около 40 години, с когото има интимна връзка. Мъжът периодично ѝ подарява различни неща и покрива част от разходите ѝ. Разделят се след 6–7 месечна връзка. Тогава момичето, за да запази стандарта на живот, който е имала с по-възрастния мъж, започва да предлага сексуални услуги срещу заплащане. Попада на клиент, който се оказва сводник. Той я заплашва, че или трябва да работи за него, или трябва да спре да проституира, защото ще стане лошо. Момичето проституира за сводника първо в България, а след като завършва училище е трафикирано от него в чужбина. По подобен начин са започнали и други интервюирани, една от които е сирак и е израснала по домове. Докато е в такъв дом, започва да пред-

лага сексуални услуги на възрастни мъже, които ѝ плащат гребни суми. Запознава се със сводник, който ѝ предлага да работи за него, като ѝ обещава, че така ще изкарва много повече пари. Впоследствие той я продава за 4000 лева на друг сводник, който я трафикира извън страната. Травеститът, с когото бе проведено интервю, започва да проституира самостоятелно на улица, но е посетен от хора, които му казват, че ако иска да работи, трябва да им плаща. Те му предлагат да го изведат да работи извън страната, където ще изкарва много по-добри пари.

В някои от установените случаи момичетата са работили като сервитьорки или танцьорки и клиенти са започнали да им предлагат пари, за да бъдат с тях след работа. Така постепенно тези момичета започват самостоятелно да проституират. В някои от случаите те успяват да изградят цяла мрежа от постоянни клиенти, които обслужват периодично и които ги препоръчват и свързват с техни приятели. След различен период на самостоятелно проституиране момичетата попадат на клиент, който е сводник или са посетени от мъже, които им разясняват, че трябва да работят за тях.

В някои случаи трафикантите, за да накарат момичетата да проституират за тях, използват физическо насилие. В един от случаите момиче, което проституира самостоятелно, е посетено от няколко мъже, които я пребиват и ѝ казват, че ще работи за тях извън страната, като първия месец няма да получава никакви пари. В друг случай самостоятелно проституираща в дискотека попада на клиент, който ѝ предлага да отидат в неговия дом. Двамата тръгват от дискотеката с колата на мъжа, който спира в безлюдна местност, където момичето е малтретирано и изнасилвано от клиента и други мъже. Те му поставят парична глоба за това, че е работило, без да им плаща. Мъжете ѝ казват, че трябва да замине и да проституира за тях извън страната, а ако откаже или избяга ще убият родителите ѝ. В изследването се установява и случай, при който момиче проституира, а неин приятел, работещ като барман, ѝ урежда клиенти, за което тя му дава малка част от парите. След няколко седмици работа по този начин те са посетени от мъже, които ги пребиват, налагат финансова глоба на момчето, а на нея ѝ казват, че ще работи за тях.

Роднина я продава/ѝ предлага – характерно за този начин на набиране е, че жертвите са от изключително бедни многодетни семейства, основно представители на ромския етнос. Голямата бедност, в която живеят тези семейства, е един от основните фактори, които ги кара да продават или предлагат дъщерите си като проститутки.

Една от интервюираните, на 16 годишна възраст, има две деца и е изоставена от мъжа си. Живее при родителите си, но не

разполагат с почти никакви пари. За да изкарва пари, родителите я предлагат на сводник с когото да замине и да работи като проститутка в чужбина. Родителите ѝ знаят, че проституирайки ще изкарва пари, защото преди време са дали другата си дъщеря на трафикант и всеки месец получават пари от нейната работа. В друг случай родителите на момиче я насочват да замине за чужбина, за да работи като проститутка. Семейството на момичето се занимава с трафик и братовчед ѝ я транспортира и експлоатира. По същия начин са трафикирани и експлоатирани леля ѝ, братовчедка ѝ и други роднини.

Едно от интервюираните момичета е живеело в малко село с майка си и трите си сестри. Респондентката разказва, че нямат какво да ядат и тогава трафиканти са предложили на майка ѝ пари, за да пусне дъщеря си да работи за тях в чужбина. Майката продава дъщеря си и подписва декларация, че е съгласна непълнолетната ѝ тогава дъщеря да излезе от България.

Откриват се и примери, в които при набиране на жертви, които са продадени или предложени от роднини, се използва физическо насилие. Например една от интервюираните живее с майка си, втория си баща, с братята и сестрите си. Вторият ѝ баща решава да я продаде на трафиканти, но момичето отказва и е пребито и предадено насила на сводниците. Друга от интервюираните, която също е от ромски етнос, се омъжва на 15 години. В началото мъжът ѝ се държи добре с нея, но впоследствие започва редовно да я малтретира, за да я накара да отидат в чужбина и да работи за него като проститутка.

Измамена за работа/екскурзия в чужбина – огромната част от жертвите са предварително запознати с целта на пътуването и това, което ще правят в държавата крайна дестинация. Въпреки това в изследването се откриват случаи, в които момичетата са били въведени в заблуждение за действителната цел на пътуването. При този начин на набиране момичетата тръгват с идеята, че ще работят като сервитьорки, домашни помощници, детегледачки и т. н. или че ще ходят на екскурзия извън страната. При пристигане в чуждата държава са затваряни, отнемат им се документите за самоличност, с различни форми на насилие са принуждавани да проституират, заплашват ги, че ако не се подчиняват, близките им ще бъдат наранени и т. н.

Една от интервюираните завършва средно образование и решава да замине да работи в чужбина, защото е чувала, че там се изкарват повече пари. В местен вестник попада на обява, в която е посочено, че се търсят детегледачки за западноевропейска държава, като се предлага много атрактивно заплащане. Момичето се обажда на посочения в обявата телефон. Разговаря с жена, която ѝ обяснява, че работата е доходна и условията са много добри. Разбират се момичето да плати малка такса на

агенцията и да изпрати своите документи, за да ги подготвят за заминаването. Жената казва на момичето кога трябва да замине и че при пристигане ще я посрещнат нейните колеги, които ще я заведат при семейството, за което ще работи. При пристигане в гържавата момичето е посрещнато от мъж и жена, които ѝ казват, че ще я заведат при детето, за което ще се грижи. Те също така ѝ взимат документите, за да уредят формалностите. Качвайки се в техния автомобил, момичето е отведено в къща, в която се предлагат сексуални услуги. Казват ѝ, че ще трябва да работи като проститутка. Заплашена е, че ако се опита да избяга, близките ѝ ще пострадат. Бита е и е изнасилвана многократно от двамата мъже, докато не се съгласява да проституира за тях.

Друга респондентка се запознава с по-възрастен мъж, с когото има неколкмесечна връзка. По случай осемнадесетия ѝ рожден ден получава от него като подарък екскурзия в Гърция. На гръцка територия мъжът предлага на момичето да се отбият до къщата на негов приятел. Влизайки в двора на къщата, момичето разбира, че това е публичен дом. Мъжът я продава на собственика на дома за сумата от 6000 евро. Момичето е затворено в къщата и е принудено от мъжете да разговаря с родителите си по телефона, като им каже, че всичко е много хубаво, получила е възможност за работа и ще остане в чужбина известно време. Момичето е принудено с бої, изнасилвания и лишаване от храна да започне да работи. Впоследствие респондентката е разбрала, че мъжът, който я е продал, води през няколко месеца млади жени в този публичен дом, които продава за суми между 4000 и 10 000 евро.

Обвързване с дълг – при този начин на набиране момичетата задлъжняват с пари на познати или трафикантите, които не могат да върнат. Тогава заемодателите предлагат на момичетата да обслужват клиенти, за да им върнат парите. В повечето случаи на момичетата се казва, че това ще е само временно, докато изкарат съответната сума, но се оказва по-продължително. В някои случаи трафикантите използват и физическо насилие, за да накарат жертвите да им върнат заема проституирайки.

Една от интервюираните работи като сервитьорка и постепенно задлъжнява на собственика на заведението с крупна сума, която няма как да му върне. Родителите ѝ не работят, за да поиска пари от тях. Тогава той ѝ предлага да замине да работи като проститутка в чужбина, докато му върне парите. Тя се съгласява и от няколко години работи извън страната. В други случаи момичета, които са избягали от дома си или са се разделили с приятелите си, остават без пари. Техни приятелки или сводници ги настаняват, дават им пари и след известно време казват, че им дължат определена сума. Момичетата не могат да

им се издължат. Тогава те им предлагат да изкарат пари като проституират. Едно от момичетата, което е отказало, е бито и изнасилвано от сводника и негови помощници, докато я принудят да им се подчинява и се съгласи да замине да работи за тях.

Отвлечения – при този начин на набирание момичетата са отвлечени, отвеждани са на различни места, където са принуждавани с различни форми на жестокост и насилие да започнат да проституират за трафикантите. Момичетата са заплашвани, че ако не се подчиняват на трафикантите и се опитат да избягат, техните близки ще пострадат.

Една от интервюираните е работила като певица в малко заведение, от където е отвлечена. Отведена е в къща, където е бита и заплашена от мъже, които искат да я принудят да проституира за тях. След няколко дни я принуждават и тя е транспортирана в държава от Централна Европа. Друга интервюирана е отвлечена от заведение в града, в който живее. Изнасилена е от петима мъже. Заплашена е, че ако не работи като проститутка и не им се подчинява, ще убият родителите ѝ. В интервюта с експерти се откриват примери, при които, за да се принуди жертвата да проституира, е вкарвана в клетка със зли кучета или в стая със змии и скорпиони.

В изследването се установява случай, при който респондентка е отвлечена, когато е била на 14 години. Момчето е българка. Родителите ѝ са разведени, майка ѝ живее в чужбина, където има втори брак. Интервюираната живее с баща си, който е таксиметров шофьор. Момчето се запознава в кафене в центъра на града с по-голямо момче. В продължение на няколко седмици излизат заедно, обикаляйки различни заведения. Той ѝ прави подаръци и се държи много добре с нея. Това е първият ѝ мъж в живота. След няколко дни всичко се променя. Момчето я кани в дома си, където ѝ казва, че ще трябва да прави секс с негов приятел. Момчето отказва и успява да избяга. На следващия ден момчето ѝ се обажда, за да ѝ се извини и я моли да слезе пред блока, в който живее. Когато слиза пред блока, тя е качена насила в автомобил и заведена в апартамент в квартал на града, където е заключена в продължение на две седмици. Там многократно е изнасилвана и бита от няколко мъже. По време на побойте няколко пъти припада. Казват ѝ, че или ще работи за тях, или няма да излезе жива от апартамента. Заплашват я, че дори да избяга и да каже на баща си или на полицията, те имат хора навсякъде и нищо няма да им направят, но ще я намерят и ще я убият. Накрая я принуждават. Преди да я пуснат, я карат да се пече на слънце на терасата и на соларна лампа, за да хване тен, с който от една страна да не се виждат синините, а от друга да изглежда, че е била на море. През времето, което е била заключена, баща ѝ я търси и е подал сигнал в полицията. Трафикантите я принуждават да убеди баща си, че е

била на море с приятеля си и че от сега нататък иска да живее с него, защото са влюбени. Бащата се съгласява. Момичето отива да живее при трафиканта, който я принуждава да проституира първо в България, а след това в няколко други държави. Докато е в нашата страна, респондентката е водена няколко пъти в апартамента, в който са я гържали заключена, за да почиства раните на други момичета, които са принуждавани с малтретиране и изнасилвания да проституират за трафикантите.

В чужбина учи/работи и се свързва със сводници – набират се български гражданки, които са извън нашата страна, където учат или работят, но не проституират. Те осъществяват контакти със сводници, за които започват да проституират, най-често защото се нуждаят от пари.

Една от интервюираните заминава с приятелка в западноевропейска държава, за да търсят работа като сервитьорки, барманки или друга подобна. Докато търсят работа се запознават с българка, която проституира в клуб. Тя им обяснява, че работата като проститутка е легална и че ще печелят много пари. Запознава ги със своя сводник, който им разяснява условията, при които могат да работят. Момичетата се съгласяват и започват. Открива се и друг подобен случай, при който момиче остава без работа в чуждата държава и се свързва с българин, който е сводник и я убеждава да започне да проституира за него.

Друга респондентка е заминала в чужбина, където е записана като студентка в университет, но не ходи на лекции, а работи в пекарна. Не е доволна от работата си и не изкарва достатъчно пари от нея. Запознава се с българин, с който има любовна връзка. Отказва се от работата в пекарната и заминава с приятеля си в друг град. Там приятелят ѝ се запознава с български сводник, който ги убеждава, че ако тя работи като проститутка, ще изкарват добри пари. Така момичето започва да работи за сводника.

От събраната в изследването информация бедността, безработицата и липсата на възможности за доходна работа в България изпъкват като основни предпоставки за включване на момичетата в трафик на хора. Поради това при набирание на жертвите трафикантите се насочват основно към обещания за материални облаги и възможности за високи доходи. След като бъдат набрани, жертвите в повечето случаи се транспортират до държавите крайна дестинация. В следващата точка се представя този етап от процеса на трафик на хора.

3.2. Транспортиране

Резултатите от изследването показват, че транспортирането на жертвите в голяма степен зависи от начина, по който

те са били набрани. Като следствие от това, че най-масовите случаи на набране са свързани с доброволно включване от страна на проституиращите, то и начините за транспортиране при тях са такива. В тези случаи транспортирането е подобно на пътуване, което предприема гражданин, започващ легална работа извън страната. В повечето случаи на въвеждане в заблуждение транспортирането на жертвите се осъществява доброволно, тъй като те смятат, че целта на пътуването е друга. Например в един от случаите, който бе представен в предишната точка, момичето е приело трафиканта за приятел, с който отива на екскурзия в чужбина и двамата пътуват с неговия автомобил.

Въпреки че в повечето случаи трафикантите предпочитат да използват заблуда, за да убедят жертвите да пътуват до държавите на крайна дестинация, в някои случаи това се оказва невъзможно. В такива случаи те разчитат на заплахи и насилие, за да принудят жертвите да им се подчиняват при транспортиране. В някои случаи, за да транспортират жертвите, трафикантите ги упояват, а понякога получават подкрепа от корумпирани служители на граничните контролно-пропускателни пунктове, които да им осигурят възможност за безпрепятствено преминаване през проверките.

Установените в изследването примери позволяват да се направи извод, че в почти всички случаи жертвите се транспортират през легални гранични пунктове и в повечето случаи те са с легални документи. Откриват се единични примери за транспортиране в съседни държави през т. нар. „зелена граница“. При нея държавната граница се преминава не през ГКПП, а на места по дължината на границата като гористи местности и други.

Преди да бъдат транспортирани жертвите, трафикантите се подготвят и предварително проверяват дали момичетата разполагат с всички необходими документи, гарантиращи безпроблемно пътуване. Обясняват им какви документи са необходими и от къде могат да ги получат. Подпомагат момичетата при подготовката и в много случаи ги придружават до паспортната служба, за да извадят паспорт. Поемат разходите за изработване на документите. При транспортиране в държави, за които е необходимо издаване на визи, трафикантите се заемат с тяхното уреждане. Откриват се случаи, при които трафикантите получават визите с подкрепата на корумпирани служители от чуждите посолства в нашата страна.

В някои случаи като например при транспортиране на лица, които са екстрадирани, или при непълнолетни е необходимо да се подготвят допълнителни документи. Транспортирането на жертви или пътуването на хора, свързани с трафикантите, които имат забрана за напускане на страната, черни печати или други проблеми, става възможно чрез използване на неистински доку-

менти. Понякога такива лица законно сменят имената си, което позволява при влизане в чуждата държава предишните им деяния да не бъдат засечени от граничните органи. В други случаи те напускат страната с фалшиви документи за самоличност.

При транспортиране на непълнолетни жертви трафикантите също полагат допълнителни усилия. В следващата таблица са представени начините, по които са изведени от страната непълнолетните лица, с които са проведени интервюта в изследването.

Таблица 8:
Извеждане от страната на
набраните непълнолетни лица

Начин на извеждане	Процент
С декларация от родителите	56%
След навършване на пълнолетие	32%
С неистински документи	12%
Общо	100%

Данните показват, че най-често трафикантите извеждат жертвите от нашата страна с пълномощно от родителите, с което те декларират, че са съгласни децата им да напуснат България. В някои случаи родителите не знаят истинската цел на пътуването, а примерно, че децата им отиват да работят друга работа. Една от интервюираните, която е набрана чрез метода на влюбването, преди да бъде транспортирана, заедно с трафиканта посещава родителите си. Пред тях момчето се представя за годеник на момичето, остава дарове и пари на семейството. Двамата казват, че искат да заминат заедно в чужбина, за да търсят работа. Семейството не подозира, че дъщеря им ще проституира и се съгласява. Родителите на момичето подписват нотариално заверена декларация, с която дават съгласие дъщеря им да пътува извън страната, придружавана от трафиканта. В други случаи при подписване на пълномощното родителите знаят, че децата им заминават, за да работят като проститутки. Във всички случаи, в които е продадена или ѝ е предложено да проституира от роднина, родителите на момичето подписват декларация, знаейки истинската цел на пътуването. В документите, които проучихме, също се срещат случаи, при които непълнолетни лица са извеждани от страната с пълномощно от родителите. В един от случаите майката и бащата на момиче упълномощават трафикант да изведе дъщеря им извън границите на Република България и да ги представлява, както намери за добре. То е заверено от нотариус и с него момичето е транспортирано в Запад-

на Европа, където е експлоатирана като проститутка.

В някои от установените случаи трафикантите набират жертвите, но ги експлоатират в нашата страна, докато навършат пълнолетие и получат възможност да ги транспортират в чужбина, без да е необходимо да се подготвят допълнителни документи. Откриват се примери, в които трафикантите осигуряват неистински документи за самоличност, в които непълнолетни жертви са представени като пълнолетни, за да бъде улеснено транспортирането им през държавната граница и последващата експлоатация.

От събраната в изследването информация могат да се изведат три основни начина за транспортиране на момичетата от България до държавите крайна дестинация. Единият е транспортиране с обществен транспорт, вторият с личен автомобил, а третият е комбиниран между първите два начина. Ще се спрем по-подробно върху тях.

Транспортиране с обществен транспорт – при този начин на транспортиране трафикантите или техни приближени не управляват лично превозното средство, с което пътуват жертвите, но закупуват билет за пътуването им.

В повечето случаи момичетата се транспортират с автобус или самолет до държавата, в която ще работят. Информацията показва, че трафикантите избират директни линии, които не са свързани с прехвърляне от един обществен транспорт на друг. Освен със самолет или автобус жертвите се транспортират и с пътнически микробуси, които редовно пътуват до държави в Западна Европа. Тези микробуси невинаги имат необходимите документи и разрешителни от държавните институции за превоз на пътници по редовни международни линии, но на практика осъществяват точно такъв превоз. При пътуване с тях на пътника не се издава билет и формално той пътува като познат на шофьора, а не като клиент. Тези микробуси тръгват от градове в България обикновено един път в седмицата и превозват пътниците до градове в Западна Европа. Цената на пътуване с тях е колкото с автобус, но предлагат превоз до посочен от клиента град, а по някога и адрес.

При транспортиране с обществен транспорт пътуват различни комбинации от хора. Откриват се случаи, при които самостоятелно пътува едно момиче, заедно пътуват няколко момичета и такива, при които едно или няколко момичета са придружавани от трафикант или негов приближен. В малко случаи при първото излизане от страната след набиране момичетата пътуват сами. Момичето пътува самостоятелно, единствено когато само е потърсило контакт със сводника или е приело с желание работата. Често няколко момичета пътуват заедно, като обикновено поне едно от тях вече е работило извън страната.

В повечето случаи, при които момичетата пътуват сами, те използват самолет. Това може да се обясни с факта, че полетът до гържавите дестинации е в пъти по-бърз от пътуването с автобус. Това улеснява контрола и проследяването на момичето, то няма как да избяга при пътуването и крие по-малко рискове да промени решението си за започване на работа като проститутка. Когато момичетата пътуват самостоятелно, трафикантите ги изпращат до автогарата или аерогарата и им казват, че при пристигане ще бъдат посрещнати от техен човек, който ще ги настави и запознае с условията на работа. В някои случаи, когато пътуват сами, момичетата са наблюдавани от стюард или шофьор, който е познат на сводника. В един от установените случаи трафикантите са били подпомагани от технически персонал на аерогарата, който им е съобщавал дали жертвите са се качили в самолета. В случай че не се качат, той е информирал трафикантите и ги е подпомагал при издирване на момичето на територията на летището. Когато момичетата се транспортират за първи път, в повечето случаи са придружавани от трафикант или негов приближен. Така жертвите са постоянно наблюдавани и контролирани от сводниците при транспортирането. В някои случаи след пристигане в чуждата държава човекът, придружавал момичетата при пътуването, ги предава на друг мъж, който ги настанява, а придружителят се прибира в България.

Когато са от провинцията, а автобусът или самолетът тръгва от София, момичетата са превозвани до столицата от трафикант или негов приближен, който ги изпраща. При пристигане в чуждата държава момичетата са посрещани на летището или автогарата от други жени или мъже, които ги водят до място, в което да се настанят. В случаи, при които жертвата е била въведена в заблуждение за работата, която ще извършва, тя отново се посреща при пристигане. В повечето такива примери посрещачите са двама, които под предлог, че е необходимо да оформят документи за започване на работа, взимат личните документи на жертвите. Съобщават им, че ще ги заведат до мястото, в което ще работят, но ги отвеждат на място, в което с насилие и заплахи ги принуждават да проституират.

Транспортиране с личен автомобил – при този начин на транспортиране жертвите се превозват от трафикант или негов приближен. Той управлява превозното средство, а с него пътува едно или няколко момичета. В основната част от случаите при този начин на транспортиране трафикантите използват лек автомобил или микробус (8+1 места).

При транспортиране на момиче с личен автомобил на трафикант, много често като повод за пътуването пред граничните служители се посочва, че отиват на екскурзия. Откриват се и случаи в един автомобил да пътуват двама сводници с по едно

момиче. В някои случаи за улеснение на дейността си трафикантите закупуват микробуси, с които да превеждат и транспортират повече жертви през граница. В други случаи като шофьори и придружители на момичетата са изпращани хора, на които трафикантите плащат за транспортирането. Един от интервюираните трафиканти, когато е започвал с тази дейност, първоначално е натоварен с такава задача. Той е трябвало да закара до град в Западна Европа четири момичета и там да ги остави при определен човек, като за това получава сумата от 700 лева. Всичко е било подготвено и момичетата са разполагали с всички необходими документи. Заминават с микробус, предоставен от сводника и управляван от респондента. При пристигане в чуждия град той предава момичетата на друг българин и се връща в нашата страна, където получава предварително уговореното заплащане.

Установяват се случаи, при които от България потегля автомобил с момичета, управляван от един трафикант, който се среща в държава на транзит от Централна Европа с друг трафикант, който е пристигнал с празен автомобил. Момичетата се разделят в автомобилите на двамата трафиканти, които отпътуват към различни държави в Западна Европа, в които жертвите се експлоатират като проститутки. В други случаи момичетата само се прехвърлят от автомобила на трафиканта, с който са напуснали България в автомобила на трафиканта, с който са се срещнали в държавата на транзит. Превозвани са от втория трафикант до държавата, в която се експлоатират, а първият трафикант се завръща в нашата страна. Така транспортирането на момичетата се разделя между двамата трафиканти.

В много случаи при транспортиране с личен автомобил момичетата слизат от колите на българската граница и преминават пеша през граничния контролно-пропускателен пункт. Трафикантът преминава отделно с автомобила и ги изчаква на територията на чуждата държава, от където ги превозва до държавата крайна дестинация. С тази техника трафикантите се стремят да избегнат регистрацията от граничните власти, че напускат страната в един автомобил заедно с момичета. Подобна регистрацията може да се използва като доказателство за престъпната дейност при бъдещи разследвания.

В някои случаи трафикантите превозват жертви, които са били отвлечени или принудени с насилие да заминат. В тези случаи те ги упояват, за да успеят да ги преведат през границата. В други случаи момичетата се превозват до погранични райони, от където заедно с трафикантите са превеждани от водачи през т. нар. зелена граница.

Комбиниран – при този начин на транспортиране се комбинират двата вече представени начина. Например момичетата

се транспортират с личен автомобил до чужда държава, която се явява транзитна, от там им се закупува билет за обществен транспорт, с който да продължат пътуването до държавата крайна дестинация.

Трафикантите от някои български градове използват западноевропейски градове за разпределителни пунктове при транспортиране на проституиращите. Те пътуват до този град и от там се разпределят и придвижват до други градове, в които работят. Събраната информация показва, че в много случаи, за да отидат момичета от град Добрич да работят във Франция, се транспортират до град Манхайм и от там се насочват към Франция. Проституиращите пътуват с автобус или самолет от България до Манхайм, където се посрещат от трафикантите и се насочват към други градове и държави, до които се транспортират с лични автомобили. Така трафикантите изграждат бази в Западна Европа, които използват в престъпната си дейност и в частност при транспортиране на жертвите.

След като бъдат транспортирани до държавата крайна дестинация момичетата се настаняват, запознават с условията на работа и се преминава към тяхната сексуална експлоатация.

3.3. Експлоатиране

В почти всички случаи експлоатацията започва веднага след пристигане в чуждата държава, без никакви проблеми и забавяне. Преди да се пристъпи към нея, трафикантите посочват на жертвите конкретно място, на което ще работят, и ги запознават с условията на работа – времето, в което ще проституират; услугите, които ще предлагат и техните цени; начинът за отчитане на заработените пари и т. н. Условията и мястото се определят от трафикантите и проституиращите не могат да ги променят.

Откриват се случаи, в които новодошлите момичета се обучават от проституираща или сводник на основни гуми от съответния език, в някои случаи им дават и разговорници, с които да се самообучават на елементарни изрази. Запознават ги с различни техники, с които да работят по-бързо с клиентите, с начините, по които да се подготвят, така че да работят, когато са в месечен цикъл и клиентът да не разбере. Много често им обясняват какво поведение да имат с клиентите, как да разговарят с тях, как тактично да отказват, ако клиентът не желае да използва предпазни средства. В случаи, при които работят на улица, им казват къде да се качват в колите на клиентите и къде да ги обслужват.

В огромната част от случаите при експлоатацията трафикантите контролират проституиращите чрез обещаване на об-

лаги и съответно заплахи за лишаване от тях и финансови глоби. Заедно с това в много случаи ограничават движението на момичетата и взимат значителна част от заработените от тях пари. Често момичетата се контролират със заплахи, че при неподчинение ще бъдат наранени техните близки и т. н. При отправянето на заплахи към момичетата трафикантите им казват, че са покровителствани от полицията и дори да се оплачат, нищо няма да им се случи. В някои случаи, за да улеснят контрола над момичетата и да ги стимулират да работят, трафикантите им дават наркотици, най-често хероин венозно няколко пъти, докато се пристрастят. В други случаи обвързват жертвата чрез дълг, като искат от нея да им възстанови много завишени разходи за транспортиране, настаняване и престой. Системното малтретиране също е форма на контрол, която се открива в интервютата. Както и държането на жертвите в робски условия. В някои случаи трафикантите снимат момичета голи, заедно с клиенти и ги изнудват, че ако не проституират за тях, ще покажат снимките на родителите им, което при представителите на турския етнос е сериозна заплахата за момичето.

Други жертви са заплашвани, че при неподчинение ще бъдат продадени на чужди сводници, които са известни с жестокото си отношение към проституиращите, като албанците например. Продажбата на момичета – прехвърляне на контрола и възможността за експлоатация от един сводник на друг срещу заплащане е разпространена практика. Интервюираните трафиканти разказват, че ако не са доволни от работата на някое момиче, го продават. Проституиращите биват продавани, както на българи, така и на чужденци. Сумите, за които извън страната момичета са продавани, в установените от нас случаи са между 1600 евро и 17 000 евро. В някои случаи едно и също момиче е продавано по няколко пъти. Откриват се примери, в които сводниците залагат момичета при игра на карти, а в други ги подаряват на техни приятели, които да ги експлоатират. Подобни примери ясно показват отношението на трафикантите към жертвите, което е като към вещи, които те притежават.

Доказателства за това, че хората се третират като стока от трафикантите се откриват и в други примери. В един от случаите проституираща забременява, докато е сексуално експлоатирана. Преди да роди тя е транспортирана в трета държава, в която ражда и трафикантите продават бебето ѝ. След това я връщат в държавата, в която е била сексуално експлоатирана, за да продължи да работи за тях като проститутка.

Държави на крайна дестинация. Във всички установени случаи трафикантите определят държавата на крайна дестинация, в която ще бъдат експлоатирани жертвите, като момичетата нямат право на избор. Събраната в изследването информация по-

казва голямо разнообразие на държави, в които се експлоатират българи. В следващата таблица са представени страните, в които са работили проституиращите, които бяха интервюирани.

Таблица 9:
Държави, в които са експлоатирани жертвите

Държава	Процент
Германия	21%
Франция	19%
Италия	16%
Австрия	12%
Холандия	9%
Испания	9%
Гърция	4%
Швейцария	3%
Белгия	3%
Полша	2%
САЩ	1%
ЮАР	1%
Общо	100%

Трябва да се отбележи, че е възможно разпределението на процентите в таблицата да е следствие не на действителното натрупване на проституиращи извън нашата страна, а да е ефект от натрупването на респонденти от определени региони. Защото, както се посочва и в други доклади (Диков 2009), при трафика на хора от различни градове в България се наблюдава трайно свързване с държави на крайна дестинация. Например от Сливен за Белгия и Холандия, от Пазарджик за Германия, Италия, Австрия и Франция, от Добрич за Германия и Франция, от Благоевград за Гърция, Испания и Италия и т.н. Провеждайки интервюта с момичета само в някои региони на страната, е възможно резултатите от изследването да отразяват държавите дестинации, които са свързани със съответния град.

Въпреки това представените данни ясно показват натрупването в държави на крайна дестинация, в които има по-либерално отношение към проституцията. Особено държави, в които тя е легализирана при определени условия, като Холандия. Австрия дори издава работни визи за проституция на български момичета. Така като важен критерий за избор на държава за експлоатация на жертвите може да се изведе законовата рамка и средата,

В която ще се работи. Избирайки държави, в които проституцията е легална, момичетата се регистрират и официално работят като проститутки. В изследването се откриват примери за влиянието, което оказва либералното отношение към проституцията при избора на българските трафиканти. Един от примерите е Германия, където до края на 90-те години законодателството за проституцията не е било толкова либерално. Дотогава немските граждани са пътували до съседни страни от Централна Европа по границата, в които проституцията е била силно развита. Основната част от клиентите в тези градове са били немски секстуристи. Тогава българските жертви са били експлоатирани основно в тези държави, докато случаите на трафик към Германия са били малко. С либерализиране на отношението към проституцията в Германия се създава секс пазар, в който българите бързо навлизат. Вследствие от това броят на експлоатираните българки там рязко нараства. Разбира се, в представения пример влияние за избора на държавите, в които се експлоатират жертвите, са оказали и редица други фактори. Като например възможностите за по-голяма печалба, достъпът до повече клиенти, търсенето на момичета с визия, подобна на българките. Така изборът на държава, в която трафикантите да осъществяват дейността си, зависи от редица фактори, сред които един от най-важните е благоприятната законова среда и либералното отношение към проституцията.

Някои проституиращи в различни периоди са експлоатирани в повече от една държава. Разпределение по брой чужди държави, в които са експлоатирани интервюираните, е представено в следващата таблица.

Таблица 10:
Брой чужди държави, в които е експлоатирана жертвата

Брой държави	Процент
Една	76%
Две	13%
Три	8%
Четири	3%
Общо	100%

Данните в таблицата показват, че една четвърт от интервюираните са експлоатирани в повече от една чужда държава. Като в някои случаи това е ставало дори в четири различни страни. Преминаването на момичетата от една държава в друга може да се дължи на различни фактори като промяна на сводника, търсене на възможност за повече пари, страх от арест и търсене на по-

голяма безопасност от разкриване и т. н. В подобни случаи те се преместват в точно определена държава, в която мислят, че ще постигнат целите си. Така от изследването може да се направи извод, че в някои държави, например Полша, се преместват и експлоатират момичета, които са били екстрадирани или има опасност да бъдат екстрадирани от други държави.

Места на експлоатация. Събраната в изследването информация показва голямо разнообразие на местата, на които се експлоатират жертвите. Въпреки това те могат да бъдат разделени най-общо на открити и закрити⁹. Тук накратко ще бъдат разгледани двата типа.

Откритите места за работа, които се установяват в изследването, са улица, магистрала, площад, паркинг. При тях проституиращите работят и обслужват клиентите на открито или в техните коли. Понякога след като намерят клиент, отиват с него в хотел или друг обект. При откритата проституция момичетата проституират най-често в групи на сборища. В някои чужди градове се откриват цели улици или площади, на които българските жертви проституират. Откритите места за работа са много предпочитани от българските трафиканти, защото за тях имат по-малки разходи. На открито не им се налага да делят заработените от проституиращите пари със съдържателя на обекта. Най-често на открито се плаща само такса или рекет, докато при работа на закрито съдържателят на обекта взема значителен процент от парите. Трафикантите показват на момичето мястото, на което ще работят, но в някои случаи точната позиция момичето трябва да си я извоюва с бой от другите момичета. Установяват се случаи на български трафиканти, които са успели да получат контрол върху паркинги или улици, които управляват съвместно с чужденци.

При работа на открито проституиращите са изложени на много повече рискове и вероятността да бъдат нападнати или отвлечени е много по-голяма. Така например в много държави е разпространена практиката жени, които работят на открито, да бъдат отвлечани и крадени от други трафиканти. За да защитят момичетата, сводниците взимат специални мерки и внимателно подбират местата, на които ще работят те. Например в повечето случаи, когато се работи на открито, се избира място до паркинг. Момичето стои на тротоара до улицата, а зад гърба

⁹ В предишни наши публикации (Безлов и други 2007: 103–115) проституцията в България бе типологизирана като улична и магистрална; клубна, която обхваща публични домове, проститутки на повикване и барове; елитна, свързана с агенции за манекенки и фотомодели; курортна проституция и секстуризмъ. В настоящия доклад се избира по-общата типология на открити и закрити проституция, за да може да се обхване по-голямото разнообразие на места за работа извън нашата страна.

и е паркинга. В случай че спре клиент, тя го насочва от къде е входът на паркинга, за да влезе клиентът с колата си. Проституиращата с няколко крачки от тротоара влиза в паркинга, където се качва в колата на клиента. Това се прави с цел да се повиши сигурността на проституиращите и да се намалят възможностите за кражби на момичета, защото ако тя се качи, докато клиентът е на улицата може веднага да потегли с нея и да я отвлече, а когато той влезе в заградения паркинг възможностите за отвлечение на момичето са по-малки.

В събраната информация се открива случай, при който транспортването и експлоатирането на жертвата на открити места съвпадат. Той се отнася до шофьор на ТИР, който при международни курсове пътува с момиче, което по време на неговия престой на паркингите по маршрута проституира. Така шофьорът транспортира момичето от паркинг до паркинг в различни държави, където го експлоатира.

Закрити места за работа. В повечето случаи, при закритата проституция, обектите, в които работят жертвите, са собственост на чужденци, които получават процент от заработените пари или фиксирана такса. Откриват се много примери, в които, за да се избегнат тези разходи, свързани със заплащане на чужденците, българските трафиканти придобиват местата за работа в държавите от Западна Европа. В някои случаи собствеността е на името на жени. Често тези българки имат сключени бракове с местни граждани. Установяват се държави, в които българските трафиканти са успели да изградят цели вериги от обекти, в които експлоатират жертвите. Българите, които имат собствени закрити места за работа в държавите на крайна дестинация, в почти всички случаи работят само с български момичета. В някои чужди държави българските трафиканти разполагат с по две места за работа на проституиращите. Едното е нелегално и е в малко населено място, в него изпращат жертвите първоначално, за да проверят как работят. Другият обект е легален и се намира в големите градове, в него изпращат момичетата след пробата. Преди да отидат в легалния обект, връщат момичетата в България, за да им уредят документите и в някои случаи да им извадят виза за проститутка. При работа на закрити места някои трафиканти имат практика да не настаняват момичетата си в един и същ обект. С това се цели жертвите да нямат контакт помежду си, а само с чужденки от различни държави.

Събраната в изследването информация съдържа примери за различни закрити места на работа. Някои от тях се установяват в почти всички страни, но други се откриват само в отделни държави. Ще бъдат представени съвсем накратко местата за работа на жертвите, които бяха установени при проведените

интервюта. Местата за работа, които се срещат в почти всички държави, са следните:

Клубове – апартаменти или къщи, в които се приемат клиенти. Проституиращите стоят в помещение, от което клиентът прави избор и отива в съседна стая с избраното момиче, за да ползва секс услугите.

Еротични барове – момичетата танцуват на пилони, правят стриптийз и предлагат сексуални услуги срещу заплащане. В допълнение на клиентите се предлагат индивидуални танци и компании от момичетата за пиене. В повечето случаи клиентите се обслужват от проституиращите в специално обособени стаи в самия бар.

Ескорт – проституиращите се доставят на адреси, посочени от клиента, с такси или с автомобил, управляван от човек, приближен до сводниците. Докато чакат да бъдат поръчани от клиент, те са настанени в жилище, клуб или еротичен бар. Много често, за да рекламират дейността си и да намират клиенти, публикуват обяви в местни вестници, интернет и т.н.

Турски кафенета – това са кафенета, които се срещат в редица западноевропейски държави. Те са собственост на турски емигранти. В тях на клиентите се предлагат проститутки. Експлоатират се основно български жертви от турски или ромски етнос.

Местата за работа, които се откриват само в отделни държави и може да се каже, че са характерни специално за тях, са:

Витрини – срещат се в държави като Белгия и Холандия. В повечето случаи са на отделни улици в големите градове. Представяват стъклени витрини, на които момичетата стоят, за да привличат клиенти. Когато са с клиент, дърпат перде на витрината. Заг витрината е разположена стая, в която обслужват клиентите. При работа на витрина българите всекидневно плащат сума, която е фиксирана, т. нар. „фикс“. В Белгия витрините се управляват от т. нар. „мадамки“. Обикновено на една витрина работят по две или три момичета, като всяка разполага с отделна стая за работа.

Пуфове – блокове на няколко етажа, като на всеки етаж има стаи с проституиращи. Разпространени са в Германия. Всяко момиче разполага със собствена стая, в която живее и обслужва клиентите. Когато не са с клиент, вратите на стаите са отворени. Клиентите минават по етажите и избират момиче. Те заплащат за услугите на управителя на пуфа. Проституиращите ежедневно плащат на управителя фиксирана сума за стаята, в която работят.

Къщи на удоволствията – откриват се в Германия. Някои респонденти го наричат римска баня. Те работят на принципа всички

ко включено в цената. На входа на тези къщи клиентът заплаща определена сума, която му позволява в рамките на няколко часа да използва всичко, което се предлага вътре – храна, питиета и проститутки. Момичетата стоят в къщата и когато клиентът ги пожелае, се отделят в специални кабинки, които са изградени в самата къща. Клиентът не е ограничен в броя на момичетата, които може да използва, само от времето, за което е платил.

Контакт барове – срещат се в Швейцария. Момичетата имат собствени стаи в тези барове. За тях плащат наем и отделно такса за всеки клиент. Обслужват клиентите в стаите.

Сауни – също са характерни за държави като Швейцария. Тарифите са по-високи и се използват от по-заможни клиенти.

Казина – игрални зали в Австрия, които са луксозни. Посещават се от богати клиенти. При пристигане клиентът избира момиче, което му предлага компания, докато той играе в казиното, а когато пожелае, се отделят в стая, където ползва сексуални услуги срещу заплащане.

Замъци – срещат се в Австрия. Това са старинни замъци, които са превърнати в публични домове. Те са изключително луксозни. В тях се предлагат елитни проститутки на много високи тарифи. Освен сексуални услуги предлагат и компания на клиентите, като обикновено се наемат за цяла нощ. В много случаи момичетата се набират през модни агенции. На проституиращите се предлагат много добри условия и заплащане, поради което в повечето случаи не се смятат за жертви на експлоатация.

Примерите за работа на закрити места варират в големи граници – от проституиране на луксозни места и добри условия за момичетата като текущо представените замъци, до експлоатация при мизерни условия, отнемане на заработените пари, грубо погазване на човешките им права и дори робство. В повечето случаи на експлоатиране в жестоки условия жертвите се настаняват в къщи, които функционират като клубове. Жертвите, които се експлоатират в тях, са набрани основно с отвлечане и въвеждане в заблуждение. Те живеят в клуба и нямат право да го напускат, поставяни са под постоянна охрана. Не получават никакви пари или получават съвсем малко, храната им е с много лошо качество и системно са малтретирани. Установява се случай, в който при пристигане в клуба на нови момичета, трафикантът им дава прякори на животни, с които да бъдат наричани. На жертвите е забранено да казват истинските си имена, от къде са и по какъв начин са пристигнали в клуба. Така те не знаят имената на другите експлоатирани и се обръщат помежду си по прякор. В един от примерите за подобен клуб той е на два етажа. На първия етаж жертвите са посрещали клиентите, като при тяхното влизане е трябвало да се нареждат, за да може той да ги

огледа по-добре и да направи избор. На втория етаж са разположени стаите, в които са обслужвали клиентите. Жертвите са спели в мазето на клуба. След работа момичетата е трябвало да чистят клуба. В подобни случаи на експлоатация трафикантите принуждават жертвите да се обаждат в тяхно присъствие на роднините си в България, за да им кажат, че са добре, работят легална работа и да не се притесняват за тях.

Между откритите и закритите места за работа могат да се изведат още няколко различия. При работа на открити места в повечето случаи жертвите проституират на по-ниски тарифи, които не са на час, а на т. нар. „раз“, т.е. докато клиентът еякулира. Въпреки това в повечето случаи трафикантите предоставят на момичетата фиксирано време при различните услуги, за което клиентът трябва да бъде обслужен. При изтичане на определеното време момичето трябва да преустанови работа, независимо дали клиентът е обслужен. Това се прави с цел да не се губи прекалено много време с един клиент. За сметка на по-ниските тарифи, работейки на открито, проституиращите имат повече клиенти на ден. Така в много случаи оборотът на открито е съпоставим или дори надвишава този от работа на закрито. При работа на закрити места в повечето случаи тарифите на проституиращите са за точно определено време, най-често на час и/или на нощ. Тарифите са по-високи от тези при откритата проституция, но в много случаи дневно се обслужват по-малък брой клиенти. Въпреки това се откриват редица случаи, при които на витрина, в пуф и т. н. се работи на „раз“, като момичетата обслужват голям брой клиенти. Освен това при закритата проституция условията в местата, в които работят проститутките, са по-добри отколкото при откритата. Това прави проституиращите на закрито по-високопоставени в стратификационната скала в света на проституцията. Над тях може да се изведе работата на луксозни места, която, както бе посочено, в повечето случаи е свързана с ангажиране от клиента на проституиращите за по-продължително време, най-често на нощ, при много висока тарифа.

Резултатите от изследването показват много примери за голяма мобилност вътре в света на проституцията, както възходяща, така и низходяща. Откриват се случаи, в които една проститутка е проституирала дълго време в луксозен еротичен бар, след което е преместена от сводника на улица. Откриват се и случаи, в които проституиращи първоначално са работили на улица и в последствие преминават на работа в луксозно казино. Установените в изследването примери за мобилност от откритата към закритата проституция и обратно са изключително многобройни. Това в голяма степен се дължи на практиката закритите места за работа да сменят проституиращите през няколко ме-

сеца. Такава практика се открива и при много трафиканти, чиито момичета се разменят на ротационен принцип от един обект в друг и от град в град. Преместването от едно място на друго цели жертвите да не създават дълготрайни приятелски връзки, да се предлага разнообразие от проститутки на клиентите и да се заличават следите от експлоатацията на трафикантите.

В резултат от изследването може да се изведат и няколко основни фактора, от които зависи мястото, на което ще бъдат експлоатирани жертвите. Контактите и възможностите на трафиканта, за да договори терени за своите момичета, са решаващият фактор за местата, на които ще работят те. При наличие на възможности от страна на трафиканта е необходимо момичето да е с подходящ външен вид, в някои случаи да знае език, да може да общува свободно с клиентите, за да работи на доходно място. От значение е също така и начинът, по който е била рекрутирана. В случай че е принудена с насилие и има опасност да избяга или да предаде трафикантите, те избират места, на които вероятността за бягство са най-малки.

Работното време на жертвите се определя от трафикантите. В Таблица 11 е представено работното време, при което са работили проституиращите, които бяха интервюирани.

Таблица 11: Работно време

Продължителност	Процент
6 часа	6%
7 часа	15%
8 часа	19%
9 часа	8%
10 часа	12%
11 часа	0%
12 часа	23%
13 часа	2%
14 часа	9%
15 часа	6%
Общо	100%

Представените данни показват, че работното време на проституиращите варира в широки граници. Неговата продължителност е повлияна в най-голяма степен от мястото, на което се експлоатират жертвите. Така например, най-голяма част от респондентите са работили по 12 часа на ден. Точно толкова е

продължителността на работата например на витрини. Голяма част от интервюираните са работили по 7 или 8 часа, което отразява най-вече работното време на проституиращите през нощта от 22 до 05 часа и от 21 до 05 часа.

Повече от половината (60%) от проституиращите са работили повече от 8 часа на ден, а работното време на всяка шеста е надвишавало 12 часа дневно. Освен това в случаите, при които момичетата работят на норма, която трябва да изкарат за трафикантите, те имат работно време, през което, ако не успеят да изкарат дневната норма, трябва да стоят допълнително, докато съберат парите. При работа в бар проституиращите работят докато има клиенти в заведението. Така в много случаи работното време на проституиращите нараства допълнително. Големият работен ден на жертвите е показателен за експлоатацията, на която те са били подложени от трафикантите.

Подобно е положението и с почивните дни на жертвите. Откриват се случаи, при които те са работили без почивен ден, освен когато са били неразположени. Но някои трафиканти принуждават жертвите да използват различни способности, с които да ги експлоатират и през този период. Една от интервюираните заявява, че за почти година работа като проститутка е почивала само около 10 дни. Въпреки това голяма част от интервюираните са имали по един почивен ден в седмицата и са почивали, когато са неразположени. Това се потвърждава и от интервюираните трафиканти, които заявяват, че момичетата, с които са работили, са имали поне по един почивен ден в седмицата и много рядко са работили повече от 25 дни на месец.

Срещат се респонденти, които заявяват, че повече от две години са проституирали в държавата на крайна дестинация, без да се прибират в България. Но някои интервюирани след няколко месеца работа в чужбина са се връщали в нашата страна за известен период от време и после отново са заминавали. Решението кога да се върнат се взема от трафикантите. В случай че момичето поиска да си дойде, трябва да плати неустойка на трафиканта, която е под формата на финансова глоба. Преди отпадане на Шенгенските ограничения за пътуване българските трафиканти и техните жертви са пребивавали в държавите на крайна дестинация по три месеца и са се връщали в нашата страна. След което заминават за нов период от три месеца. Въпреки отпадане на ограниченията за тримесечен престой, много трафиканти продължават тази практика. Вземайки предвид този престой в България, при който жертвите не работят, както и почивните дни, които получават проституиращите, може да се направи извод, че момичетата проституират за трафикантите средно по около 270 дни на година.

Условията на живот на жертвите и трафикантите в чуждите държави в повечето случаи не се различават съществено. В почти всички случаи, при които за трафиканта работи само едно момиче, те живеят заедно. А в повечето случаи, при които той има няколко проституиращи, трафикантът и момичетата живеят отделно. Основната част от интервюираните определят условията, в които са живеели, като добри. Въпреки това се откриват случаи, при които жертвите са живеели в мизерни условия.

В някои случаи при пристигане в чуждата държава трафикантите и проституиращите първоначално се настаняват в хотел. Впоследствие се местят в жилище. В много случаи това са апартаменти или къщи с няколко стаи, в които да се настанят момичетата на трафиканта. Въпреки наличието на няколко стаи се откриват случаи, при които в една стая са живеели по четири момичета. Най-често жилищата са взети под наем. Но се установяват случаи, при които трафикантите са ги закупили.

В много случаи жилищата на проституиращите са в близост до местата, на които работят. В други случаи те са в покрайнините на града, където разходите са по-малки. Независимо на какво разстояние от местата за работа се намират жилищата, трафикантите не позволяват на момичетата да се придвижват самостоятелно. В случай че жилището е отдалечено от мястото, в което работят, проституиращите пътуват с автомобила на трафиканта или с такси, в повечето случаи с техни колежки. С това се цели повишаване на сигурността по пътя от и към жилището и намаляване на възможностите за нападение и грабеж на проституиращите.

В някои случаи проституиращите живеят в местата за работа, където са обособени стаи. Например в някои случаи, при които момичетата работят на витрина, живеят в стая в самата витрина. Установяват се случаи, в които момичета са настанявани от трафикантите като домашни помощници при отделни семейства. В тези случаи жертвата живее в дома на семейството, където наистина е работила като домашна помощница, но вечер е ходила да работи в клуб като проститутка.

В изследването се откриват случаи, при които трафикантите и проституиращите живеят в едно населено място, но работят в друго. Например живеят в едно село, а момичетата работят на паркинг в съседно село. Установяват се и случаи, при които момичетата живеят в една държава, но проституират в друга. Като пример може да се посочат град Кел в Германия и град Страсбург във Франция. Тези два града са отделени от река Рейн, но са свързани с мост. Българските трафиканти и проституиращи живеят в град Кел, но ежедневно пътуват до град Страсбург, където предлагат секс услуги.

Наказанията са основно средство за поддържане на авторитета на трафикантите и са застъпени при експлоатацията на жертвите. Налагането на наказания, освен репресия над провинилите се, има и превантивен ефект – да покаже на другите момичета, че ако нарушават зададените правила и не се подчиняват на трафикантите, ще бъдат жестоко наказани. За постигане на този превантивен ефект в много случаи провинилите се са наказвани пред другите момичета. Наказанията са особено важни при експлоатацията, защото основната част от конфликтите при трафика на хора се проявяват, след като жертвата е вече транспортирана до държавата на крайна дестинация.

В изследването се откриват респондентки, които заявяват, че никога не са били наказвани и дори такива, които казват, че не знаят за нито една тяхна колежка, която да е била наказвана. Въпреки това повечето интервюирани или техни колежки са били наказвани от трафикантите. От тези интервюта могат да се изведат няколко основни причини за налагане на наказания.

Категорично може да се заяви, че нарушаването на правилата, свързани с финансовия контрол, и укриването или опитите за укриване на пари, водят до най-тежки наказания. Наказвани са жертви, които са се опитвали да излъжат сводника или да откраднат от клиент. Както и тези, които осъществяват продължителни контакти с един и същ клиент или осъществяват контакти с клиенти извън работно време. В случай че работят на дневна норма, която не успеят да изкарат, проституиращите също са наказвани. Поводи за налагане на наказания са ставали: закъснение за работа; невявяване на работа; явявяване на работа след употреба на алкохол; явявяване на работа с неподходящо облекло; отказване на услуги на клиенти; работа без презерватив; неспазване на зададените от трафикантите тарифи. Особено тежки са наказанията, ако се работи под определените тарифи. Така трафикантите гарантират, че момичетата няма да губят цените в секс пазара и минимизират възможностите за нелоялна конкуренция, която да доведе до конфликти между различни сводници.

Събраната информация показва няколко основни начина за наказване на провинилите се проституиращи. Най-разпространени сред тях са финансовите глоби. Обикновено те са в рамките на един курс, т.е. на тарифата за един час или дневния оборот. В някои случаи глобите са предварително фиксирани. Респонденти, примерно, казват, че ако нагрубят клиент, глобата е 500 евро, а ако не отидат на работа е 1000 евро. Друга разпространена форма на наказание е физическото насилие и малтретиране. Както и определянето на период от време, в който провинилите се няма да получават възнаграждение. В много случаи тези форми на наказания се комбинират, т.е. съчетават се физическо насилие,

финансови глоби и определяне на период, в който жертвата няма да получава никакви пари.

Установяват се наказания, при които трафикантите остригват косата на момичетата, в случай че са направили провинение. Този казармен прием за наказване на провинилите се е форма на унижение, която има за цел да отличи наказаните, да покаже, че те не са като другите момичета.

В някои случаи наказанията са връщане на провинилите се в България. Това е ефективна форма на наказание в случаите, при които момичетата искат да работят и са доволни от условията и парите, които получават. В други случаи жертвите са затваряни в изолирано помещение, лишавани са от храна и върху тях е осъществяван системен психически тормоз. В случаи, при които проституиращата е пристрастена към наркотици, трафикантите я наказват, като не ѝ дават навреме дозата. Форми на наказание са и отправяне на заплахи, груповото изнасилване, гаврата и т.н.

В някои случаи трафикантите системно малтретират проституиращите дори и без ясна причина или извършено нарушение. След побоите им казват, че това трябва да им е за урок и трябва да внимават. В случай че вследствие на побоя момичето е пострадало твърде тежко и се налага оказване на медицинска помощ, тя е заставяна със заплахи да не казва, как в действителност е станал инцидентът.

Разпространена практика е сводниците да имат наказателни места за работа, т.е. такива, в които изпращат момичета, които са се провинили. В повечето случаи на тези места се работи на много ниски тарифи, при мизерни условия и с клиенти, които са с по-нисък социален и материален статус като шофьори, строители, селскостопански работници и т. н.

Откриват се случаи, при които за изпълнение на наказанието от България специално е изпращан човек, а в други момичетата са връщани в нашата страна, за да изтърпят наказанието си. Трафикантът казва по телефона кое момиче да се завърне в България. Той я посреща на аерогарата в София и с автомобила му тръгват за града, от който са. Ако е доволен от момичето, ѝ дава пари, праща я на екскурзия, за да си почине. Така я използва и за привличане на нови момичета по представения в точката за набиране начин. Ако не е доволен, при пътуване към града, в който живеят, отбива на точно определено място. Там е имало къща, в която е малтретирал момичетата в продължение на няколко дни, остригвал им е главите и ги е транспортирал до друг град в България, където е оставял момичетата на други сводници, които да ги експлоатират на тир-паркинги в нашата страна. След това те са извеждани на други места в Европа, където тяхната експлоатация продължава.

Установените в изследването примери показват, че различни форми на насилие – физическо, сексуално, психологическо, икономическо, дори садизъм (в смисъла на Фром)¹⁰ – съпътстват експлоатацията на проституиращите. Въпреки това наличието на примери за наказания, при които се използва изключителна жестокост или се стига до убийство, са голяма рядкост. С това трафикът на хора се различава от други престъпни дейности като търговията на наркотици, където изключителната жестокост и убийствата на провинилите се са често срещана практика. Тази разлика може да се обясни с различната възможност, която съществува при двете престъпни дейности за коригиране на направените нарушения. При трафика на хора финансовата загуба рядко може да надхвърли сума, която провинилият се да не може да възстанови сравнително бързо, докато при търговията с наркотици често стоката е на огромна стойност и нейната загуба не може да се компенсира от нарушителя, което налага неговото физическо отстраняване.

Излизане от експлоатация. Установените в изследването примери за излизане от експлоатация са малко. Това се дължи основно на големия брой респонденти, които все още проституират за експлоататорите. Въпреки това от събраната информация могат да се изведат няколко примера за излизане от експлоатация.

Резултатите от нашето изследване очертават като един от начините за излизане на проституиращите от експлоатацията, на която са подложени, сключването на брак с местен гражданин. Голяма част от проституиращите се запознават с мъж, много често в началото той им е клиент, за когото се омъжват и спират да проституират. Някои момичета успяват да си намерят друга работа и напускат трафикантите. Други проституиращи се договарят с трафикантите, че не желаят да проституират повече. В някои случаи трафикантите ги оставят да се откажат. Това се случва, най-често когато момичетата не дължат пари на трафикантите. В други случаи се опитват да ги притиснат, за да продължат да работят. За тази цел те вменяват на жертвите дълг за направени до момента разходи или им казват, че трябва да им платят голяма сума пари като неустойка. В подобни случаи момичетата трябва да бъдат откупени, за да спрат да проституират за трафикантите.

Някои респонденти, които са били подложени на най-жестока експлоатация, са спасени при полицейски операции в гържавите дестинации или са успели да избягат от трафикантите и да получат

¹⁰ Сърцевината на садизма, според Ерих Фром, е притежаването на абсолютен и неограничен контрол над едно човешко същество. Да принудиш някого да търпи болка и унижение, без да може да се защити, е форма на безусловен контрол. Човекът, който има пълен контрол над друго човешко същество, го превръща в свое нещо, в своя собственост.

помощ от компетентните институции. В подобни случаи те официално се обявяват и регистрират като жертви на трафик на хора.

Процентът, при който интервюирани проституиращи са се обявявали за жертви на трафик с цел сексуална експлоатация пред компетентните институции, е представен в следващата таблица.

Таблица 12: Обявили се за жертви на трафик

Обявили се за жертви	Процент
Да	5%
Не	95%
Общо	100%

Данните в таблицата показват, че огромната част (95%)¹¹ от интервюираните не са се обявявали за жертви на трафик с цел сексуална експлоатация пред компетентните органи. Това се дължи на редица фактори като недоверие в институциите, страх от трафикантите да не наранят тях или близките им, срам от това, което са преживели. В някои случаи заявяват, че не искат да предадат близките си, които са участвали в трафика. В други случаи поемат вината за случилото се, като смятат, че в голяма степен те са виновни, защото са се доверили на трафикантите.

Официално за жертви на трафик се обявяват основно тези, които са жестоко експлоатирани, не са получавали никакви пари, или които са сериозно оцетени от трафикантите при подялба. В един от случаите, при които интервюираните са се обявявали за жертва на трафик, респондентката е работила няколко месеца в еротичен бар, където е била доволна от условията. След това е принудена от трафикантите да работи на улица, където е получавала малко пари и не е била доволна. Успява да избяга от сводника и да се оплаче в полицията. Там е регистрирана като жертва на трафик и е пожелала да бъде върната в нашата страна. Няколко месеца след завръщането си тя заминава за трета държава, където проституира самостоятелно, като намира клиенти в заведенията. Разбира се, не във всички случаи, при които експлоатираните са се обявявали за жертви на трафик, впоследствие пак са започвали да проституират.

¹¹ Подобни са резултатите и от други изследвания по темата. Например според данните в доклада „Организираната престъпност в България: пазари и тенденции“ недоброволната проституция извън страната е в рамките на 5–10%. Изследване на „Женския алианс за развитие“, проведено 2006 г. и представено в същия доклад, показва, че 92% от проституиращите извън страната са предлагали сексуални услуги доброволно. Доброволното участие на проституиращите в повечето случаи предопределя и по-слабата им мотивация да се обявят за жертви на трафик.

Представените в настоящата точка примери за трите етапа от процеса на трафик на хора ясно показват, че това престъпление е свързано с грубо нарушаване на човешките права, загуба на човешко достойнство, човешко страдание, насилие и в действителност става въпрос за съвременна форма на робство.

4. Опит за определяне на мащаба на трафика на хора

Организацията на обединените нации (UN.GIFT 2008: 2–3) посочва, че липсата на точна статистика за действителния брой на жертвите на трафик на хора е глобален проблем, а наличните данни за този брой са много далеч от основните стандарти за представителна статистическа информация. Данните за броя на жертвите на трафик в България не правят изключение от тази тенденция. В нашата страна не може да се открият представителни данни за мащаба на трафика. Въпреки това могат да се установят няколко опита за оценка на жертвите. Една от най-разпространените оценки, която е представяна в материалите на неправителствени организации, работещи с жертви на трафик, като фондация „Асоциация Анимус“, е за 10 000 българки, които годишно стават жертва на трафик. Друга оценка е представена в доклада „Организираната престъпност в България: пазари и тенденции“, според която проституиращите извън страната са между 18 000 – 21 000. Разминаването при различните оценки за броя на сексуално експлоатираните българи е очевидно.

В опит да се достигне до по-достоверна информация в изследването се използва съчетание на два метода. Единият е методът на експертните оценки, а другият е установяване на неизвестната част от жертвите въз основа на установените случаи.

При проведените интервюта с експерти бе поискано те да представят оценки за броя на жертвите в региона, в който работят, а ако имат наблюдения – и за съседни региони. Освен това водещи експерти с поглед върху националното ниво бяха питани за статистиките и личното им мнение за броя на жертвите на трафик на хора от България. Погадената от тях информация е за около 5000 официално регистрирани жертви, което е минимумът, а максималните оценки са за около 15 000 жертви. Обобщавайки тези експертни оценки – регионални и национални – се получават средни стойности около 10 000 сексуално експлоатирани.

Както отбелязва ООН, един от най-разпространените методи за установяване на неизвестната част от жертвите на трафик на хора се основават върху информация за известния или докладвания брой. За тази цел може да се използва информация от доклада на организацията (UNODC 2009), данни от които са представени във втора точка. В посочения доклад се представят

данни за 507 жертви на трафик на хора от български произход в единадесет държави¹². За останалите държави не е посочена информация за произхода на жертвите или не са установени такива от български произход. Посочените данни се отнасят до всички типове трафик на хора. В докладите (Диков 2009, UNODC 2009), които вече бяха цитирани, се посочва, че около 80% от установените случаи са за трафик на хора с цел сексуална експлоатация. Поради това представените данни за 507 жертви трябва да се редуцират с около 20%. Така се получава, че 400 е приблизителният брой на установените жертви на сексуална експлоатация в единадесетте държави.

Освен това, както се посочва в доклада на ООН (UN.GIFT 2008: 2), броят на жертвите, които попадат в статистиките, е само малка част от всички жертви на трафик. Това наблюдение на международната организация е още по-валидно за България, особено като се отчитат особеностите на трафика от нашата страна, които бяха разгледани в предишната точка. За установяване на липсващата информация тук ще бъдат използвани резултатите от проведените интервюта с проституиращи. По-точно ще се използва информацията относно дела на проституиращите в проведеното изследване, които са се обявявали за жертви. По този начин се установява, че само 5% от проституиращите, с които са проведени интервюта, са се обявявали за жертви на трафик.

Ако се използва информацията от нашето изследване, която, както бе посочено, не е представителна, само 5% или 1 на 20 жени се обявява за жертва. Това означава, че броят на установените жертви 400 трябва да се умножи по коефициент 20. Така се получава сумата от 8000 жертви на трафик с цел сексуална експлоатация от България, работещи в посочените единадесет държави. Резултатите от проведеното изследване за държавите на крайна дестинация, представени в предишната точка показват, че български жертви се експлоатират и в други държави освен тези единадесет. Информацията показва, че в някои от тези държави като Австрия, Италия, Франция броят на жертвите е значителен. Това предполага, че цифрата от 8000 може да се увеличи с около 50%. Така броят на експлоатираните жертви извън България е между 8000 и 12 000. Тези стойности се доближават и до представените резултати от изследването по метода на експертните оценки за 10 000 български жертви на сексуална експлоатация.

¹² Държавите са: Белгия – 21, Германия – 180, Гърция – 45, Испания – 130, Кипър – 4, Полша – 6, Словения – 8, Турция – 11, Холандия – 94, Хърватска – 4, Чехия – 4. Данните за почти всички държави са за 2005 и/или 2006 г.

5. Опит за определяне на размера на средствата, генерирани от трафик на хора с цел сексуална експлоатация

Интересен е въпросът за определяне на размера на средствата, генерирани от трафик на хора с цел сексуална експлоатация. Точно пресмятане на тези средства едва ли е възможно, но дори за условна оценка е необходимо да са известни броят на експлоатираните жертви, техните приходи, както и работните им дни.

В предишната точка бе предложена оценка на броя на експлоатираните жертви извън България, която е между 8000 и 12 000. Използвайки тези данни и информацията от проведените интервюта¹³ с проституиращи за среден брой клиенти – 6, средна цена на услугата – 70 евро и брой работни дни годишно – 270, може да се пресметне, че между 900 млн. – 1,3 млрд. евро годишно се генерират от българските актьори в трафика на хора с цел сексуална експлоатация. Разбира се, всяка оценка на престъпните пазари е условна. Въпреки това подобна оценка позволява да се получи поне приблизителна представа за средствата, генерирани от тази престъпна дейност.

Според мнението на интервюираните експерти в нашата страна се връщат между 50% и 80% от парите, придобити от трафик на хора с цел сексуална експлоатация, т.е. между 500 млн. и 1 млрд. евро, което е между 1,5% и 3% от брутния вътрешен продукт на България за 2008 г.¹⁴ Останалата част от парите се използва в държавите на крайна дестинация за покриване на текущи нужди и други разходи. Разпределението на парите ще бъде разгледано по-подробно в следващата глава.

Огромните средства, които се генерират от трафик на хора с цел сексуална експлоатация, превръщат тази престъпна дейност в изключително привлекателна за организираната престъпност.

¹³ Трябва да се отбележи, че цените и броят на клиентите варират в зависимост от мястото, на което работят проституиращите. Срещат се респондентки, работели на открити места, на витрина или пуф, които заявяват, че редовно достигат до повече от 20 клиента на ден. В изследването слабо е застъпен износът на луксозни проститутки, които работят на много по-високи тарифи. Въпреки това някои от интервюираните са работили на тарифи от 400 евро на час, а други заявяват, че са достигали до дневен оборот от 1750 евро. Освен това мнението на интервюираните трафиканти е, че оборотът от едно добре работещо момиче обикновено достига над 10 000 евро на месец. Подобни изводи могат да се направят и от някои от проучените дела, в които е посочено, че разпитаните момичета са заработвали между 12 000 и 15 000 евро на месец. Същевременно в изследването се откриват примери, в които на проституиращите е поставяна дневна норма от 250 евро, която понякога трудно са успявали да изкарат. Някои от проституиращите са работили на тарифи, които започват от 20 евро.

¹⁴ За предходни години този процент е по-голям поради по-малкия БВП. Например за 2007 г. е между 1,8% и 3,5%, а за 2006 г. е 2–4%.

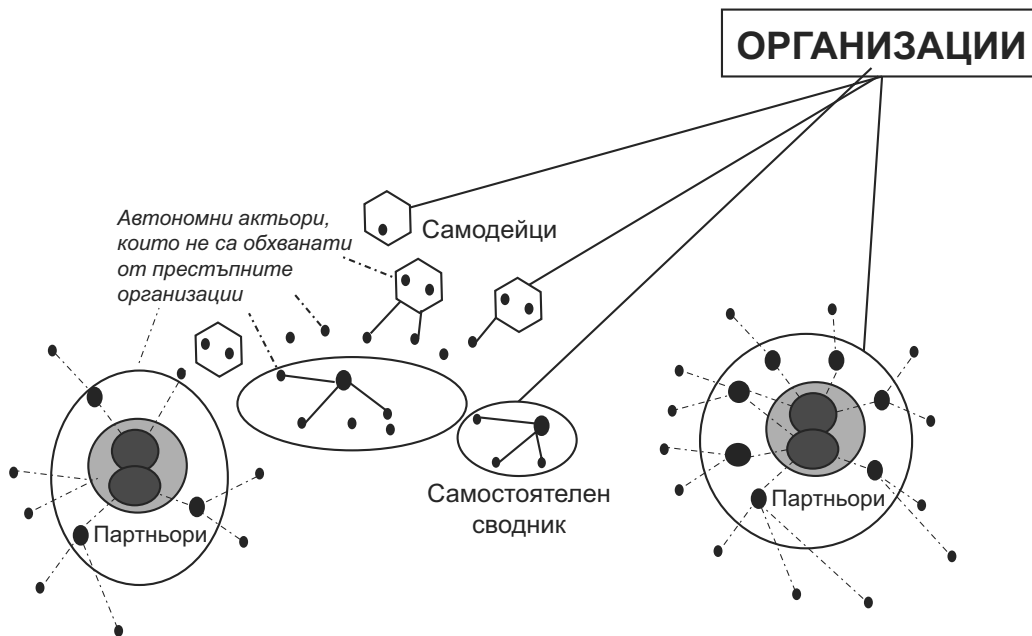
III. Организирана престъпност и трафик на хора

1. Актъори в трафика на хора с цел сексуална експлоатация

В настоящата точка накратко се представят основните типове актъори в трафика на хора, които бяха изведени от информацията, събрана в изследването. Трябва да се отбележи, че всеки опит за типологизиране на динамичен феномен като организираната престъпност и трафика на хора неизбежно води до пропуски. Възможно е представените типове да не са изчерпателни, но те позволяват да се придобие поне обща представа за основните актъори в трафика на хора. Актъорите, които могат да се изведат са:

- Самодейци – проституирац или гвойка, придвижващи се самостоятелно, гастролиращи в различни страни. Работи едно лице, което има ограничен достъп до територии. В много случаи търсят клиенти в заведения или чрез познати в социални мрежи;
- Самостоятелен сводник – един сводник осигурява излизане и работа на 2–5 момичета (в някои случаи в роднински връзки) в чужди страни. Трудно могат да си осигурят достъп до доходоносни сегменти от чуждия пазар;
- Партньори – обединения на сводници с по няколко момичета, които работят заедно. Мрежа от канали за достъп до чужди пазари. Възможно е да има изявен лидер сред сутенърите или самостоятелен сводник да е наел хора, които да му помагат. Варирано между 2–9 сводника с по 1–7 момичета;
- Организации – големи структури с няколко йерархични нива и ясно разделение на функциите. В много случаи занимаващи се и с друга престъпна дейност, освен трафик на хора. Включват множество членове, както и сводници с момичета, които работят за тях. Стремят се да монополизират престъпните пазари, да контролират предходните актъори и да ги принудят да работят за тях или да им плащат рекет. В някои случаи за тях работят или се отчитат над 100 проституиращи. Имат устойчиви дългогодишни международни контакти, чрез които осигуряват достъп до най-доходните сегменти от пазара и защита и подкрепа на свързаните с тях.

Схема 1:
Актьори в трафика на хора с цел сексуална експлоатация

Според голяма част от интервюираните много често не е възможно самодейците, самостоятелните сводници или партньорите да участват продължително време или дори да започнат с износ на проституция, без да плащат на големите организации. Подобни изводи могат да се направят и от проведените интервюта с проституиращи, където, както бе посочено в предишната глава, няколко от момичетата са започнали да работят самостоятелно или с техните съпрузи и приятели, но до 2-3 месеца работа са откривани и са принуждавани да преминат към организациите или да им плащат месечна „такса“. Въпреки това в някои интервюта самодейци заявяват, че в продължение на няколко години работят самостоятелно, без да плащат на българи.

В изследването се установяват престъпни организации, чиято основна дейност в трафика на хора е осигуряване на подкрепа, информация и контакти, позволяващи успешно включване на автономните актьори в секс пазарите, както и защита от други престъпни организации в нашата страна. В някои случаи организацията финансира стартирането или някои дейности на актьорите. Осигурените за тези цели средства впоследствие трябва да бъдат върнати с лихва достигаща 1% на ден. Тези организации рядко експлоатират собствени момичета. Членовете на организацията не участват пряко в управлението на проституиращите, а получават само такса или рекет от актьорите. Престъпната организация контролира автономните актьори и взема основните решения, които се отнасят до държавите и местата на които ще работят чужденците, с които ще си сътрудничат и т. н. При

Възникване на конфликт между сводници, най-честата причина, за което е спор за момиче или територия, членове на престъпната организация се намесват и решават спора, ако двамата сводника са подчинени на тяхната организация, а ако не са, преговарят за решаване на конфликта с членове от престъпната организация на другия сводник. Всеки актър, който работи за престъпната организация, представлява отделна единица, която разполага с определен брой проституиращи и плаща такса за това. Така автономните актъри от една страна са конкуренти, а от друга много често се контролират и отчитат на една и съща организация. Ако автономен актър скрие от престъпната организация действителния брой на момичетата, които работят за него, за да плаща по-малка такса, и бъде заловен, на него му се налага огромна глоба, достигаща до 12 000 евро за всяко недеklarирано момиче.

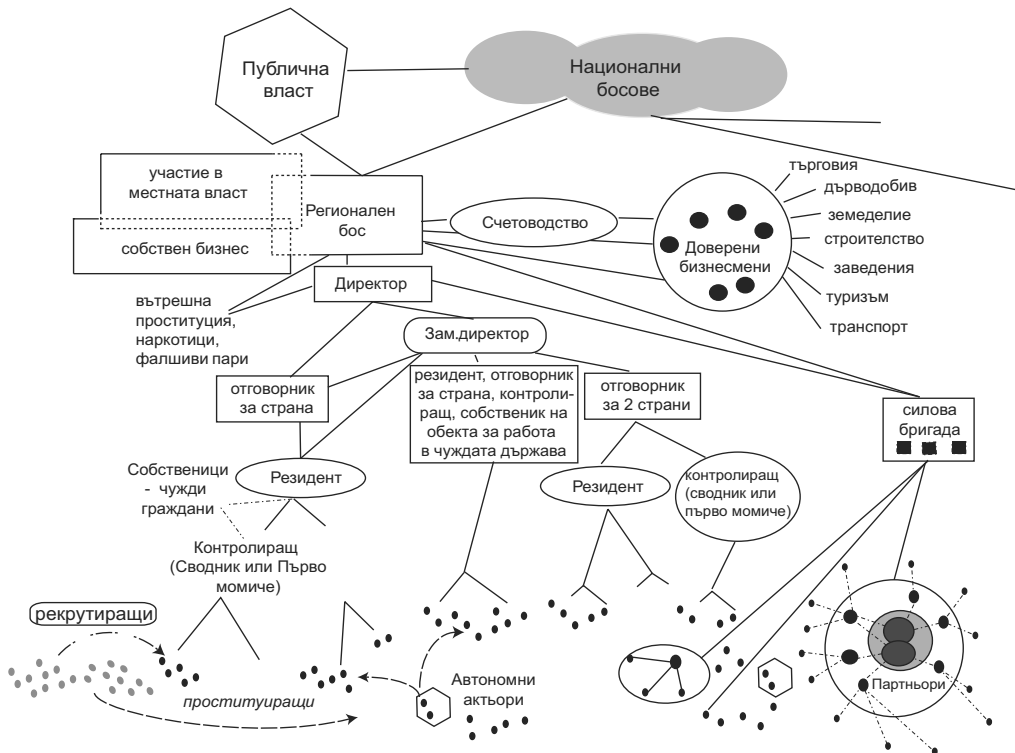
Престъпните организации са актърът, който оказва съществено влияние на криминогенната обстановка и получава огромната част от печалбите, генерирани от трафик на хора. Самостоятелно другите актъри трудно могат да окажат съществено влияние, както на състоянието на престъпността, така и на състоянието на икономиката с парите, които генерират. В повечето случаи спечелените от тях суми позволяват поддържане на добър жизнен стандарт от трафикантите, но много трудно могат да окажат влияние върху икономическата и политическа обстановка в страната. Това не означава, че тези актъри трябва да бъдат пренебрегвани, а че трябва да има приоритизиране и основните усилия да са насочени към противодействие на престъпните организации, към организираната престъпност, която има ключови позиции в трафика на хора. Поради което основното внимание трябва да се насочи към тях.

2. Престъпни организации за трафик на хора

2.1. Роли и структури

Акцент в настоящата точка ще бъдат ролите и структурата на организациите в трафика на хора. В Схема 2 е представена примерна структура на такава организация, която обединява елементи от няколко конкретно съществуващи структури. При обединението на реалните организации в представената схема е възможно организацията да е направена по-тромава, отколкото е в действителност. Информацията за известните конкретни организации показва сходство в основните нива и роли, което е отразено в следващата схема.

Схема 2: Структура на организация за трафик на хора с цел сексуална експлоатация

В схемата са представени следните основни роли:

1. Най-отдолу са **проституиращите** – момичета, в редки случаи мъже. Те се рекрутират по разнообразни начини;
2. В организациите има роля на **рекрутиращи**, които се занимават с набиране на нови лица. След като убедят жертвата да се включи в организацията, рекрутиращите я придружават при пътуването до държавата дестинация, свързват я с друг член, който да я придружи, или закупуват билети, ако проституиращата ще пътува сама. От интервюта се установява, че в повечето случаи не може да се изведе самостоятелна роля на транспортър, който да е ангажиран само с транспортиране на хората;
3. За контрола на момичетата отговаря **контролиращ** – сводник или първо момиче, който пряко наблюдава работата на няколко момичета и осчетоводява техните обороти, посреща и настанява новоприсигналите. В повечето случаи първото момиче е издигнала се проститутка, която се ползва с по-голямо доверие от страна на трафикантите и е облагодетелствана по някакъв начин. Известни са случаи, при които контролиращите транспортират проституиращите до държавата дестинация;
4. Организациите си сътрудничат с чужди граждани, които са **собственици** на заведения или притежават достъп до други терени за работа на проституиращите. В много случаи сътрудничеството е дълготрайно и се основава на утвърдено взаимно доверие;

5. Оборотите от контролиращите се събират от **резидент**, който търси и възможности за разширение на дейностите на чужда територия, осигурява схеми за връщане на парите в България и т. н. Все по-често организациите започват да придобиват собствени клубове и заведения в държавите на крайна дестинация. В такива случаи резидентът поема тяхното управление. В много случаи резидентът е жена, която контролира достъпа до стратегически позиции. Например мадамка, която управлява витрини в Брюксел;

6. Резидентите контактуват най-често с **отговорниците за съответните държави**, които пребивават основно на българска територия, но често пътуват до чуждите държави и подпомагат дейностите на резидента. Възможно е един отговорник да отговаря за повече от една страна. Известни са случаи, при които ролите на отговорник за страна, резидент, контролиращ и собственик на обекта за работа в чуждата държава са концентрирани в едно лице от организацията;

7. **Силовата бригада** е друг елемент от организациите. Тя се използва за осигуряване на вътрешната дисциплина и за постигане на контрол върху автономните актьори в трафика на хора. Известни са случаи, в които бригадата е командирована за наказване на провинил се член или момиче до чужда държава. В повечето случаи участващите в силовата бригада изпълняват и други функции в организацията. Например охрана на регионалния бос или директора. Охраната, освен символна стойност, гарантираща разпознаване на властта и авторитета на регионалния бос, реално допринася и за неговата сигурност. Тя почти елиминира възможността за физически контакт с боса, което да го нарани, като побои и отвличане. Освен това присъствието на охрана затруднява поръчковото му убийство, което повишава изискванията към възможностите на наемния убиец и рисковете от преследването му. Вследствие на това значително се повишава и цената, с което се стеснява кръга на поръчителите, склонни да инвестират голяма сума в убийство на боса;

8. **Заместник-директор**, който подпомага директора при контрол и управление на останалите членове от организациите, занимаващи се със сексуална експлоатация и трафик на хора. В някои случаи заместник-директорът може да е и отговорник за някоя страна. Известни са и организации, при които липсва ролята на заместник-директор;

9. **Директор** – управлява бизнеса с проституиращи, в много случаи е отговорен и за управление на други престъпни дейности на организацията като разпространение на наркотици, фалшифициране на пари и документи и т. н. Но се откриват организации, които са специализирани само в проституция и трафик на хора.

Директорът осъществява контрол от България и поддържа много близки отношения с върха на организациите;

10. На върха на организациите е **регионален бос**, който се намира в България и управлява организацията, има сериозен легален бизнес, в някои случаи заема позиции в местната власт. Тези босове имат поне три типа стратегически връзки:

- с **доверени бизнесмени**. Често имуществото или фирмите на регионалния бос се записват на доверени лица, които отговарят за управлението на конкретен клон от легалния бизнес на организацията. В повечето случаи финансите на регионалния бос се водят от доверен счетоводител, който не винаги има съответния образователен ценз или счетоводна къща;

- с **национални босове**, които контролират сегменти от редица легални и нелегални пазари в страната. В някои случаи регионалните босове са по-скоро местни представители на националните босове, отколкото автономни играчи. В други регионалните босове плащат на националните, само за да се скрият зад техния авторитет. Вероятно над националните босове има друго ниво или нива, за които от изследването не бе получена достоверна информация;

- с представители на **публичната власт** (политици – местни и национални, магистрати, полицаи и др.).

Връзките с публичната власт ще бъдат разгледани по-подробно в следващата точка, която е посветена на използването на корупцията от престъпните организации.

2.2. Използване на корупция

Престъпните организации, занимаващи се с трафик на хора, с охота използват корупция за постигане на разнообразни цели. От събраната в изследването информация могат да се изведат няколко типа корупция, която използват трафикантите. Примерите за корупция, които се установяват, са със следните цели:

- по-лесно осъществяване на трафика на хора;
- защита от/при разследване;
- облекчаване при изтърпяване на наказание;
- ограничаване на конкуренцията в престъпния свят;
- навлизане в легалната икономика;
- навлизане в публичната власт.

Ще бъде разгледан всеки един тип корупция, като се представят конкретни примери. Характерна особеност за корупцията, която използват трафикантите независимо каква е целта, е че

В повечето случаи тя е много по-мощна от „традиционната“ корупция, свързана с еднократно плащане на подкупния служител и е системна. Те използват добре разработени, ползващи се с огромно взаимно доверие, дълготрайни във времето отношения, често съпроводени с регулярно плащане.

В изследването се установяват няколко основни начина, по които трафикантите успяват да корумпират и да постигнат връзки с представителите на публичната власт. Единият е свързан с даване на пари, като тук се отличават две форми – едната е свързана с даване на пари за конкретно свършена работа, а другата с регулярно плащане на фиксирана месечна сума. Друга форма е свързана с предоставяне на скъпи подаръци при различни поводи. Разпространена форма е включване на съответните служители в бизнес, като това може да бъде легален или нелегален бизнес. Установяват се примери, в които роднини на представители на публичната власт получават подкрепа от трафикантите за развитие на частен бизнес, както и на такива, в които на държавни служители се разрешава да определят човек, който да се включи в престъпния бизнес. В някои случаи самите полицаи се включват като партньори в престъпния бизнес.

Друга форма е свързана с предоставяне на безплатни услуги от страна на момичетата, в някои случаи и непълнолетни, на представители на публичната власт. В много случаи трафикантите ги заснемат докато използват услугите на момичетата, след което ги изнудват, ако не получат исканата подкрепа. В изследването се открива още една форма, при която връзките, например между регионален бос и високопоставен местен магистрат, са основани на емоционална (любовна), а не на материална връзка.

По-лесно осъществяване на трафика на хора. Престъпните организации използват корупция при осъществяване на трафика на хора, с което улесняват своята дейност. В проведените интервюта се откриват редица примери, в които трафикантите използват връзки със служители на граничните контролно-пропускателни пунктове, които осигуряват безпрепятствено преминаване през граничния контрол на членове от организацията, в случаи, при които преминаването им е свързано с опасности от разкриване на незаконните дейности. Установяват се случаи, в които корумпирани полицаи подпомагат трафикантите не само при транспортиране на жертвите, но и при набиране на момичетата, като създават условия за осъществяване на контакт с тях или директно ги набират.

Откриват се случаи, в които трафикантите използват корупция, за да осигурят необходимите документи за транспортиране и пребиваване на жертвите в държавите дестинации. В някои от примерите това са чужди граждани, които работят в посолства в нашата страна и подпомагат трафикантите. Например

В случаи, при които е необходимо получаване на визи, трафикантите плащат на представители на посолствата за тяхното издаване. Подобни примери най-често са от периода преди 2007 г. Въпреки това и към момента се откриват примери за подобно сътрудничество. В един от случаите, при които жертвите се експлоатират в страна извън Европейския съюз, трафикантите използват корумпиран служител в посолство в нашата страна, който им съдейства за бързо и безпроблемно получаване на визи. Размерът на заплащането е фиксиран и се предава на служителя, който осигурява безпрепятствено получаване на визи за пътуване и престои на представителите на престъпната организация.

Трафикантите използват корупция не само на територията на България, но и при експлоатацията на жертвите в държавите на крайна дестинация. В повечето случаи тази корупция отново има системен характер. Някои от интервюираните разказват, че при работата си извън нашата страна престъпните организации са плащали на чуждата полиция, за да им позволят безпроблемно да развиват дейностите си. В някои случаи, основно когато работят на улица или обектът за работа е собственост на престъпната организация, това е ставало директно, а в други чуждите граждани, в чиито обекти работят българите, са предавали подкупите. Някои от интервюираните момичета дори са участвали в предаване на подкупа за полицаите в държавата дестинация. В един от примерите момичето е било повикано за проверка на документите и чантата му, при което е трябвало да остави в колата плик с пари, който ѝ е даден предварително от трафикантите. В някои страни, за да получат възможност да работят, момичетата е трябвало да обслужват полицаи безплатно. От интервютата с експерти се установява случай, при който български трафикант корумпира полицията в град от Централна Европа. В случай че някоя от проституиращите успее да избяга от трафиканта и потърси помощ от местната полиция, тя е била връщана от полицаите при трафиканта.

Както и в България, в чуждите държави трафикантите използват корупция не само към полицаи. В един от установените случаи те са подпомогани от служителка в местната община, която е регистрирала момичетата или оформяла документи за сключване на фиктивни бракове, с което е гарантирала безпроблемния им престои. В друг случай доверено момиче от организацията е поддържало любовна връзка с високопоставен представител на местната власт в чужд град, който ѝ прави услуги, като урежда пребиваването на членове от същата организация. Така трафикантите си осигуряват услуги от представителя на местната власт чрез връзката му с тяхното момиче.

Държавните и общински служители не са единствените, от чиято подкрепа се ползват престъпните организации. В много случаи те използват корупция, за да осигурят подкрепа от служители в частни фирми и организации, с която да улеснят престъпните дейности. Например като подкупят автобусни шофьори, стюарди, технически персонал на летищата и т. н., които да следят момичето и неговото поведение по време на транспортирането или да наблюдават дали момичето ще се качи в самолета.

В други случаи подкупват служители във финансови институции, които да прикриват финансови операции на трафикантите, за които би трябвало да докладват пред държавните власти.

Представянето на примери може да продължи още, но е очевидно, че в процеса на трафика на хора престъпните организации много често са улеснени от подкрепата, която получават от подкупни служители на различни институции. Нещо повече, без използване на корупция трафикантите не биха могли да разгърнат успешно своите престъпни дейности.

Защита от/при разследване. Използването на корупция не се ограничава само до подкрепата за по-лесно осъществяване на трафика на хора. Например граничните полицаи, които могат да осигурят безпрепятствено транспортиране на жертвите, не могат да гарантират на престъпните организации защита от започване на разследване или да осигурят помощ при вече започнато разследване, защото в повечето случаи то се води от други служби и институции. За тази цел трафикантите се стремят да си осигуряват подкрепа на служители от регионалните и национални служби за борба с трафика на хора и магистрати.

Потвърждение на тези връзки се открива в проведените интервюта, от които става ясно, че няколко служители от едно регионално звено за борба с организираната престъпност са отстранени за връзки с регионален бос. Те са получавали всеки месец от боса парична сума, доближаваща се до месечните им държавни заплати. Полицаяте са го предпазвали от разследване и дори са му давали съвети как да развива дейността си. В случай че предоставят на боса важна информация, са получавали допълнителни парични бонуси или скъпи подаръци. Скоро след като служителите са отстранени, един от бившите полицаи има рожден ден, на който са поканени босът и членове от престъпната организация, включително от други региони на страната.

В интервюта се откриват редица примери, от които става ясно, че много често трафикантите са предупреждавани за готвени срещу тях операции. Това е валидно не само в случаите на износ на проституция, но и на работа в нашата страна.

Примери за такова изтичане на информация се откриват не само в проведените интервюта, но и от други подобни изследва-

ния¹⁵. От проведените интервюта става ясно, че подобни връзки и получаване на информация за предстоящи проверки и операции се осъществяват и на територията на гържавите дестинации. Например в едно от интервюта се казва: *„Имаме си хора, когато тръгват да правят операции казват „червено“. Червено – изнасяме се за малко, докато мине операцията, и после пак си работим“*. Така трафикантите, използвайки корупция, успяват да получат информация за готвени срещу тях операции и да вземат предпазни мерки.

В редица интервюта се откриват примери и за корумпиране на магистрати. От тях се очертават няколко региона, в които връзките между регионални босове и магистрати са особено развити и интензивни. В някои случаи тези връзки са толкова здрави, че са станали почти партньорски. Най-често връзките са свързани с плащане на подкупи или подаряване на много скъпи подаръци за празници на магистрати, на които регионалните босове присъстват като представители на местния бизнес елит. От други интервюта се установява, че регионален бос е организиран частни празненства за местни магистрати в свое заведение, на което са се организирани оргии с участието и на непълнолетни момичета. Особен случай, който се открива в интервюта, е за любовна връзка между регионален бос и окръжна прокурорка. Покровителството и подкрепата, която оказва висша прокурорка на бос са описани и в западноевропейски доклад (Exploitation sexuelle et exploitation au travail 2007). Така подкрепата и защитата, която

¹⁵ Изследването е на проституцията в София, при което ръководството на Министерството на вътрешните работи ни позволи да присъстваме на полицейски операции по линия на проституцията. Преди една от операциите бе подготвен списък на клубове, които ще се проверяват и часовете, в които тя ще протече. При проверката на няколко клуба от списъка във времето, определено за проверка, в тях имаше само по едно момче, което казваше, че е наемател или управител и барман. При обаждане по телефона в други клубове от списъка, там отговаряха, че в момента може да се изпратят момичета само на адрес. Поради това беше проверен клуб, който не е посочен в списъка за операцията. Този клуб работеше и очевидно момичетата в него не бяха предупредени и не очакваха проверка. След като приключи тази проверка, бяха изтекли около два часа над времето, което беше определено за осъществяване на операцията и се върнахме на един от вече проверените клубове. Там установихме над петнайсет момичета, някои от които в момента обслужваха клиенти. Момичетата разказаха, че за времето на проверката са били предупредени, че ще има полицейска операция и затова трябвало да отидат в близко заведение, където да изчакат, а при поръчки за обслужване на клиенти по адреси да ги посещават. Резултатите от изследването показват, че проституцията в София е организирана в четири основни вериги, свързани с национални босове. Тези вериги поддържат здрави връзки с представители на публичната власт. В някои самите полицейски началници са партньори в клубове. Един от най-фрапиращите случаи, който се установи в изследването, е за полицай с участие в почти 20 клуба.

престъпните организации получаваат от магистратите може да се базира не само на финансова основа, но и на емоционална.

В много от случаите на магистратите се плаща от адвокатите на престъпните организации. Тази практика се улеснява много от факта, че в повечето региони магистратите и адвокатите имат дългогодишно познанство, което предпоставя взаимно доверие. Друга практика, улесняваща проникването на корупция и създаването на връзки между магистрати и престъпните организации, е адвокати да заемат магистратски позиции, а след като напуснат магистратите да стават адвокати. При тези процеси престъпните организации могат да наемат или да са наемали като адвокати тези хора и да са изградили връзки, които да използват за корумпиране. При тези промени те имат доверени отношения с бившите си и настоящи колеги и се улеснява проникването на корупцията сред тези висши служители. В случаи, при които трябва да се осигурят услугите на магистрат, с който трафикантите нямат утвърдени контакти, те отново използват посредничеството на адвокати за корумпиране на държавните служители. Установяват се и примери, в които в ролята на посредник участва доверен от организацията магистрат. С различни техники той се опитва да повлияе на магистрата по делото, за да вземе решение в полза на престъпната организация. Разрастването на този процес се улеснява от навлизането в магистратските среди на хора, работели в системата на Министерството на вътрешните работи, с което обликът на прокуратурата и съда се променя. В някои случаи те имат изградени връзки с престъпните организации или с полицаи, имащи такива връзки, с което допълнително се улеснява навлизането на корупция в средите на магистратите. Друга форма, чрез която престъпните организации са подпомагани, е разпределението на тяхното дело на подкупен магистрат, което според интервюираните е възможно въпреки използването на случаен подбор за разпределение на делата.

Освен към полиция и магистрати трафикантите на хора използват корупция и за осигуряване на различни експертизи, с които да си осигурят защита по време на разследването. Най-често използват медицински експертизи, с които целят налагане на по-леки мерки или поставяне на по-лек режим, което да им позволи да влияят на свидетелите. Например в един конкретен случай, веднага след като е задържан, регионален бос успява да получи петорна медицинска експертиза, за която разследващите са убедени, че е получена с корупция. Вследствие на тази експертиза той е настанен в болница, а не в следствен арест. От болницата трафикантът получава и предава по мобилен телефон информация и нареждания да се окаже въздействие на хората, които свидетелстват срещу него, за да се откажат от своите показания. Освен това, използвайки подобни експертизи, трафикантите по-

лучават възможност да протакат делото срещу тях, с което да спечелят време, през което да окажат някакво въздействие.

Успешното и масово използване на корупция от престъпните организации има поне два ефекта, които допълнително затрудняват разследванията срещу тях. От една страна връзките с ключови представители на публичната власт и финансовата мощ на трафикантите имат възпиращ ефект върху много полицаи и магистрати. Както отбелязва Диков (2009: 53), на местно ниво се открива нежелание или дори страх за разкриване и разследване на престъпните организации. Така корумпирането на служители от разследващите органи се съчетава с автоцензура от тези, които не са подкупени, но например поради страх не желаят да разследват престъпните организации. От друга страна поддържането на интензивни връзки на трафикантите с полицаи и магистрати, осигуряването на момичета, които да ги обслужват, предупреждаването за предстоящи операции или пълната защита от такива операции и т.н. има като ефект възвеличаване на трафикантите от момичетата и недоверие на жертвите в държавните институции. Поради това много от жертвите отказват да свидетелстват и да сътрудничат на институциите за разследване на престъпните организации. Тази тенденция е особено валидна за българските институции, което се потвърждава от обобщената прокурорска практика. *„В много случаи на производства за международен трафик, инициирани от компетентни органи на страни крайна дестинация в чужбина, жертвите дават подробни и логични показания, правят разпознаване на извършителите, а при завръщането си в България променят показанията си.“* (Диков 2009: 53–54).

В случай че не успеят да постигнат своите цели с използване на корупция, престъпните организации се насочват към използване на насилие. Събраната в изследването информация не показва пример за осъществено насилие от трафикантите към представител на публичната власт. Открива се само един пример, в който след няколко успешни разследвания и осъдителни присъди срещу трафикант, вследствие от което са конфискувани и големи суми от експлоатация на хора, е подготвена употреба на насилие. В конкретния пример са поръчани, но не са осъществени, убийства на висш полицаи и магистрат, участвали в разследванията, при които престъпленията на трафиканта са доказани и той получава осъдителни присъди. Наличието на този единствен пример за подготвено насилие спрямо представители на публичната власт косвено показва успеха, който имат трафикантите при използването на корупция, което изпъква като основно средство за развитие и поддържане на престъпните организации.

Облекчаване при изтърпяване на наказание. В някои случаи корупцията за защита от и при разследване, която трафи-

кантите използват, не е достатъчна и те се оказват в затвора с ефективни присъди. Установените в изследването случаи показват, че дори да изтърпяват своята присъда, те ръководят престъпната си дейност по мобилен телефон от затвора и дори поръчват убийства на полицаи и магистрати. За тази цел те провеждат разговори или изпращат съобщения от мобилни телефони, които с помощта на корумпирани служители на затворите са успели да вкарат и да използват. Примерите, които бяха установени, показват, че благодарение на корупцията, която използват, трафикантите непозволено излизат от мястото за изтърпяване на наказание. Известни са случаи, при които трафикантите паркират автомобила си до затвора, излизат нерегламентирано и обикалят заведения със своите момичета. В някои случаи при тези нерегламентирани излизания от затвора трафикантите са задържани в заведения при полицейски операции, а в други са предизвиквали автомобилни катастрофи в центъра на столицата. Въпреки подобни случаи на залавяне престъпниците продължават да излизат нерегламентирано, докато изтърпяват своите наказания. Корумпирани служители от местата за лишаване от свобода, трафикантите успяват да облекчат своето положение и да продължават престъпните си дейности.

Това не е единствената форма за използване на корупция от членове на престъпните организации, които са попаднали в затвора. В изследването се установява случай, в който трафикант плаща крупна сума на окръжен прокурор за осигуряване на предсрочното си освобождаване от затвора. Така, дори да са получили ефективна присъда, използвайки корупция, трафикантите успяват да се спасят от затвора.

Ограничаване на конкуренцията в престъпния свят.

Събраната в изследването информация показва, че в някои случаи разследването и влизането в затвора на трафиканти цели завземане на техните позиции в престъпния свят. Близките отношения между престъпните организации и представители на разследващите органи не са ограничени само до защита от и при разследване. Тези отношения лесно се задълбочават и в някои случаи при решаване на конфликти с конкуренти и разширяване на позиции в престъпните пазари се използва подкрепа от представители на държавните институции. Полицаи и магистрати, поддържащи партньорски отношения с престъпните организации, започват разследвания срещу техните конкуренти, с което целят освобождаване на територии. Така, използвайки легитимно насилие, занимаващите се със сексуална експлоатация успяват да разширят престъпния си бизнес и да отстранят конкуренцията.

Развитието на подобни стратегии се улеснява в значителна степен от позициите в публичната власт, които успяват да заемат някои от босовете, включително позиции в основни инсти-

туции за противодействие на престъпността. В изследването се открива пример, в който национален бос, контролиращ големи сегменти от пазара на проституция в страната, използва като стратегия за разширяване на престъпния си бизнес ключовата позиция, която заема в гържавна институция. Започвайки разследвания и използвайки легитимно насилие срещу другите актьори в престъпния пазар, той успява да ги подчини или отстрани и да разшири позициите си в престъпните пазари. В един случай националният бос организира подмяна на регионален бос и директор, които да бъдат заменени от негов човек, който да заеме техните позиции. За тази цел националният бос подготвя разследване срещу стария регионален бос, с което цели той да бъде подменен. Човекът на националния бос съобщава на нискостоящите членове в организацията, че вече той е бос за региона и те трябва да му се подчиняват. Старият регионален бос е поддържал дълго време близки отношения с високопоставен полицейски служител в региона, който, за да защити позициите му, провежда операция, в която арестува новия регионален бос в първите дни на неговото управление. За да отговори на случващото се, националният бос арестува стария регионален бос и допринася за отстраняване на полиция, организирайки операцията. Същевременно националният бос предприема различни действия за освобождаване на новия регионален бос, но след като се проваля определя друг човек, който да поеме региона. Така връзките на двамата регионални босове с представители на ключови институции водят до сблъсък, в който и двамата попадат в ситуация, в която са под удара на закона.

Навлизане в легалната икономика. Престъпните организации използват корупция и за навлизане в легалната икономика. Това най-често става, като участват в различни гържавни и общински конкурси, които успяват да спечелят чрез корупция. Машабът на това навлизане варира от гребни търговски обекти до строеж на ключови инфраструктурни проекти. В следващата глава се разглежда по-подробно навлизането на престъпните организации в легалната икономика.

Навлизане в публичната власт. Навлизането в легалната икономика в голяма степен се дължи на добре изградените връзки на трафикантите с представители на политическата власт, особено на местно ниво. Подобни връзки са характерни за организираната престъпност и са забелязани и от други изследователи „...връзката между политическия свят и престъпния свят не може да бъде отречена. Дори и най-високопоставените служители не са имунизирани...“ (Alexander and Caiden 1985: 14).

В изследването се установяват редица примери за подкрепата, която престъпните организации оказват на политическите актьори. Например трафикантите спонсорират дейности на по-

литическите партии, предоставят срещу символичен наем сгради за ползване от регионалните центри на партиите. Регионални босове спонсорират с парите от трафик на хора предизборни кампании, както на местно, така и на национално ниво. Откриват се и примери, в които трафикантите участват в купуване на гласове за определени партии. Тези примери показват, че има изкушение пред представителите на политиката да се възползват от арсенала на организираната престъпност. Много често в модерната политика има елемент на политическо задкулисие. Когато има елемент на такова, няма бариера пред изкористяване на политическия живот. В модерното общество политиката се дефинира като прозрачна и публична, следователно в момента, в който политическото е изкористено, то е вече антипублично. Тогава, когато политическото е антипублично, то е изкушено да използва ресурси, които не са допустими. Така се стига до изкушението на политици да прибегнат до услуги на организираната престъпност. Публичната власт започва да губи публичния си характер, поради това че, от една страна, нейната видима, наистина публична част, значително се стеснява, а нейната невидима част се разширява и усилва посредством връзките с престъпните организации. Но това, което е по-важно, е, че тази връзка и особено нейното укрепване и засилване води до криминализация на самата власт. Публичната власт съчетава законните механизми с прикрито, тайно използване на незаконни средства, т.е. протича процес, който Катанзаро нарича „социална хибридизация“, която в най-общ план се разглежда като взаимно проникване на различни сфери на социалния живот. Под хибридизация Катанзаро в случая разбира такава тясна обвързаност между власт и организирана престъпност, при която „Мафията представлява прагматично измерение на гържавата“ (Catanzaro 1985: 43).

Освен това съществува и обратна тенденция – престъпните организации да преминават в бизнес и от там в политически форми. Когато бизнесът нараства, той разбира своята зависимост от политиката, защото управлението е регулация на бизнеса. И от тук е лесно да се разбере, че бизнесът зависи от политиката и политиците. Затова престъпните организации започват да търсят връзки с политици, за което в интервютата се откриват редица примери. В някои случаи срещу спонсорство трафикантите търсят подкрепа от местни и национални представители на политическата власт. В много случаи търсят политиците за осигуряване на концесии и обществени поръчки. В един от установените случаи регионален бос използва посредничеството на местния областен управител, с когото има близки отношения, за да бъде лансиран и да получи протекции и контакти с националното ръководство на партията, чиито представител е управителят. В изследването се установяват и други примери, в които регионални босове провеждат интензивни срещи с много високопос-

тавени служители на държавната администрация и политически партии. Така изпъкват насрещните движения при осъществяване на връзките, от една страна, естеството на модерната политика с нейното задкулисие, което изкушава бизнес и политици да се възползват от подкрепата на престъпните организации, а от друга страна, престъпността, която разбира своята необходимост от политически чадър.

Разширявайки своите позиции с представители на местната и национална политическа власт, в редица случаи самите трафиканти заемат позиции в нея. В проведените интервюта се откриват примери, от които става ясно, че босове заемат ключови позиции в публичната власт, особено на местно ниво – кметове, общински съветници и т. н. Така те постигат своеобразно изпиране на своите биографии и изглеждат не като босове на престъпни организации, а като бизнесмени и представители на публичната власт. За избиране на тези позиции в някои случаи трафикантите използват купуване на гласове или дори заплахи за насилие, за да си осигурят победа на изборите. Разкрива се едно преплитане на организирана престъпност в различни сфери на обществото, което означава и разширяване на престъпността. Преплитането между различните организационни структури практически води до това, че всяка от тях се оказва въввлечена в различни видове престъпни дейности. По такъв начин е напълно възможно една структура на публичната власт да се окаже замесена в контрабанда, а трафиканти да попаднат на ключови позиции във важни държавни институции. Поради това някои социолози твърдят, че разликата между тях изчезва. Например Иманюел Уолърстейн подчертава значението на това заличаване на границата между политика и престъпност, твърдейки, че „Бюрокрациите и политиците на слабите държави (и дори на по-силните), ставащи дори по-слаби и губещи всеобща легитимност (и следователно значителен контрол), са били склонни в много случаи да слоят своите интереси с тези на всемогъщи мафии. В такива случаи може да бъде безполезно и безсмислено да разграничаваме тези две групи“ (Wallerstein 1998: 49–50).

До такива изводи достигат и други изследователи като Харасимив, който разглеждайки руския случай открива, че връзката между организирана престъпност и политика е толкова силна, че не може да има практическо разграничение между двете. Те, според автора, са се разтворили и вече не са „два суверена“, а едно цяло. „Ролите на политици, бизнесмени и организирани престъпници са станали неразличими“ (Harasymiw 2003: 15). Затова авторът определя Русия като образец за нов тип политико-престъпен възел – „криминалната държава“. Представените примери от интервюта показват, че в нашата страна ролите на трафиканти, бизнесмени и представители на публичната власт са също

толкова разтворени и неразличими. Връзката между престъпните организации и публичната власт е толкова силна и значима, че се е превърнала в ключова характеристика на самото управление, а от тук и на цялото общество.

2.3. Отношения с чужди престъпни организации

Експлоатирайки жертвите в гържавите дестинации, българските престъпни организации влизат в отношения с чужди престъпни групи. Основна причина, която прави неизбежни отношенията с тях, е фактът, на който обръщат внимание редица изследователи на престъпността в различни чужди гържави (Весисси 2008; Gomez-Cespedes and Stangeland 2004; Kleemans 2004; Lalam 2004; Paoli 2004) – че пазарите на проституция в тези страни са под контрола на местните престъпни организации. В допълнение към това, според интервюираните експерти, българската инвазия на чуждите секс пазари не би била възможна без обвързване с местни престъпни организации.

Наличието на примери за подобна монополизация на пазарите предпоставя навлизането в тях да е обвързано с конфликт или договаряне с представители на местната престъпна организация. Освен това в секс пазарите има и сериозно присъствие на други чужденци – руснаци, украинци, филипинци, румънци, албанци, нигерийци и т. н., които се конкурират с българите. Нормално е при конкуренция в пазар, който няма как да се регулира и в който споровете не могат да бъдат решени в съда, да се появят конфликти и дори войни. Въпреки това от събраната информация категорично може да се направи извод, че конфликтите с чужди престъпни организации са изключително редки. Това е особено валидно за случаи на конфликти, в които са въввлечени цели групи, за което в събраната информация не се откриват примери. В основната част от примерите, конфликтите възникват при нелоялна конкуренция (работа на по-ниска тарифа или без предпазни средства и т. н.) между момичетата, като сводниците не се намесват. Незначителните конфликти и малкият им брой в събраната информация показват, че съществува друг механизъм за координация, който не позволява тяхното възникване. Този механизъм най-вероятно е чрез някаква форма на преговори. Така преговорите изпъкват като основна характеристика и ключово средство за развитие на бизнеса на престъпните организации, занимаващи се с трафик на хора.

В повечето случаи българите нямат интерес да влизат в конфликти с местните, защото могат да ги лишат от достъп до обектите за работа. В много случаи цели райони, в които се намират местата и обектите за работа на българите, са под контрола на чуждите престъпни организации, което обезсмисля

влизането в конфликти. Така те са допълнително стимулирани за диалог с местните.

Въпросът за отношенията на българската организирана престъпност с чужди престъпни организации е много интересен и важен, но все още не е достатъчно изследван. Въпреки това проведеното изследване позволява да се направи извод, че българските престъпници си партнират много успешно с чуждите организации не само при трафика на хора, но и при други престъпни дейности. При това събраната информация и обобщенията на интервютата с експерти показват, че българските престъпни организации за трафик на хора сътрудничат много успешно в Европа с италианските и албанските организации, а в САЩ с латиноамериканските престъпни организации. Успешното сътрудничество на българите с чуждите организации и подкрепата, която получават от тях, особено от италианските, е още едно възможно обяснение за липсата на сериозни конфликти. Основната част от примерите за конфликти и липса на сътрудничество са с руски и африкански престъпни организации. В голяма част от тези примери става въпрос за спорове между момичета или нискостоящи трафиканти. По-сериозните случаи на конфликти са единични и при невъзможност да бъдат решени с преговори българите са отстъпвали конфликтните позиции, за да предотвратят задълбочаване и усложняване на ситуацията. При възникване на по-сериозен конфликт в чуждите държави сводниците се обръщат за указания към по-високопоставени членове на престъпната организация в България.

Показателен за добрите отношения с чуждите престъпни организации, освен липсата на конфликти, е и фактът, потвърден от интервютата с проституиращи и трафиканти, че в почти всички случаи, в които организацията изпраща свои членове за работа извън страната, те отиват на предварително договорени места и започват работа веднага след пристигането, без да срещат каквито и да е проблеми от местните. Това показва наличието на добри отношения между българите и представителите от чуждите държави. Повечето респонденти заявяват, че местата, на които са работили, са били предварително договорени от членове на престъпните организации, а интервюираните трафиканти разказват, че в повечето случаи местата, на които работят, са били договорени и са им били посочени от по-високопоставени членове на организацията.

На местата, на които все още нямат утвърдени контакти с чуждата организирана престъпност или искат да разширят позициите си, българските организации използват различни стратегии за навлизане в секс пазарите. Например в един от случаите, които се установяват от събраната информация, трафикантите се насочват към чужд град, в който до момента не са развивали

своята дейност и нямат контакти с местните, но намират пазара за привлекателен и искат да навлязат в него. За тази цел изпращат от България момче, което до тогава е отговаряло за набирање на момичетата и не е излизало от нашата страна. То заминава с едно момиче в този град. Стратегијата на трафикантите е тази „пилотна“ двојка да проучи възможностите и условјата за работа на тоа място и, ако се окажат добри, да развие позиции там. На момчето не казват, че ще изпробва влизане на неизвесен пазар и му посочват хотел, в којто трябва да отседне и мястото, на којто вечерта трябва да заведе момчето, за да работи. При излизане на работното място вечерта момчето и момичето са посетени од представители на местната престъпна организација, којта заплашва с убиство момчето и ги принуждава да напуснат тяхната улица. Момчето се обажда много уплашено на трафикантите и се прибира с момичето обратно в България. Така трафикантите, изпращајќи „пилотна“ двојка, проверјават условјата и възможностите за вклучвање в съответниот секс пазар, којто в конкретниот случај се оказват неблагоприятни за тях.

Друг случај за навлизане в нов пазар, којто може да се изведе од интервјутата, е за прво момиче, којто изпълњава и функции на резидент. Нејната организација работи в западноевропејска столица и иска да разшири дејноста си към луксозни сауни в ски курортите на друга држава од Западна Европа. За целта момчето се обажда в сауната и търси управителя, с којто си урежда среща и се опитва да договори вклучвање на техни момичета в неговите обекти.

В изследването се установјават и случаи, в којто резидентите обикалат местата за работа на проституиращите в различни градове в търсене на възможности за разширявање на бизнеса и договаряне с чужди престъпни организацији. В някои случаи првоначалните контакти на българите с местните актьори при навлизане в чуждите секс пазари са осъществјавани с посредничеството и подкрепата од италиански престъпни организацији.

Етническиот принцип се оказва печеливша стратегија за навлизане в пазарите на Западна Европа за български роми, особено од регионите, в којто се турчеят. Те много лесно създават врзки с местни роми и турци, којто живеят и учестват в секс пазарите в чуждите држави. Така на основата на етническиот принцип български роми с чужди роми и български турци с турци, живеещи в Западна Европа, успяват да изградят контакти и врзки, с којто успешно да се вклучат в тези пазари. Тоа се улесњава од факта, че местните роми и турци имат позиции в секс пазарите и притежават кафенета, ресторанти и други обекти, в којто българите могат да експлоатират момичетата.

Много съществено за масово навлизане и заземане на сериозни позиции в чуждите пазари е заемането на стратегически

позиции от хора, свързани с българските престъпни организации. Например за витрините в Белгия такива позиции са т. нар. „мадам де компани“ или „мадамки“. При освобождаване на витрина мадамките се обаждат на представител на престъпната организация и му казват, че има възможност да изпрати момиче, като му запазват мястото. Огромната част, около 80% от мадамките в Белгия, според интервюираните експерти са българки, които живеят там от дълги години.

Стратегия, с която се опитват да проникват на чужди пазари някои от действащите в България вериги от клубове за стриптизърки и проститутки, са по-пасивни. Те са създали сайтове, в които публикуват покани за партньорство с представители на сексиндустрията от други страни, като приемат всякакви предложения за бизнес в тази сфера.

Независимо каква стратегия за навлизане в секс пазарите използват, в повечето случаи българските престъпни организации са принудени да плащат такса на местните, за да работят на тяхна територия. Това плащане може да се събира на ден, на седмица, на месец. В един от примерите българи, работещи в италиански град, плащат на местните седмичен рекет, който италианците минават да събират от улиците с мотор. От други примери става ясно, че в много градове, щом на улицата се появи нов сводник или проститутка, веднага рекетъорите им казват, че трябва да плащат такса, която се фиксира на момиче. От проведените интервюта се установява, че българските престъпни организации в някои чужди градове са успели да получат собствени улици и обекти, които да управляват и да събират рекета. Това още веднъж показва добрите отношения на нашите трафиканти с чужди престъпни организации.

3. Парите в престъпните организации

В настоящата точка ще се спрем върху счетоводството и контрола на средствата, които се генерират от трафик на хора, както и на тяхното разпределение в престъпните организации.

3.1. Счетоводство и контрол

Парите са основна цел на престъпните организации и правилното им отчитане се контролира много внимателно. Във всички проучени от нас организации се откриват механизми за счетоводство и контрол на парите. В повечето от установените организации за трафик на хора с цел сексуална експлоатация приходите от всеки клиент се записват едновременно от няколко човека, които ежедневно се контролират от друг член. Счетоводството често се води в тефтери или тетрадки, но в някои

случаи се записва и на отделни листове. След подялбата на парите страниците, на които е записан оборотът, се унищожават.

Най-често счетоводство водят проституиращите и контролиращият. В повечето случаи проституиращите водят собствено счетоводство, в което записват дневните си обороти. Това е особено срещано при случаи, в които парите се разпределят след завръщане на проституиращите в България. Най-често те помнят броя на клиентите и спечелените от тях през деня пари, които след приключване на работа записват в дневник.

Контролиращият води счетоводство за броя на клиентите и оборота на проституиращите, за които е отговорен. За целта те използват тефтер или лист хартия, на които записват името или първата буква от името на момичето, и отбелязват парите, които е спечелила. Под нея записва името на другото момиче и т.н.

В някои организации проституиращите са задължени да се обаждат след работа на резидента или отговорника за съответната гържава и да му съобщават броя на клиентите и оборота, който са имали. Контролиращият също има задължение всеки ден да се обажда и да казва оборотите и броя на клиентите за всеки от проституиращите на резидента или отговорника за съответната гържава. Така контролиращият и проституиращият взаимно се контролират, като подават информация, която се сравнява от резидента или отговорника. Това позволява, ако някой се опита да скрие пари и да подаде невярна информация, веднага да се засече при сравнение на отчетите. След като проституиращите декларират действителния размер на средствата, тяхното незабелязано укриване от други членове в организацията става много трудно. Получавайки информация за оборотите на проституиращите по-високопоставените членове лесно могат да открият неточности в отчетите предадени от контролиращите.

При подаване на информация за оборотите трафикантите използват специални кодове като например съобщаване на сумите като резултати от игра на карти, при които всяка карта означава определена сума – например асо е 100 евро, поп е 80 евро и т.н. или пък се докладват като точки – например, че през деня са постигнати 1000 точки и други подобни техники.

Механизмите за счетоводство и контрол се различават в зависимост от това дали жертвите се експлоатират на открити или закрити места за работа. В случаите, при които проституиращите работят в закрити места, едновременно със счетоводството, което води контролиращият, собственикът на обекта също контролира правилното отчитане на оборотите. Това се улеснява от практиката в такива случаи клиентът да плаща за услугите на собственика на обекта. Така проституиращите

не получава от клиента пари, които биха могли да се опитат да укриват. Освен това резидентът или отговорникът за съответната държава може да поиска информация за оборотите на своите момичета от собственика на обекта, която да сравни с другите подадени отчети. Така собственикът допринася за постигане на по-голям контрол при отчитане на парите.

При откритата проституция контролът на парите е по-труден, защото проституиращите се договарят директно с клиента, като взимат и парите от него. В повечето случаи момичетата отчитат парите през няколко часа или след всеки клиент. Така се подобрява контролът на парите и се намалява рискът от злоупотреби. Този подход за отчитане не позволява у момичетата да се събират големи суми, които при кражба или грабеж да загуби. В други случаи заработените от проституиращите пари се отчитат в края на работното време. Дотогава те се съхраняват от момичетата, които обикновено имат тайни места в дрехите, обувките или чантата си. Установяват се случаи, при които, предавайки парите на контролиращия в края на деня, той ги брои пред момичето, записва ги в тефтер и пред нея се обажда на резидента или отговорника, за да му съобщят колко пари е изкарала. Липсата на ролята на собственик на обекта при откритата проституция ограничава възможностите на първото момиче или контролиращите, които могат само да наблюдават отстрани договарянето на проституиращата с клиента. За преодоляване на тези трудности са разработени специални мерки за контрол на оборотите, декларирани от момичетата, и ограничаване на възможностите за укриване на средства, които в някои случаи се използват и при работа на закрити места.

Контрол на проституиращите се осъществява, като трафикантите организират посещение на доверен човек като клиент, който да използва определена услуга, която е предварително договорена с контролиращия. Впоследствие той проверява дали правилно ще бъде отчетена съответната услуга. Форма на контрол е периодично претърсване от контролиращите на дрехите, чантата, и т. н. на проституиращите, включително събличане на момичетата, за да се уверят, че не са укрили пари. Контрол от трафикантите се осъществява и като за всяка услуга се предвиди различно време, което се отпуска за обслужване на клиента и след неговото изтичане проституиращата трябва да преустанови работа с клиента. В други случаи сводниците контролират броя на клиентите чрез броя на презервативите, които дават преди работа на проституиращите.

Друга форма на контрол е задължаване на проституиращите да се договарят с клиента при отворен в разговор с трафикантите мобилен телефон, за да могат да чуват каква услуга ще поиска клиентът и какви пари ще се получат. В някои случаи, за да

контролират броя на клиентите, трафикантите се договарят със своите момичета след всеки клиент да им позвъняват и затварят на мобилния телефон. В някои случаи при работа на улица проституиращите трябва ежедневно да се обаждат на член от организацията, не само за да съобщават парите, които са спечелили, но и за да съобщят кога са започнали и свършили работа. Така се контролира не само оборотът, но и дали се спазва определеното работно време.

Допълнителна форма на контрол е създаване на конфликти между различните момичета, които работят заедно. Създавайки подобни конфликти, трафикантите не позволяват да се създаде солидарност между момичетата и поддържат недоверие между тях, с което си гарантират, че те биха се издали, ако някоя скрие пари. В някои случаи трафикантите питат всяко момиче за клиентите на другите от съответния ден. Всяко едно от момичета може да види колко клиента е имала съответната проституираща и да я издаде, ако е забелязала несъответствие с декларираното. Освен това трафикантите добре познават местата, на които работят проституиращите, и имат представа за средните обороти, които се постигат на съответното място.

В някои случаи, за да намалят усилията си за контрол на парите, трафикантите поставят определена норма, която трябва да изкарват проституиращите всеки ден. В повечето случаи нормата, която се определя, е в порядъка на неколкостотин евро, но зависи от мястото, на което се работи. Проституиращите нямат право да се прибират, без да са изкарали нормата, независимо дали уговореното работно време е свършило. Така отпада необходимостта от строг контрол на оборота и ежедневно се предава предварително фиксирана сума.

В някои случаи при работа на открито информацията, която записва контролиращият, освен за счетоводни нужди допринася и за допълнителна защита на проституиращите. Установяват се например случаи, при които контролиращите записват номера и модела на превозното средство, в което се качва проституиращата, и при нужда могат да информират полицията. Така организациите се предпазват от разпространените практики на отвличания и кражби на момичета.

Характерна особеност за престъпните организации е, че опитите за укриване на средства от по-горните нива и разминаване в счетоводството на различните членове са изключителна рядкост. Това се дължи както на добре разработените механизми за счетоводство и контрол на парите, така и на жестоките санкции при нарушение. Както бе посочено в предишната глава, кражбите на пари се наказват най-жестоко от престъпните организации. В много случаи наказанията са комбинация от физическо насилие и финансова глоба. Например в един от установените

случаи сума пари изчезва между двамата от членовете на организацията, поради което те са жестоко пребити в заведение лично от регионалния бос, който им поставя и големи финансови глоби, които заедно с изчезналите пари трябва да му възстановят в едноседмичен срок.

В събраната информация се открива пример, в който между проституираща и контролиращ има любовна връзка. Двата се договарят да отчитат пред резидента по няколко курса по-малко от действителния оборот на момичето. Така в отчета на оборота, който дава момичето, не са посочени парите от няколко курса. Същата сума не е посочена и в отчета на контролиращия. Парите от работата, която не отчитат пред по-високопоставените членове, двамата взимат за себе си. След няколко седмици криене на пари по този начин резидентът и отговорниците забелязват намалението на оборота от работата на тази проституираща. Започват да следят по-внимателно работата на момичето и контролиращия и откриват, че те крият пари. За наказание двамата са жестоко пребити, вследствие от което момчето е с фрактури, наложена му е и сериозна парична глоба, а на момичето е определен период от два месеца, в който ще работи, без да получава никакви пари. Въпреки наличието на подобни примери в събраната информация случаите на укриване на оборот и злоупотреби със средства на престъпните организации са рядкост.

В следващата точка ще представим начина, по който се разпределят парите в организациите.

3.2. Разпределение на средствата

Заемащите различни роли в престъпните организации получават различна част от парите, генерирани от трафик на хора. Разпределението на средствата в организацията зависи не само от позицията, която заема съответния член, но и от много други фактори, вследствие на което различни хора, заемащи една и съща позиция, могат да получават различно заплащане.

Най-голямо разнообразие при разпределение на средствата се установява при частта, която реално остава за проституиращите. Тя се различава дори при момичетата, които работят за една и съща организация. Предварително договореният процент за проституиращите най-често е 30% или 50% от изкараните пари, по-рядко 20% или 40%. Разликите в уговорките за подялба на парите варират според опита на момичето. В случаи, в които то е много опитно и оборотно, трафикантите не успяват да го задържат, ако не му осигурят по-голям процент. Освен това се наблюдават разлики в договарянето за подялба на парите в различните региони на страната. Така например в Пазарджик и

Сливен основната част от договорките с проституиращите са за подялба 30/70 в полза на трафикантите, докато в София и Благоевград основно е за 50/50.

Откриват се малко примери, в които проституиращите получават договорените проценти. Те са основно от престъпни организации, които работят на най-доходни места и се стремят да са максимално коректни с момичетата. В някои случаи проституиращите получават и допълнителни пари, например в случаи, при които работят в еротични барове, са получавали по 30% от цената на сексуалните услуги, 50% от парите от танци и по 10% от цената на пириетата, с които клиентите са ги черпели. В такива случаи проституиращите са много благоразположени към трафикантите и гледат на тях като партньори. Въпреки това в повечето случаи на практика момичетата не получават първоначално договорената част от парите. Това се дължи на финансовите глоби, които им налагат трафикантите за всевъзможни нарушения. Например за това, че не е облечена по подходящ начин, че е закъсняла за работа и т. н. В резултат от подобни техники парите, получавани от момичетата, значително намаляват.

Освен това в повечето случаи разходите, свързани с работата и пребиваването в чуждата държава, са за сметка на момичетата, които заплащат таксата за мястото, на което работят, купуват грехи и бельо, презервативи, заплащат наем за жилището, в което живеят, плащат за транспорта, най-често такси до и от работа и т. н. В допълнение имат много лични разходи, свързани със закупуване на храна, цигари, козметика и други подобни. В резултат от всичко това, дори да е спазена договорената схема за подялба на парите и момичето да получи точния процент, то след покриване на всички тези разходи ще разполага с много по-малка сума.

Установяват се случаи, в които момичетата получават съвсем малка част от предварително договорените проценти. В една от престъпните организации, за които е събрана информация, въпреки договорените 30%, момичетата получават около 10% от парите, които изкарват.

В някои случаи трафикантите определят, че подялбата на парите с момичетата е валидна само за частта, която надхвърля определена дневна норма. Така например в един от случаите проституиращите трябва да изкарат дневна норма от 700 евро, от която не получават нищо, а оборотът над тази сума се дели 50 на 50 с трафикантите.

В други случаи експлоататорите казват на момичетата, че преди да започнат да получават дял от парите, трябва да им възстановят разходите, които са направили за подготовката на документите, за пътуването и настаняването. След изтичане на този

период им се обещава договорен процент. Подобна е практиката и когато момичето е било продадено. Новите трафиканти му казват, че първо ще трябва да изкара парите, които те са платили при продажбата и едва след това ще получава дял от парите. В много случаи този период се удължава, защото експлоататорите обявяват, че престоят на проституиращите в чуждата държава е свързан с големи разходи от тяхна страна за наем, храна, грехи и т.н., които също ще трябва да им възстановят. Така в много случаи през първите няколко месеца, достигащи до половин година, тези момичета не получават никакви или съвсем малко пари, около 5–10%, под предлог че постоянно имат дълг към трафикантите.

В събраната информация се откриват примери, в които момичетата не получават никакви пари през целия престой. Тези примери са свързани или с насилствено експлоатиране, или с измама от страна на трафикантите. В някои случаи въпреки предварителните договорки момичетата не получават никакви пари, защото често им се измислят и налагат големи финансови глоби и им се вменява дълг. В случаите, при които използват измама, трафикантите не дават пари на момичетата, а казват, че ще ги събират, за да им купят недвижим имот или автомобил в България. Момичетата работят няколко месеца, но при завръщане в нашата страна трафикантите не им купуват нищо и не им дават никакви пари.

Въпреки че в повечето случаи проституиращите получават процент от заработеното, се откриват примери, в които те са на твърда месечна заплата. В един от тези случаи договорената стартова заплата е 2000 евро на месец с обещание да достигне до 5000 евро. Подобно на подялбата с договорен процент и тук трафикантите използват различни техники, като налагане на финансови глоби, с които удържат част от парите на момичетата.

В изследването се установява разнообразие и при начините за получаване на частта от парите, която е за проституиращите. Например в края на всеки работен ден, един път седмично, един или два пъти месечно, след като се приберат в България. В известните случаи, в които е договорено с момичетата, че ще получат своя дял, след като се приберат в нашата страна, трафикантите задържат почти всички пари под претекст за големи разходи, които са направили в чужбина, за направени нарушения, за които са наложили глоби, и т.н. В резултат от подобни случаи при завръщането си в България проституиращите получават много по-малка част от договорените при набиране проценти.

Това разнообразие на примери за подялба на парите показва, че реално, след като покрият разходите си, проституиращите получават между 0–50%, най-често 10–30% от заработените пари. Останалата част от изкараните от момичетата пари се разпределя към следващите нива.

В допълнение към парите от собствените момичета престъпните организации получават пари и от автономните актьори, които им плащат рекет. В почти всички установени случаи този рекет е твърда месечна сума на момиче. В основната част от случаите той е в рамките между 1200–2000 евро, но се откриват интервюта, в които е посочена сума достигаща до 5000 евро. Така размерът на средствата, които се разпределят в престъпните организации, нараства допълнително.

Разпределението на средствата в един от автономните актьори от типа на партньорите е представено в интервю с трафикант по следния начин. 25% от оборота е за момичетата, но от тях се удържат пари за всички разходи. 25% остават за трафиканта, от тях той плаща на своите помощници. 35% дава на престъпните организации, а 15% отиват за наем на обекта за работа в чуждата държава. Парите с момичетата и местните се делят всяка седмица, а в България се изпращат два пъти на месец.

Разнообразие се открива и при подялба на парите на средно ниво. Първите момичета в повечето случаи също проституират и не получават процент от парите на другите момичета, а по-голям процент от парите, които изкарват или други предимства. В установените случаи рекрутиращите получават суми от порядъка на неколкостотин лева за всяко набрано момиче. Контролиращият, резидентът и отговорникът за съответната страна в повечето случаи получават твърда заплата, към която при добър оборот получават допълнителни премии. Известни са случаи, в които заемащите тези роли вместо заплата или процент от парите разполагат с момиче, което работи за тях, без да е необходимо изкараните от него пари да се поделят с други членове от организациите. В тези случаи контролиращите, резидентът или отговорникът получават основната част от своите пари от оборотите на момичето, което работи само за тях. Във всички установени в интервютата случаи силовата бригада също е на твърда месечна заплата. Заемащите тези роли в много случаи са обвързани с различни форми на дълг към боса, който им дава само дребни суми. В обобщение може да се каже, че в повечето случаи към всички тези роли в престъпните организации се разпределят много малка част от средствата, която често е около 10% от оборота.

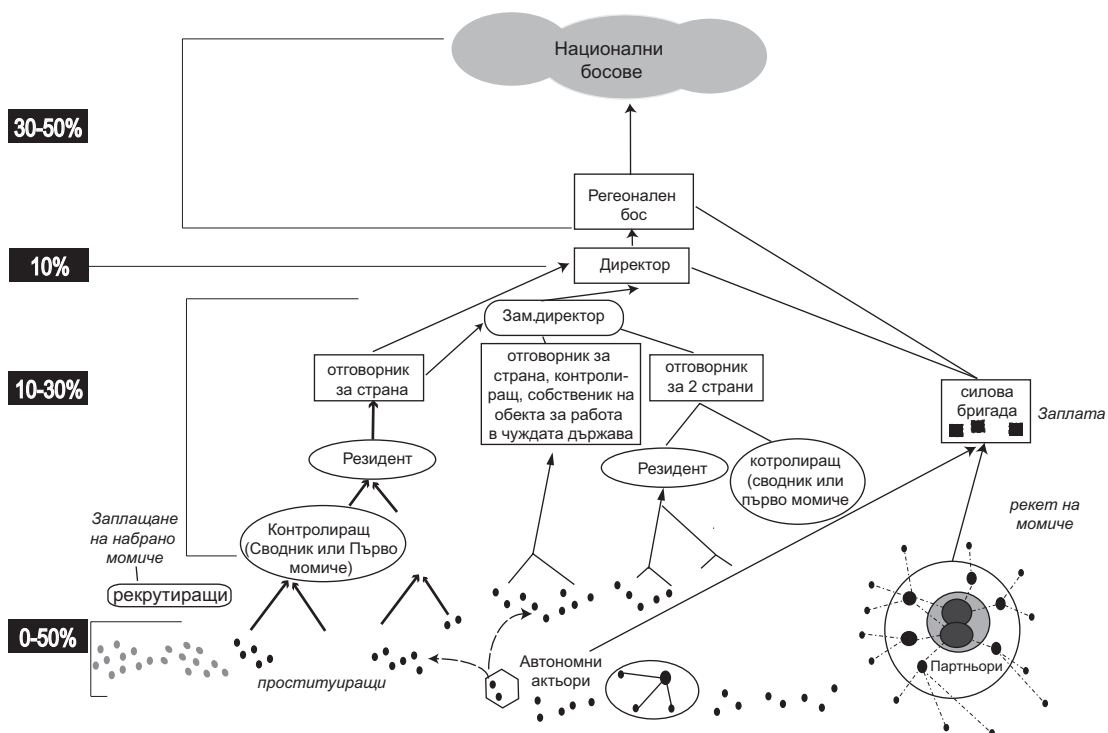
В повечето случаи чуждите граждани, които са собственици на обектите за работа на проституиращите в държавите на крайна дестинация, получават фиксирана сума на ден – около 140 евро при работа в пуф и 250 евро при работа на витрина, или процент от оборота на момичетата – най-често между 10 и 30%. В изключително редки случаи – 50% от парите. В някои случаи българите са плащали на чужденците първоначална такса за започване на работа, а впоследствие са им давали процент. Значителната част от средствата, която се разпределя към чуждите граждани

ни, кара много престъпни организации да търсят възможности за тяхното заобикаляне. За тази цел използват две основни стратегии. Едната е да се насочват към откритата проституция, която е свързана с много по-малки разходи. Втората е свързана с придобиване на собствени обекти за работа в чуждите държави. В резултат от това в много случаи ролята на чужд собственик, който да участва в разпределение на средствата, липсва.

Събраната информация показва, че *директорът* получава 10% от оборота, а до *регионалния бос* достигат около 50% от средствата. Концентрирането на толкова голяма част от парите в боса се потвърждава от редица интервюирани. От изследването не може да се изведе категорично каква част от парите получават националните босове. Въпреки това се установяват случаи, в които към тях се насочва голяма част от парите на регионалния бос. Както и такива, в които от регионалния бос към националния бос се разпределя фиксирана сума всеки месец. В един от конкретните примери, който бе установен, тя достига 25 000 лева месечно.

Въпреки разнообразието на изложената до момента информация може да се обобщи и представи схематично разпределението на парите в престъпните организации като се използва представената в предишната точка структура на организация. Това е направено в следващата схема.

Схема 3: Разпределение на парите в организациите

В схемата е направено обобщение на представената до момента информация, според което разпределението на парите в престъпните организации е следното: проституиращите покриват основната част от разходите и получават между 0–50%, като най-често за тях реално остават около 20–30%. Заместник-директорът, отговорникът за страна, резидентът, контролиращият и силовата бригада в повечето случаи не получават процент от оборота, а предварително договорена месечна заплата. За покриване на техните възнаграждения отиват около 10% от парите на организациите, а в редки случаи парите могат да достигнат до 30%. Директорът получава 10%. В повечето случаи до регионалния бос достигат между 30–50%, най-често около 50%, от които дава на националните босове.

Представената схема ясно показва, че основната част от парите се разпределя към върха на престъпните организации, като средните нива и проституиращите получават сравнително малка част от парите. Това определя и размера на средствата, които се управляват и изпират от различните участници, което ще бъде разгледано в следващата глава.

IV. Управление на средствата от трафик на хора с цел сексуална експлоатация

Управлението на средствата от заемащите различните роли в престъпните организации в голяма степен зависи от разпределението на парите и от дела, които получават те. Така например поради факта, че към проституиращите в повечето случаи се разпределя малка част от средствата, с която те трябва да покрият редица разходи, за тях остават малко пари. Освен това при много от проституиращите се наблюдава консуматорски стил на потребление, при който те използват парите за удоволствия на момента, за закупуване на скъпи грехи и козметика, вследствие от което трудно успяват да спестят значителна част от средствата. Въпреки това в повечето случаи успяват да изпращат пари на своите роднини в България, които издържат. В резултат от всичко това случаите, в които проституиращите успяват да закупят недвижим имот или да започнат бизнес са относително малко. В случай че успеят да подхванат собствен бизнес, той е основно в сферата на услугите или търговията, най-често магазин за грехи, фризьорски или козметичен салон.

Разпределението на средства към заемащите средните нива в престъпните организации също не е голямо. Въпреки това в много случаи те успяват да започнат гребен бизнес, най-често свързан с търговия, заведение, автомивка и т.н. Съществена част от средствата, които получават, проиграват в казина. Много често казината са собственост на престъпните босове и по такъв начин парите, които получават заемащите средни нива, отново се връщат в по-високопоставените трафиканти. Разпространена практика е тези членове на организациите да използват парите, за да закупят хубава кола, бижута, ланци, скъпи грехи и парфюми. Закупуването на подобни стоки, освен символната стойност, подпомага сводниците в тяхната работа, като ги улеснява при набирание на момичета.

За разлика от проституиращите и заемащите средните нива към върха на престъпната организация се разпределя съществена част от парите, което предполага и тяхното инвестиране. От проведеното изследване може да се направи извод, че в България трафикантите на хора закупуват първо тежки ланци, луксозни автомобили и къщи и едва след това започват да обмислят къде биха могли да инвестират парите, придобити от сексуална експлоатация. Това може да се обясни с необходимостта да покажат икономическата власт, която са генерирали. Защото

основна функция на властта е да бъде разпознаваема от другите хора, но тъй като тяхната власт не е видима, те трябва да я покажат, да намерят израз да я демонстрират.

Останалата част от парите трафикантите¹⁶ изпират. Схемите за пране на пари са многообразни и най-вероятно са ограничени само от идеите на престъпниците и възможностите, които имат, за да изперат печалбите от престъпната си дейност. Както отбелязва Мобиус (1995: 10) съществуват толкова много начини за пране на мръсни пари, че човешкото въображение не е достатъчно, за да си ги представи. „Почти всеки легален бизнес или финансова сделка може да се пригоди и да се използва за изпирание на пари. Обхватът на възможностите е огромен“. (Evans 1997: 195). Въпреки това многообразие схемите притежават някои общи характеристики. Но преди да пристъпим към представяне на основните схеми за изпирание на пари от трафик на хора с цел сексуална експлоатация, ще се спрем на основните фази от класическия процес на изпирането на пари, които се откриват в литературата.

1. Фази при изпирание на пари

Традиционно в литературата изпирането на пари се разглежда като трифазен процес. Трите фази са *пласмент*, *напластяване* и *интеграция*. Това разбиране е изключително разпространено сред изследователите и институциите, ангажирани с проблема.

През фазата на *пласмент* парите, придобити от престъпна дейност, се пласират често, но не непременно във финансови институции. Тази фаза в процеса на изпирането на пари включва физическото преместване на парите или собствеността от мястото, където са били получени, и тяхното вливане в законната финансова система. За целта се използват различни техники като традиционни методи за контрабанда и за транспортиране на средствата, включване на парите във финансовата система като депозит по банкова сметка и т.н. Когато парите се депозират, те стават неразличими от законно спечелените доходи от легални бизнес дейности. При етапа на *пласмент* нелегално придобитите пари или облаги влизат в първоначален контакт с финансовата система и от такава гледна точка, според повечето автори, схемите за пране на пари са най-уязвими от разкриване.

През втората фаза на *напластяване* целта е да се скрие престъпният произход на средствата. Според авторите обикновено това се постига чрез серии от транзакции на средствата,

¹⁶ Тук и в следващите части от доклада, *трафикант* се използва, като понятие обединяващо всички роли в престъпните организации и актьори в трафика на хора.

произхождащи от престъпната дейност и продължителни превръщания на парите от един тип активи в друг. Транзакциите обикновено се извършват чрез услуги, предлагани от институции, които са част от законния финансов сектор и сами по себе си не се различават от обичайните транзакции, осъществявани чрез финансовия сектор. Различието идва от първоначалното намерение при извършването на тези транзакции, което не е те да доведат непременно до печалба, а да придобият средства, генерирани от престъпление, вид на придобити от законни източници. За постигане на тази цел в много случаи перачите са склонни да претърпят загуби от операциите, които извършват. Фазата се определя като напластяване, защото традиционно осъществяваните транзакции се извършват по последователен начин, където една транзакция се натрупва върху друга и формират конструкция от пластове. Освен това много често капиталите се напластяват през цялата финансова система, посредством разнообразие от транзакции, които се изпълняват едновременно. Перачите напластяват транзакциите, за да затруднят свързването на облягите обратно с техните престъпни източници. В този етап често се използват офшорни фирми и сметки, за да се усложни намирането на информация, която да идентифицира собствениците на паричните средства. При фазата на напластяването парите, които се изпират, стават неразличими на пръв поглед от „чистите“ пари, придобити по законен начин.

Последната фаза е *интеграция*. При нея парите се вливат в легалната икономика, след като вече е създадена илюзия, че имат законен, а не престъпен произход. Интегрирането включва техники, толкова многобройни и разнообразни колкото тези, използвани в легалния бизнес за нарастване на приходите и намаляване на данъчните задължения. Но най-често това се прави чрез купуване на недвижими имоти, хотели, ресторанти, търговски обекти и т.н. В този етап е много трудно без сериозно разследване парите да бъдат свързани с първоначалния им престъпен произход. Етапът на интеграция е кулминацията на успешната схема за пране на пари, което позволява харчене и инвестиране на престъпните пари без страх от разкриване. Така процесът на изпиране на пари дава възможност на престъпниците свободно да се наслаждават на приходите от престъпната си дейност, които да не се асоциират с тази дейност, от която са придобити, а да изглеждат като законно придобити.

Класическият процес на изпиране на пари се представя от Организацията на обединените нации в следната схема, която е възприета и цитирана от множество автори.

Схема 4: Процес на изпиране на пари

Въпреки съществуващия консенсус сред изследователите за трите фази, през които преминава процесът на изпиране на пари, трябва да се има предвид, че те са по-скоро генерализация и не съществуват непременно в този строг вид. Често фазите се вливат една в друга, т.е. фазите се припокриват една с друга. Не във всички случаи процесът на изпиране на пари преминава през всички три фази, т.е. „парите могат да бъдат изпрани само чрез една от тези фази. Поради това, понякога е трудно да се установи към коя фаза да се определи дадена операция.“ (Savona and De Feo 1997: 22). Освен това в някои случаи е възможно да се включват повече от посочените фази. Например възможно е преди фазата на пласмент да има подготвителна фаза. Въпреки това в класическия си вид, според повечето изследователи, прането на пари преминава през тези три фази и смисълът на разграничението им е по-добро познаване на дейностите, които са част от изпирането на пари.

2. Изпиране на пари от трафик на хора

Основна особеност при изпирането на пари от международен трафик на хора е, че средствата се генерират продължително време на територията на чужда държава. Това предполага и използване на схеми, с които парите периодично да се прехвърлят в България. Използване на подобни схеми се улеснява от факта, че много български граждани живеят и работят в западноевропейски държави, като периодично изпращат на близките си в нашата страна пари. Освен това характерна особеност на българската икономика, която улеснява изпирането на пари, са високите нива на сивата икономика. Така голяма част от реалните обороти в икономиката не се декларираат, за да се спестят данъци. Доказ-

ването на произхода на дохода при инвестиране е проблем дори за хора, занимаващи се със законни бизнес дейности. Всичко това създава идеална среда за изпирание на пари. Резултатите от настоящото изследване показват, че българските трафиканти на хора използват елементарни схеми за изпирание на пари. Това в голяма степен се дължи на тяхната увереност, че няма да бъдат разследвани. Така става ясно, че сложността на процеса на изпирание на пари и схемите, които се прилагат, зависят от условията, в които са поставени перачите, и от капацитета на правоохранителните органи. В благоприятна среда, при която почти липсва ограничение от страна на правоохранителните органи, трафикантите директно инвестират престъпните пари в легалната икономика, без да полагат усилия за тяхното изпирание.

Фазите от процеса на изпирание на пари, традиционно представяни в литературата, се оказват прекалено широки за схемите, използвани от българските трафиканти. Събраната информация показва, че процесът изпирание на пари от трафик на хора може да се представи по-точно като съставен от следните три фази:

Прехвърляне на парите. Основен проблем пред престъпните организации е прехвърляне на парите от държавата дестинация в България. За тази цел те използват различни техники, които в много случаи не са през финансовата система, а са свързани с физическо пренасяне на парите или закупуване на стоки. Тази фаза съвпада в значителна степен с фазата на пласмент, описана в модела, който бе изведен от литературните източници. Основната специфика е, че тя е по-тясна от пласмента, като не се отнася до широкия кръг от възможности за влагане на парите, а само за тяхното прехвърляне в нашата страна. Много често, след като парите се прехвърлят, те се съхраняват от трафикантите не във финансови институции, а в сейфове.

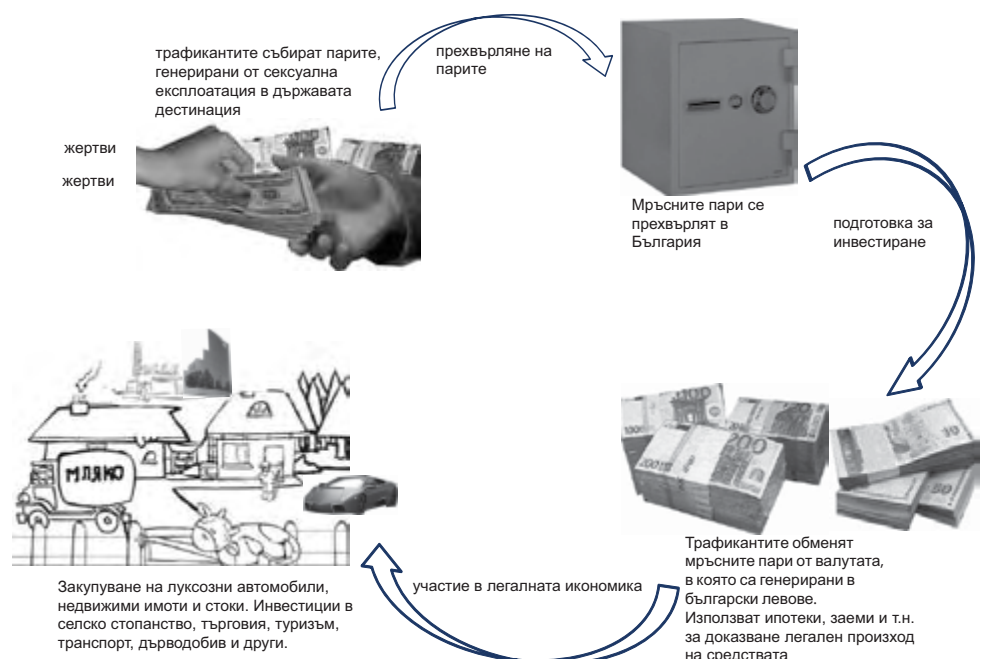
Подготовка за инвестиране. Подобна фаза се открива само в малка част от установените при изследването случаи. Една част от случаите е свързана с превалутирание на средствата от валутата, в която са придобити, в български левове. Друга част е свързана с усилия от страна на трафикантите да покажат законен произход на средствата, които ще инвестират. Най-често за тази цел се използват ипотеки на недвижими имоти, заеми и т.н. Това са еднократни операции, като в изследването почти липсват случаи, при които се напластяват няколко поредни операции. Представената в литературата фаза на напластяване не може да бъде открита при случаи на изпирание на пари от трафик на хора в България. В повечето случаи трафикантите не полагат усилия, с които да скрият престъпния произход на средствата, които ще инвестират. Това прави идеята за напластяване неприложима към огромната част от случаите на изпирание на пари от

трафик на хора, поради което тя е заменена с по-тъмната идея за подготовка при инвестиране, която може да се открие в част от известните случаи.

Участие в легалната икономика. Основната част от парите трафикантите използват за влагане в разнообразни сфери от легалната икономика. За разлика от описаната в литературата фаза на интеграция, където е създадена илюзия, че парите, които се инвестират, имат законен, а не престъпен произход, в голямата част от случаите при изпирание на пари от трафик на хора не е създадена такава илюзия. Откриват се примери, при които тридесет и пет годишни трафиканти без нито един ден трудов стаж, влагат директно в легалната икономика парите, придобити от сексуална експлоатация. Въпреки че трафикантите често не полагат усилия да създадат илюзия за законен произход на средствата, които влагат в легалната икономика, в много случаи, след като придобият собствеността, я използват за изпирание на пари. Това успяват да постигнат с различни техники като например деклариране на много по-големи от реалните обороти, покупки на ниски цени и продажби на много по-високи цени и т.н. Използвайки подобни методи, трафикантите успяват да придобият за следващите постъпления от трафик на хора илюзия, че са придобити от легалната дейност. Така за разлика от фазата на интеграцията, която се свързва с влагане на средства, изглеждащи законни, при изпирането на пари от трафик на хора участието в легалната икономика се явява основната фаза, в която се полагат усилия да се създаде илюзия, че парите имат законен произход.

Приемайки така изложените три фази, представеният в Схема 4 модел ще се промени по следния начин.

Схема 5: Изпирание на пари от трафик на хора

В доклада ще бъдат представени конкретните схеми за изпирание на пари от трафик на хора с цел сексуална експлоатация, които бяха установени в изследването, като се следва този модел на основни фази.

Най-голямата част от парите, придобити от трафик на хора, се насочва по посочените фази и се инвестират в легалната икономика в България. Но в допълнение от изследването могат да се изведат още две направления, към които в отделни случаи се насочва значителна част от парите на трафикантите. Първото е инвестиране на средствата в гържави извън България. Второто направление е влагане на парите, придобити от трафик на хора, в нелегални дейности на територията на нашата страна. Ще бъдат представени накратко по няколко конкретни примера за всяко от двете направления, преди да се пристъпи към схемите, използвани във всяка една от фазите.

В голяма част от установените случаи при инвестиране на средства от сексуална експлоатация извън нашата страна трафикантите закупуват недвижими имоти в гържавата, в която се експлоатират жертвите. Конкретните примери показват, че имотите, които се закупуват, са най-разнообразни. Много често това са хотели, мотели, барове и т.н., в които проституират момичетата на трафиканта, или апартаменти и къщи, в които членове на организацията живеят при престоя си в гържавата дестинация. Подобни инвестиции улесняват престъпните дейности на трафикантите, допринасят за заемане на още по-стабилни позиции на съответния секс пазар, като същевременно отпада необходимостта от заплащане на наем за обекта на работа, което е сериозен разход за престъпните организации. Известни са гържави, в които българските трафиканти са успели да придобият огромни части от секс пазара и притежават много барове и апартаменти, в които работят български момичета. Установяват се и случаи, при които трафикантите отдават под наем имотите, които са придобили в чужбина. Например български трафиканти успяват да закупят стара жилищна сграда в западноевропейска столица, правят ѝ ремонт и отдават жилищата под наем. Откриват се примери, в които трафикантите са инвестирани във фабрики за производство на спортни стоки или мебели и паркет извън нашата страна. В някои случаи при инвестиране на парите извън България трафикантите използват подставени лица, които закупуват имуществото на свое име.

От събраната информация могат да се изведат и примери за влагане на пари, придобити от трафик на хора в нелегални дейности в България. Такива са случаите, при които трафиканти, използвайки парите, генерирани от сексуална експлоатация, се превръщат в лихвари. Друг пример е организиране на незаконни

хазартни игри и залагания, при които се използват парите от трафик. Известен е случай, при който трафикантите закупуват скъпи коне, които използват в организираниите от тях състезания, при които правят и незаконни залагания.

В следващите точки ще бъдат представени основните техники за изпирание на пари във всяка една от трите фази – прехвърляне на парите, подготовка за инвестиране и участие в легалната икономика.

2.1. Прехвърляне на парите

Парите, генерирани от трафик на хора с цел сексуална експлоатация, се събират от трафикантите и когато сумата се окрупни под различни форми се прехвърлят в България. В изследването се установяват няколко основни техники за връщане на парите. Всяка една от тях има своите особености и вариации. Накратко ще бъде разгледана всяка една от тези фази.

2.1.1. Парични преводи

Една от най-старите форми, използвани от трафикантите за прехвърляне на парите в България, е чрез системите за бързи парични преводи. През последните години тази техника се използва все по-рядко от сериозните престъпници, тъй като позволява лесно проследяване. Сумите чрез бързи парични преводи в редки случаи се изпращат директно от проституиращите до сводниците или от един член на организацията до друг член от организацията, пряко въввлечен в престъпната дейност. В много случаи при преводи на пари трафикантите използват проституиращите като изпращачи на парите, а като получатели се записват близки или роднини на хора от организацията. Откриват се и множество случаи, при които за изпращачи и получатели се записват лица, които срещу дребни суми, напр. от порядъка на 20 лв., се съгласяват да участват в операцията като изпращачи или по-често получатели на парите. В повечето случаи на тези лица не се съобщава, че парите, с които се осъществява операцията, са придобити от престъпна дейност.

Друга особеност, благоприятстваща използването на тези системи, е фактът, че в много институции, работещи със системите за превод на пари, е достатъчно да се представи цифровия код, получен при изпращане на сумата, за да се изплатят парите на получателя. Това позволява на трафикантите в много случаи да предоставят неистински лични данни за получателите на паричните преводи. Подобни примери се откриват в събраната емпирична информация. В един от тях разследващите органи

са установили поредица преводи с голяма обща стойност, при които личните данни на получателите, записани при тегленето, не са истински.

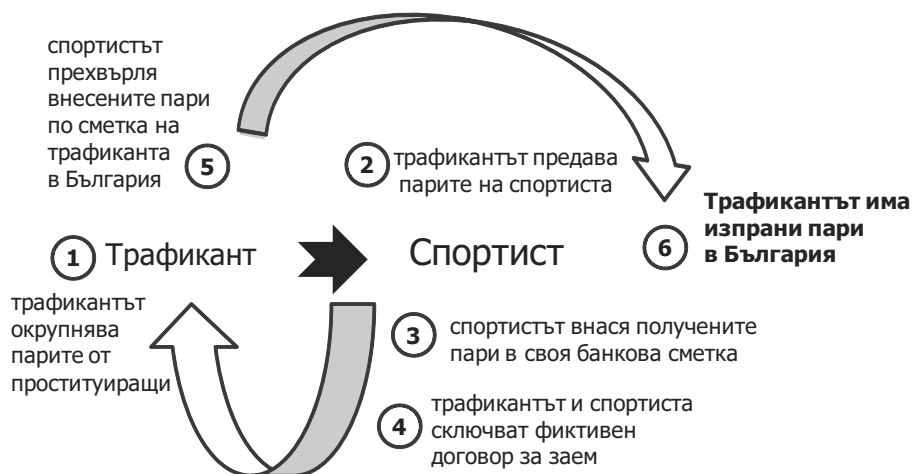
В повечето случаи паричният превод се използва за прехвърляне на суми в размер до 2500 евро, което е максималният размер, до който не се изисква докладване за операцията. В повечето случаи паричните преводи се използват от проституиращите и ниските нива в организациите. Въпреки това от събраната информация могат да се изведат примери и за трансфер на по-големи суми (например 35 000 евро).

При осъществяване на операции със суми в подобен размер участват и по-високопоставени трафиканти като например хора от ядрото на партньорските мрежи. Те използват доверени до тях български и чужди граждани, които изпращат парите до посочено от трафикантите лице. Внимателно избират доверено момиче, на чието име да се изпратят парите, и специално го подготвят какво да обясни за произхода на средствата при тегленето. Например че парите са изпратени от вуичото на момичето за покупка на жилище в нашата страна. Вуичото е достатъчно близък роднина, за да не събуди съмнение, че голяма сума пари се изпраща на непознат човек, но същевременно носи различно фамилно име.

Преводи на пари по описаните схеми се правят и по банков път. Така например в един случай сводник е открил спестовна сметка в българска банка, по която са преведжани суми в евро от проституиращите момичета. Като основание за преводите пред финансовите институции е посочено, че се заплащат стоки, които трафикантите са продали в държавата дестинация. В други случаи от страни, където проституцията е законна, жени от организацията правят фирми, по сметките на които влагат спечелените пари. Тези фирми откриват сметки в клонове на банки в България, по които прехвърлят парите. Установяват се и случаи, при които проституиращи депозират своята част от парите по картова сметка в държавата дестинация. При завръщането си в България те изтеглят през банкомати парите от картата.

Техниките за изпращане на пари от трафикантите в България чрез системите за бързи парични преводи или през банкови институции могат да бъдат допълнително усложнявани.

Пример за подобен паричен превод е представен в следващата Схема 6.

Схема 6: Изпирание на пари чрез паричен превоз

В представената схема високоставен трафикант се договаря с известен спортист, с когото са в близки отношения, да му преведе голяма сума пари от държавата дестинация. Трафикантът окрупнява заработените от проституиращите пари, за да се събере по-голяма сума, след което предава парите на спортиста, който ги внася в своя банкова сметка в държавата дестинация. Освен това между спортиста и трафиканта се сключва договор за заем на същата стойност като предварително предадената сума. Договорът, освен като основание за транзакцията пред банката, позволява на трафиканта да придобие законен вид на парите, които притежава. Спортистът прехвърля внесените пари по сметка на трафиканта в нашата страна. Вследствие от тези операции, трафикантът връща в България парите, които са заработени от проституиращите, и успява да направи така, че те да изглеждат като получени от заем.

Преводите на пари са един от най-разпространените начини за прехвърляне на парите, генерирани от трафикантите в България. Друг много разпространен метод, на който ще се спрем, е чрез куриери на пари.

2.1.2. Куриери на пари

Куриерите на пари могат да се разделят на две групи. Едните пренасят суми в рамките на разрешената от закона стойност, която не подлежи на деклариране – до 10 000 евро. Втората група куриери пренасят големи суми пари, надхвърлящи 10 000 евро, които не декларират, въпреки че има законово изискване за това.

Характерна особеност на парите, които се пренасят от куриерите, особено от втората група, е, че в много случаи те са в банкноти с голям номинал, най-често от 200 или 500 евро, което позволява само със сто банкноти да се пренесе сума от 50 000 евро, т.е. равностойността на почти 100 000 лева.

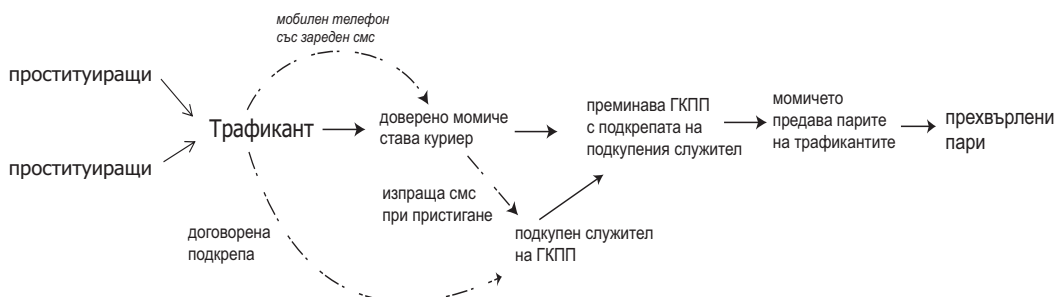
В набраната информация се откриват много примери за куриери от първия тип, които обикновено пренасят суми близки до максимума на разрешената стойност. В някои случаи такива куриери пътуват всяка седмица, което с развитието на ниско-тарифните полети става все по-изгодно за престъпните организации, тъй като не е свързано с големи разходи и същевременно не крие сериозни рискове от разкриване. Известни са случаи, при които като куриери се използват доверени лица, чиято работа налага често пътуване между държавите – шофьори и стюарди на редовни автобусни линии, шофьори на микробуси, стюарди на авиокомпани, които осъществяват редовни полети до държавите-дестинации, и други. Когато се връщат, момичета или други членове на организацията в България, също пренасят пари, които структурират, като разпределят помежду си, за да не надвишат сумите за разрешения от закона максимум.

Вторият тип куриери пренасят суми, надхвърлящи 10 000 евро, което създава необходимост парите да бъдат декларираны при влизане в страната. Трафикантите не могат да декларират, че парите са придобити от престъпна дейност, затова се насочват към контрабандното им пренасяне. Такъв тип пренасяне на пари е характерно за големи суми. Например при проведените интервюта най-голямата сума, която е установено, че е била пренесена по този начин, е 100 000 евро. Един от най-разпространените начини за пренасяне на парите от подобни куриери е чрез специално изработени тайници на автомобили или микробуси.

Използват се и техники като посочените по-горе с момичета-приносители, но поради факта, че тук се пренасят контрабандно големи суми пари, като куриери се използват много доверени до организацията момичета. В някои случаи тези момичетата укриват парите, десетки хиляди евро, в своя багаж или в себе си.

Установяват се случаи, при които престъпните организации използват корупция, за да гарантират успешно преминаване на куриера. Такъв пример е представен в следващата схема.

Схема 7: Изпирание на пари чрез куриери

В схемата проституиращо момиче се използва като куриер на голяма сума пари (45 000 евро). Престъпната организация е осигурила помощ от подкупен служител на граничен контролно-пропускателен пункт, който да осигури безпрепятствено преминаване на куриера през граничния контрол. За успешно постигане на поставените цели членове на организацията са се договорили с държавния служител, че при кацането ще получи съобщение на мобилния си телефон от куриера. А на куриера е даден мобилен телефон със заредено съобщение в него, което трябва да изпрати, след като кацне на българското летище. Получавайки съобщението подкупеният служител поема и превежда безпрепятствено куриера с парите през граничния контрол. Пристигнал на българска територия куриерът е посрещнат от членове на престъпната организация, на които трябва да предаде пренесените пари.

Друга схема за пренасяне на парите от съседни на България държави е през т. нар. „зелена граница“. За нея в събраната от интервюта информация се откриват единични примери и трябва да се отбележи, че използването на тази схема вероятно не е широко разпространено. Куриерите при нея са хора, които познават граничните зони и успяват да преминат държавната граница с парите на „зелени места“ по дължината на държавната граница. Обикновено такива куриери се използват при други престъпни дейности и не са специализирани само в пренос на пари от трафик на хора с цел сексуална експлоатация.

От интервюта се установяват случаи, при които куриерите на суми над разрешения размер се използват като приносители на фалшиви пари или документи при излизане от България. Така те служат за контрабандно пренасяне, както при пътуване от нашата страна до държавите дестинации, така и за връщане на паричните средства, генерирани от сексуална експлоатация в чужбина. Тези куриери се ползват с голямо доверие от високоставените членове в организацията или заемат по-високи позиции в престъпната йерархия. Един конкретен пример от проведените интервюта е за организация, която е специализирана, освен в трафик на хора, и в производство на фалшиви пари и документи. Тя използва куриери, които при отпътуване от България за държавите дестинации пренасят фалшиви пари или документи, като фалшиви билети за метро в западноевропейски градове. При пристигане в държавата крайна дестинация, куриерът предава парите или документите на членове на организацията, които осигуряват тяхното пласиране и разпространение на чуждата територия. Същевременно той получава заработените от момичетата на организацията пари и ги пренася по описаните схеми при завръщането си в България.

Единични примери от проведените интервюта показват, че трафикантите използват услугите на международни куриерски

фирми за прехвърляне на парите с колетите от гържавата дестинация обратно в България. В колетите има списания, между страниците на които са наредени пари, обикновено около 2–3 хиляди евро. Курьерските фирми нямат информация, че между страниците на списанието има пари.

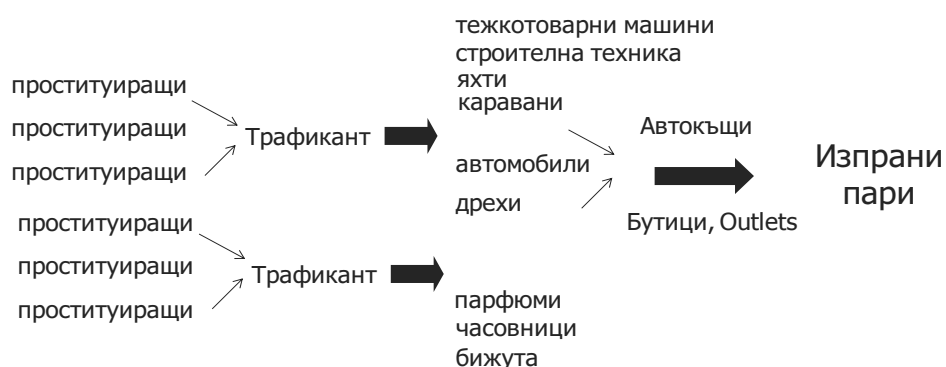
Въпреки че използването на куриери на пари е разпространено сред трафикантите, то крие сериозни рискове от разкриване и конфискуване на пренасяните средства. Много по-малък е рискът при използването на други методи като внасяне на стоки, което ще бъде представено в следващата точка.

2.1.3. Внасяне на стоки

Друга техника за прехвърляне на заработените от проституиращите пари в България е като с тях се закупуват различни стоки в гържавите дестинации, които се внасят и пласират в нашата страна. В изследването тази техника се откроява като най-често използвана. Предимството ѝ спрямо до сега представените е, че няма нужда от обмяна на парите от валутата, в която са генерирани в българска, тъй като продажбата на стоките в България гарантира постъпления в левове.

В конкретните случаи трафикантите закупуват автомобили – втора употреба и нови, каравани, яхти, тежкотоварни машини, строителна техника, мебели, грехи, обувки, кожени изделия, бижута, часовници, парфюмерия и т.н. Много често сводниците при тежават в България и търговските обекти, в които се продава внесената стока. Това са автокъщи, бутици, аутлети, магазини за бижута и т.н. Тази техника е представена в следващата схема.

Схема 8: Изпирание на пари чрез закупуване на стоки

Когато трафикантите използват тази схема, се стремят да продадат стоката колкото се може по-бързо, за да получат парите, вложени в нея, а и за да осигурят възможност за поемане на нова стока от бъдещата експлоатация на проституиращите. За постигане на тези цели много често търговските обекти,

използвани от трафикантите, продават маркови стоки на много по-ниски цени от нормалните икономически субекти, с което разрушават конкурентната среда. Нормален бизнесмен не би могъл да си позволи да закупува нова стока, докато не продаде наличностите, с които разполага към момента. Трафикантите, изпиращи пари, нямат такъв проблем, защото жертвите, които те експлоатират, ежедневно генерират огромни приходи. Основната цел на перачите в подобна схема е да продадат внесената стока колкото се може по-бързо. Точно поради това трафикантите на хора се насочват към стоки, които могат да продадат максимално бързо в нашата страна, дори да не генерират печалба от сделката или да загубят част от вложените средства.

Известни са случаи, при които трафикантите закупуват от държавите дестинации и внасят в България нови автомобили, които продават на цена по-ниска от цената, на която официалният представител за нашата страна продава съответния модел. За да си гарантират по-бърза продажба и съответно по-бързо осребряване на средствата, трафикантите се насочват например към покупка на автомобили, които са им предварително поръчани от купувачи в България. Установени са случаи, при които със заработените от проституиращите пари, трафикантите закупуват тежкотоварни машини и друга строителна техника, към която поради бума на строителството в нашата страна има голям интерес. В някои случаи при внасяне на машините в страната срещу гребни суми от порядъка на 100–200 евро подкупни държавни служители подправят в документите годината на производство на машината. Така по документи тя става с няколко години по-нова. Напр. ако е произведена 1991 г. в документите се записва 1994 г. Вследствие на тази манипулация машините стават по-лесно продаваеми. Така трафикантите се опитват да постигнат по-бързо осребряване на вложените пари.

В интервютата се установяват случаи, при които трафикантите внасят в България и други стоки, към които има търсене или такива, при които има голяма разлика в цената в нашата страна и държавите дестинации. Пример може да се даде с внос на олио, за което в българските магазини е имало дефицит в определен момент от време, а същевременно цената в чуждата държава е била изгодна за покупка. Подобни операции са изключително изгодни за трафикантите, защото лесно успяват да продадат внесената стока и бързо да получат вложените пари.

В някои случаи трафикантите се насочват към закупуване на скъпи стоки, които са лесни за пренасяне. В един от примерите те закупуват от Западна Европа два супер луксозни часовника, всеки от които на стойност неколкостотин хиляди евро. Пренасянето на часовниците не изисква специални мерки или транспортиране, което много улеснява трафикантите при прехвърля-

не на стоката. Продажбата на подобни луксозни стоки може да бъде много трудна, поради това при такива схеми трафикантите предварително се договарят с клиент, който да им поръча стоката.

Това са основни схеми за прехвърляне на парите в България. След като бъдат прехвърлени в нашата страна, парите от трафик на хора се инвестират в различни сфери на икономиката. Преди да бъдат инвестирани парите, в някои случаи се установява подготвителен етап, който ще бъде разгледан в следващата точка.

2.2. Подготовка за инвестиране

Подготовката за инвестиране в легалната икономика на пари, придобити от трафик на хора с цел сексуална експлоатация, се свързва с две основни операции – превалутиране на средствата и доказване на произхода на средствата.

2.2.1. Превалутиране на средствата

Средствата, придобити от международен трафик на хора се генерират най-често в евро. В такава валута парите се прехвърлят и в България. Но в нашата страна разплащанията са в левове, което налага тези пари да бъдат превалутирани. Спецификата на престъпната дейност налага на трафикантите в много случаи да прибегват до обмяна на валута. Разбира се, не всички пари от трафик на хора, които пристигат в България, се превалутират. Част от тях се съхраняват във валутата, в която са генерирани, като в някои случаи се правят и разплащания в самата валута, особено когато парите са в евро. Въпреки това трафикантите обменят голяма част от еврото в лева.

Необходимостта от обмяна на парите в голяма степен се определя от схемата, която е била използвана за тяхното прехвърляне в България. Така например, когато е използван внос на стоки, е малко вероятно да се достигне до необходимост и проблем с обмяната на валутата. В много от случаите, когато парите се прехвърлят със системите за бързи парични преводи, също не е необходимо превалутиране. Причината е, че тези системи позволяват да се избира в каква валута да се изплатят парите на получателя при теглене. Това дава възможност голяма част от средствата, изпращани чрез системите за бързи парични преводи, още при тегленето да се превалутират в левове. В някои случаи, при които прехвърлянето на средствата е с паричен превод, парите се получават в чужда валута, което предполага необходимост от превалутиране. Такава необходимост съществува и в случаите, при които прехвърлянето на средствата е осъществ-

Вено с куриери, които физически пренасят парите до България в съответната валута.

Наличната информация показва, че в много случаи до обмяната на парите, както и до последващото им инвестиране, те се държат в лични или обществени сейфове. Известни са и случаи, при които парите от трафик на хора с цел сексуална експлоатация се съхраняват закопани в земята в двора на трафиканта или в ниша, която е негова собственост.

Информацията от интервюта позволява да се изведат няколко примера за превалутирание на средствата от трафик на хора. В единия пример трафикантите използват различни лица, които да обменят суми в размер до 10 000 лв. Стремешът им е да не надвишат тази сума, защото съгласно наредба на Министерство на финансите при обмяна на сума над този размер трябва да се представи лична карта на лицето, да се попълни бордеро с личните му данни и да се изготви декларация от лицето. За да избегнат необходимостта от подобно деклариране, трафикантите структурират сумите, които се обменят, на части, така че да не надвишават този размер.

Установяват се и случаи, в които при обмяната на валутата трафикантите използват обменни бюра, чиито собственици познават. В някои случаи собствениците на обменното бюро и трафикантите са се запознали поради честите превалутирания на сериозни суми в банкноти с голям номинал. Както вече посочихме в много случаи куриерите пренасят парите в банкноти от 200 или 500 евро. Обменни бюра в страната проявяват сериозен интерес към закупуване на банкноти с такъв номинал, защото впоследствие биха ги продали с по-голяма печалба¹⁷. Така собствениците на обменни бюра имат интерес да задържат трафиканта като клиент точно на тяхното бюро, при което са склонни да правят определени компромиси, които позволяват на трафиканта регулярно да превалутира големи парични суми без риск, че ще бъде подадена информация за това на държавните институции.

В някои случаи трафикантите се договарят със собствениците на бюрата при обмяната на валутата да попълват лични данни на трето лице, което много често не присъства на сделката. Третите лица се съгласяват да предоставят личните си данни срещу дребни суми или трафикантите успяват да се сдобият с

¹⁷ Събраната информация показва, че обменни бюра при продажба на банкноти от 500 евро работят на по-висок курс, отколкото при продажба на банкноти с друг номинал. Например вместо 1,96 лв. за 1 евро обменят 1,98 лв. или 2 лв. за 1 евро. Като причина за подобна практика се посочва голямото търсене на тази банкнота, която позволява лесно пренасяне на големи суми пари. Пренасянето на такива суми е масова практика в България, където разплащанията много често са в брой.

тази информация по различни начини, включително с кражба на личните документи.

При обмяна на особено големи суми, достигащи в един от установените случаи равностойността на 260 000 лева, трафикантите използват бюра, с които имат дългосрочни доверени отношения. В някои случаи ръководителите на обменните бюра се договарят с ръководствата на други бюра, за да изпълнят операциите, поискани от трафиканта, с минимален риск от разкриване. Например в случая с посочената по-горе шестцифрена сума става ясно, че управител във верига обменни бюра, с който трафикантът работи от години, се обръща към своите колеги от други бюра в града, за да съберат бордера под 10 000 лева, за да не се налага представяне на декларация и да се извърши по-бързо исканата от трафиканта обмяна. След като обикаля другите обменни бюра в града и събира бордерата, управителят предава на трафиканта сумата в левове.

В изследването се установяват случаи, при които превалутирания на средствата са елемент от процес, целящ придаване на законен вид на средства, които да се използват на чужда територия. Пример за такава схема може да се даде със самостоятелен сводник, работещ и живеещ в държава от Европейския съюз. Трафикантът няма законни доходи и не може да покаже законен произход на паричните средства, с които разполага в чуждата държава. За да реши този проблем, той предприема няколко поредни действия, които са представени в Схема 9.

Схема 9: Изпирание на пари с поредица превалутирания

Представената схема илюстрира случай, при който трафикантът и проституиращите за него момичета чрез поредица преводи изпращат спечелените пари на името на майка му, която живее в България. Парите се изпращат в европейската валута, в която са генерирани. След получаване на парите в България, майката на трафиканта ги изтегля и обменя в левове, а след

това закупува щатски долари. Тях внася в своя банкова сметка в България. От сметката майката прехвърля средствата обратно по сметка на своя син в гържавата дестинация. Тази поредица от операции позволява на трафиканта да твърди пред чуждите власти, че средствата, с които разполага и закупува имущество на тяхна територия, са изпратени от неговата майка в България. Така той разполага със средства, които изглеждат като получени по законен начин, но в действителност са придобити от експлоатация на хора.

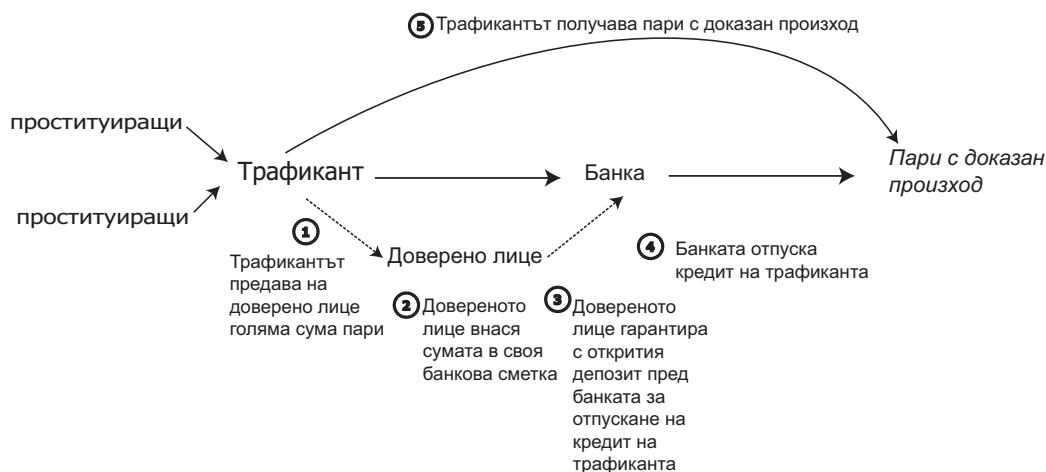
2.2.2. Доказване произхода на средствата

От интервюта се откриват примери, при които, преди да пристъпят към влагане на парите в легалната икономика, трафикантите предприемат подготвителни действия преди самото инвестизиране. Целта на тези действия е доказване законния произход на средствата, по-точно да се създаде илюзия, че средствата, които ще се инвестират, имат легален произход. За доказване произхода на средствата преди инвестизиране трафикантите започват да се замислят след 2006 г. Преди това само в много редки случаи полагат усилия и предприемат действия за доказване законния произход на средствата. Едва когато започне разследване срещу тях и възникне необходимост от доказване на законен произход на средства, предприемат такива действия.

Доказване на произхода на парите се постига, като се използват различни техники, които ще бъдат разгледани в настоящата точка. Първо ще бъдат представени техниките, за които от изследването се установява, че са използвани за доказване произхода на средствата преди да се осъществи инвестизирането. След това ще се разгледат накратко някои от техниките, с които трафикантите се опитват да докажат произхода на техните средства след като срещу тях е започнало разследване и производство за установяване на престъпно имущество.

Една от най-разпространените техники за доказване произхода на парите е чрез кредити, които трафикантите теглят от различни финансови институции. За обезпечаване на тези кредити в някои случаи трафикантите ипотекират имотите на своите родители. При теглене на кредитите трафикантите се възползват от политиката на много банки в България да дават кредити, без да е необходимо кредитополучателите да доказват доход. Вноските по кредита трафикантите погасяват с пари от сексуална експлоатация. В случай че не му отпуснат исканата сума, чрез тези техники трафикантът преминава към различни форми на автофинансиран заем. Конкретен пример е представен в следващата схема.

Схема 10: Изпирание на пари чрез автофинансиран заем

Схемата представя трафикант, на когото е отказан исканият банков кредит. За да преодолее проблема трафикантът се договаря с доверено лице да му предаде голяма сума пари. То внася в сметка на свое име парите, които е получило от трафиканта. След това довереното лице с откритата сметка, в която са внесени парите от трафик на хора, гарантира пред финансовата институция, за да изтегли кредит трафикантът. Така той получава кредит, който използва за доказване законния произход на средствата, с които се включва в легалната икономика, а в действителност кредитът е обезпечен с пари от трафик на хора.

В стремежа си да прикрият престъпния произход на своите средства трафиканти често придобиват имущество, най-вече автомобили на лизинг. До погасяване на задълженията по лизинга автомобилът по документи не се води собственост на трафиканта. Подобна техника му позволява да използва автомобила, без да е необходимо да полага усилия, с които да придава легален вид на своите пари. Вноските по лизинга трафикантът изплаща с пари от трафик на хора. Няколко месеца преди да изтече срокът на лизинга и автомобилът да премине на името на трафиканта, той го продава, за да не бъде свързан с неговата собственост. След което взима нов автомобил, който също изплаща на лизинг. Така трафикантът постоянно използва скъпи автомобили, без да е необходимо да полага допълнителни усилия за придаване на легален вид на средствата, придобити от експлоатация на хора.

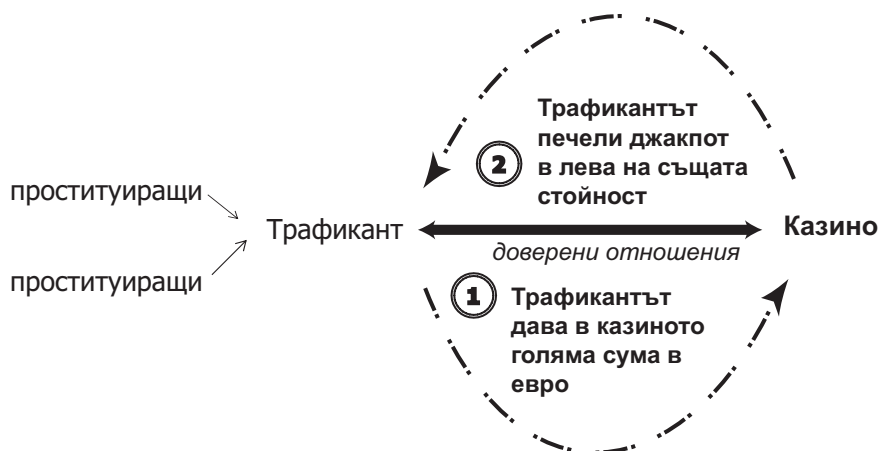
Събраната информация позволява да се изведат и примери за доказване произхода на средствата едновременно с тяхното инвестиране. Един такъв пример е, когато трафикант придобива хотел на българското Черноморие. Трафикантът разполага със законни средства, с които успява да закупи терен, подходящ за строеж на хотел. Преди да започне строежа, доверени лица на трафиканта успяват да постигнат споразумение с международен туроператор, който да финансира строежа, като в замяна

получи възможност да използва през следващите няколко години част от хотела на фиксирани преференциални цени. Туроператорът не е имал информация, че целта на сделката е изпирание на пари, придобити от трафик на хора. Международният туроператор отпуска договорените средства за строеж на хотела. Това позволява на трафиканта да получи законни средства, с които да построи хотел. Осъществявайки строителството на хотела, трафикантът прави по-големи разходи от отпускнатите от туроператора средства, като доплаща с пари, придобити от сексуална експлоатация. Инвестирайки повече средства в строителството, сводникът има възможност да изгради по-люксов хотел. Това му осигурява имущество с произход, изглеждащ законен, на по-висока стойност и по-голяма печалба от бъдещата експлоатация на хотела след изтичане на годините с преференциални цени за туроператора. В представената схема парите от трафик се вливат към законните средства, отпускнати за строителството на хотела, като изглеждат с доказано законен произход.

Както вече бе посочено, в някои случаи трафикантите използват доверени лица, на чието име записват собствеността. Подобен пример е с трафикант, който купува имущество на името на своя баща, който от своя страна е подписал завещание в полза на своя син. По този начин имуществото, в което са вложени пари от трафик на хора е собственост на неговия баща. На следващ етап трафикантът ще получи имуществото като наследство.

В някои случаи, за да скрият престъпния произход на своите пари и да се опитат да докажат законен произход на средствата, които ще използват при инвестиране в легалната икономика, трафиканти декларират печалби от хазартни игри. Пример за такава техника е представен в следващата схема.

Схема 1 1: Изпирание на пари чрез печалба от казино

При представения в схемата случай трафикант се договаря със собственик на казино да му предаде голяма парична сума, ге-

нерирана от сексуална експлоатация на хора, след което да спечели същата сума като джакпот в казиното. При това трафикантът дава сумата в евро, а печели джакпот в левове, с което си спестява и усилия за обмяна на парите от евро в лева. За осъществяване на операцията трафикантът разчита на доверените отношения, които има със собственика на казиното.

Известни са случаи, при които трафиканти изкупуват бележки за печалби от спортни залагания. При тази техника трафикантите се възползват от закона, който позволява, ако печалбите са на стойност до 2000 лв., да не се изплащат по банков път. Така приносителят на бележката, с която са били изплатени парите, изглежда като получател на печалбата, но в действителност тя може да е спечелена от друго лице, което след като е получило наградата да е предало бележката на трафиканта. В някои случаи трафиканти събират десетки и дори стотици бележки за изплатени суми до 2000 лв. от спортни залагания.

Представените техники, свързани с хазартни игри при спортни залагания, се използват от трафикантите и когато се опитват да докажат произхода на техните средства, след като срещу тях е започнало разследване и производство за установяване на престъпно имущество.

Най-разпространеният начин за доказване на средствата след започване на производство срещу трафикантите, който се установява от изследването, е деклариране на заеми и дарения от физически и юридически лица. Например трафикант, който в миналото е инвестирал пари от сексуална експлоатация, без да положи усилия за създаване на илюзия за законния им произход, представя договор за заем с физическо лице с дата отпреди няколко години. Заемодателят потвърждава пред разследващите, че договорът е истински и е дал заема. В много случаи трафикантите използват като заемодатели богати хора, за които не е проблем да докажат произхода на средствата, дадени в заем.

Законодателството в България не изиска договорите за заем да се регистрират или заверяват по какъвто и да е начин, което позволява във всеки момент да се подготви договор със задна дата. Така трафикантът представя обяснение за произхода на средствата, които е инвестирал в легалната собственост.

Установяват се случаи, при които трафикантите декларират, че са получили заеми в огромни размери от застреляни престъпни босове. Твърдят, че не разполагат с договор, но имат свидетели, които потвърждават думите им. В други случаи се представят договори за заем с чуждестранни граждани, но при проверката на българските разследващи органи се установява, че в чуждата държава не съществува човек с такива лични данни или ако съществува, не е давал заем и не е подписвал такъв договор.

В много случаи трафикантите се опитват да докажат произхода на техните средства назад в годините с получено наследство или дарение от техни близки и роднини. Известен е случай, при който майката на трафикант е работила като гадателка в Западна Европа. Вследствие на тази дейност твърди, че е спечелила голяма сума пари, която е дарила на своя син. В някои случаи трафикантите се опитват да оправдаят средствата, с които са закупили автомобили, като твърдят, че са дарени от баба им. Това са някои от техниките, чрез които трафикантите се опитват да докажат законен произход на средствата, придобити от сексуална експлоатация.

В следващата точка се акцентира върху основните схеми, които трафикантите използват за изпирание на парите при участие в легалната икономика.

2.3. Участие в легалната икономика

За да участват в легалната икономика, в някои случаи трафикантите използват подставени лица и доверени бизнесмени. Много често за такива лица те използват свои роднини или много близки приятели, или приближени до тях хора, които могат да контролират по различни начини.

2.3.1. Селско стопанство

Една от сферите, в които се влагат най-усилено средства, придобити от трафик на хора с цел сексуална експлоатация, е селското стопанство, особено земеделието. Сериозният интерес на трафикантите към тази сфера може да се обясни с няколко основни аргумента:

- данъчни облекчения за земеделските производители;
- лесно включване в земеделието;
- трудно установяване на вложените средства и направените разходи, както и реалността на декларираните печалби;
- възможност за кандидатстване за субсидии по европейски програми.

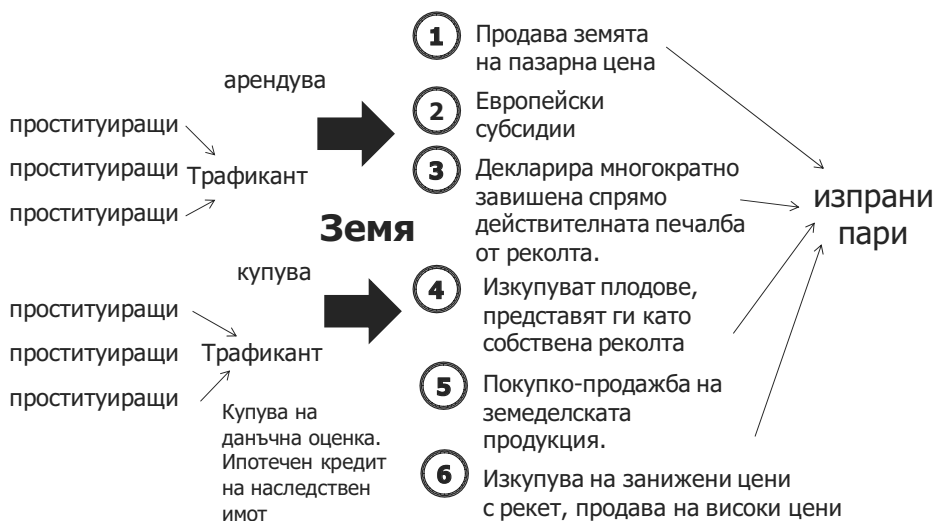
За да се включат по-успешно в земеделието, трафикантите арендуват или изкупуват земеделски земи. При покупката на такава те са склонни да предложат по-висока от средната пазарна цена, за да привлекат собствениците, които искат да продават. Сделките за покупката на земя се изповядват на данъчна оценка, която е в пъти по-ниска от пазарната. Така се придобива скъпа земя, за която по документи са платени много по-малко пари и трябва да се доказват по-ниски доходи. Известни са случаи, при които след покупката на земя с официално вписана много ниска

цена, трафикантите я препродават, като в документите за продажбата се записва цена, която е в пъти по-висока. В някои случаи след придобиване на земята чрез различни техники трафикантите променят категорията ѝ в по-висока, с което повишават и нейната оценка, което улеснява декларирането на по-голяма продажна цена. Така документално се получава огромна печалба от извършената сделка, което позволява на трафиканта да придобие законен вид на парите, придобити от сексуална експлоатация.

Трафикантите не само купуват земя, но в някои случаи арендуват. С това те целят не само по-успешно включване в земеделството, но и постигане на изискванията за притежавани декари за допускане до участие в програмите на Европейския съюз.

Основните техники за изпирание на пари в земеделството, установени в изследването, са представени в следващата схема.

Схема 12: Изпирание на пари чрез земеделство

За трафикантите не реколтата, която ще изкарат, е най-важна, а парите, които ще успеят да изперат. Установяват се няколко техники за изпирание на пари в земеделството. При най-простата трафикантите декларираат, че са изкарвали много сериозна продукция, която е многократно завишена спрямо действителната. Известни са случаи, при които престъпниците, които са регистрирани като земеделски производители, обикалят селата из региона, в които живеят, и изкупуват селскостопанска продукция от действителните производители. Изкупуването обикновено става с плащане на ръка, без съставяне на какъвто и да е документ за покупко-продажба. След като закупят по такъв начин продукцията от селскостопанските производители, трафикантите твърдят, че тя е произведена от тях и я продават, като оформят всички документи за покупко-продажба.

В някои случаи престъпниците се занимават само с прекупуване на земеделската продукция, разполагайки с голям паричен ресурс. При изкупуване на продукцията записват много по-занижени цени от действително платените, а я препродават като декларират много по-висока цена. Така от записаната разлика между цената при покупката и при продаването документално се получава огромна печалба, за която могат да се представят средства от сексуална експлоатация.

Друга често срещана практика е трафикантите, занимаващи се с изкупуване на земеделска продукция, да я изкупуват от производителите на занижени цени с насилие и рекет. Известни са случаи, при които в цели региони те са наложили монополно положение и определят изкупната цена, която налагат с рекет. Така при изпирането на пари трафикантите извършват нови престъпления. След като изкупят земеделската продукция от действителните производители, доверените лица на организациите, занимаващи се с трафик на хора, препродават продукцията на много по-висока цена.

Всички представени техники за изпиране на пари в земеделието имат за резултат представяне на средствата, генерирани от трафик на хора, като придобити от земеделска дейност. От интервютата се установява, че подобни на описаните схеми в земеделието се прилагат от трафиканти на хора и при животновъдство, при отглеждане на пчели, при развъдници за риба в язовири, които са взели на концесия и други. Точно сферите на селското стопанство изпъкват в изследването като едни от най-привлекателните за изпиране на пари от трафик на хора с цел сексуална експлоатация.

2.3.2. Дърводобив

Друга сфера, към която трафикантите се насочват, е добив и търгови с дървесина. При това в нея се включват трафиканти, заемащи високи позиции в престъпните организации, включително регионални босове. Дърводобиваът предоставя възможност не само за успешно изпиране на пари, но и за реализиране на добри печалби. По различни начини те успяват да спечелят конкурси за сеч на гори. Включително с политическа подкрепа и насилие. Известни са случаи, при които са нанасяли побой на работници от конкуренцията и са чупели машините им. Така, както отбелязва един от респондентите *„Където не минат икономическите им методи, прилагат старите силови методи, нищо старо не са забравили“*. Със съчетание на подобни методи трафикантите успяват да постигнат монополно положение в дърводобива за съответния регион.

Схема 13: Изпирание на пари чрез дърводобив

В някои случаи, когато сечта на дървесината не е позволена, представители на престъпните организации предизвикват пожари в горите. След като пожарите бъдат овладени от държавните органи, трафикантите чрез различни форми на подкрепа успяват да закупят на минимална цена опожарената дървесина. Въпреки пожара в повечето случаи дървесината е засегната от огъня само повърхностно и след отстраняване на повърхностния слой се превръща в идеална за употреба. Всички тези методи позволяват на трафикантите да придобият при много занижени цени дървесина, която в последствие продават или използват за производство на стоки като мебели и паркет, които продават на многократно по-високи цени. Така се получава огромна законна печалба за трафикантите.

Тази част от добитата дървесина, която не е достатъчно качествена, се изпраща за продаване в търговски бази, където се продават дърва за огрев. Базите са собственост на трафиканти, които подържат отношения с регионалния бос, контролиращ дърводобива.

След като нарежат дървесината, в повечето случаи трафикантите я изнасят за чужди държави, най-вече в Гърция и Турция, където имат собствени фабрики за производство на паркет, мебели и т.н. Освен фабриките в някои случаи трафикантите или техни близки роднини притежават и транспортна фирма, с която се транспортира дървесината. По този начин целият процес на дърводобива и последващата преработка се осъществяват от доверени до трафикантите лица, което позволява генериране на максимална печалба.

За да се постигне още по-голяма печалба, в някои случаи при износа на дървесината от България трафикантите прилагат различни манипулации с помощта на подкупни държавни служители като например обмитяване на дървесината на тон, а не на кубик, с което сериозно ощетяват държавата, защото според експерти теглото на един кубик от най-тежката дървесина е около 700 кг. Това означава, че на всеки тон дървесина трафикантите успяват да спестят почти една трета. Освен тези манипулации при износа на дървесината се установяват и други. Например при проведените интервюта експерти изказват своите наблюдения, че само през един от ГКПП годишно износет на дървесина от България неколккратно надвишава разрешената сеч в държавата, което предполага сериозен контрабанден износ.

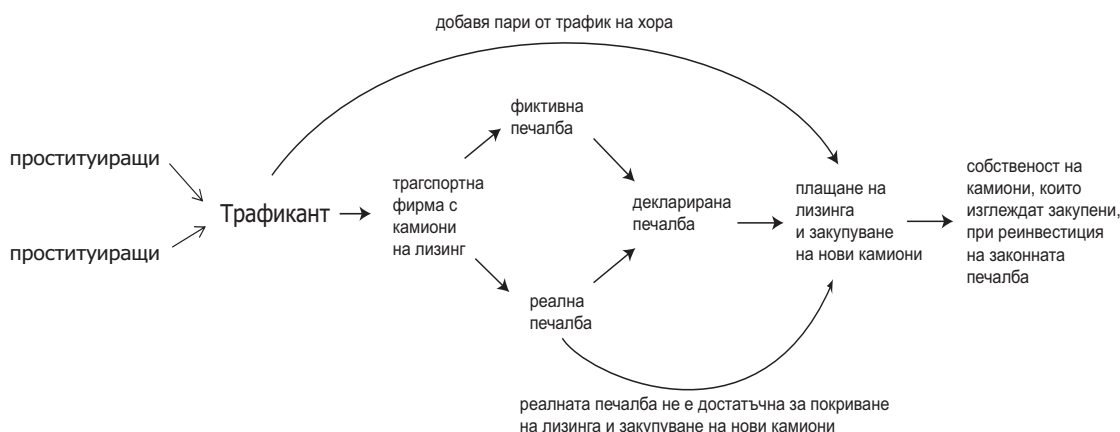
Готовата продукция от фабриките на трафикантите се изнася и пласира в страните от Европейския съюз, като се продава с много висока печалба. Така дърводобивът позволява на трафикантите срещу минимални първоначални разходи по документи да се декларират и реално да се постигнат огромни печалби. По този начин те не само успяват да покажат средства със законен произход, но и да постигнат голяма печалба.

2.3.3. Транспорт

От събраната информация могат да се изведат конкретни случаи за трафиканти, които насочват средствата от сексуална експлоатация към транспортен бизнес. Един от примерите е за трафикант, който закупува няколко нови пътнически автобуса. След това сключва договор, с който предоставя автобусите на голяма транспортна фирма, която се задължава да му изплаща месечен наем за тяхното използване. Парите от наема на автобусите, които трафикантът получава ежемесечно, му позволяват да поддържа висок стандарт на живот, дължащ се на законни доходи, но в основата им стоят средствата, генерирани от сексуална експлоатация.

Друг пример е представен в следващата схема.

Схема 14: Изпирание на пари чрез транспорт

В схемата трафикант регистрира собствена транспортна фирма и закупува на лизинг няколко нови камиона. Фирмата на трафиканта предлага транспортни услуги в страната и чужбина. Тя работи на цени, които са по-ниски от средната цена, на която работят другите фирми в региона, с което си гарантира по-голям оборот. Този оборот, обаче, е при по-ниска цена, което не позволява реално да се генерира голяма печалба. Въпреки това по документи фирмата декларира големи печалби. С така декларираните печалби трафикантът оправдава закупуването на още камиони и обслужване на вноските по лизинга. На практика обаче, реалната печалба на фирмата не е достатъчна, за да се осигу-

рят средства за погасяване на вноските по лизинга и закупуване на нови камиони, затова към тази печалба се добавят пари, спечелени от трафик на хора. Така трафикантът развива транспортния си бизнес с пари от сексуална експлоатация, които изглеждат като реинвестиране на законна печалба.

Установяват се случаи, при които инвестирането на средства в транспортен бизнес от трафикантите е с цел подпомагане на другите им дейности – легални и нелегални. Ще представим по един пример за подпомагане на тези дейности. Роднина на регионален бос регистрира транспортна фирма, която използва за изпълнение на поръчки от дърводобивния бизнес на престъпната организация. Целта на тази фирма е да подпомага бизнеса с дървесина, който развива трафикантът, като превозва добития дървен материал до дървообработващите предприятия.

Известни са и случаи, при които самостоятелни сводници закупуват микробуси с парите, генерирани от проституиращите в държавите дестинации. В България регистрират транспортни фирми. Използват микробусите, за да превозват пътници от и към нашата страна. Заедно с другите пътници превозват момичета, които да проституират извън страната и връщат пари. Така инвестирайки в транспортен бизнес трафикантите не само изпират своите пари, но често подпомагат и своите престъпни дейности.

2.3.4. Строителство и недвижими имоти

Строителството и недвижимите имоти са друга сфера, която привлича трафикантите за инвестиране на средства от сексуална експлоатация. Известни са случаи, при които трафиканти имат строителни фирми и фирми за търговия с недвижими имоти. Основна причина за това е възможността за бърза възвращаемост на вложените пари и за реализиране на голяма печалба. Така например, според експертите, с които бяха проведени интервюта, до края на миналата година в София изграждането на един квадратен метър струва на строителя около 250–350 евро, продажните цени на квадратен метър са 3–4 пъти по големи на цена 900–1200 евро. Освен това при строителството има много голяма възможност да се представят документи за направени разходи, които да се различават в пъти от действителните, а заплащането на работниците е на ръка и се декларира надници много по-малки от действително изплатените. Всичко това превръща строителството в много подходяща сфера за изпирание и инвестиране на пари.

За да се включат в строителството, трафикантите правят инвеститорски фирми. В някои случаи строят с фирми подизпълнители. Купуват терени, на които строят хотели, жилищни сгради, бизнес сгради и други. Нормалните строителни фирми срещат проблеми при закупуване на терени заради липса на свободен

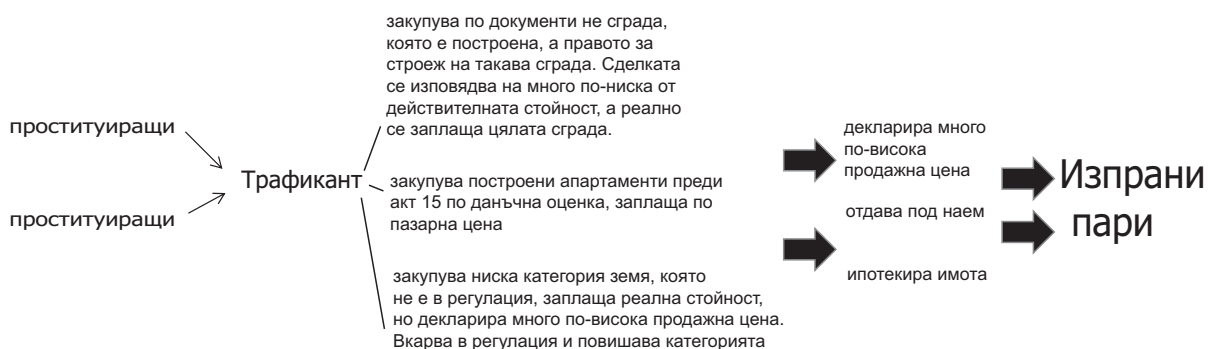
финансов ресурс. Но трафикантите на хора и свързаните с тях фирми могат с лекота да осигурят парите, с които да се обезпечи собственикът на терена. А нормалният предприемач, който е построил 2 жилищни кооперации, трябва да продаде построените обекти, за да осигури средства за бъдещото си строителство. В много случаи трафикантите не обезпечават собствениците на терена с пари, а се договарят да му предоставят част от застроената площ, след като построят сградата. Освен това трафикантите и свързаните с тях фирми успяват да се сдобият с общински терени, защото имат представители в местната власт, което им позволява да получат подобни терени.

В случай че срещнат трудности в продажбата на построения обект, трафикантите се опитват да намерят алтернативни начини за реализиране на продажби. Пример за такива опити е използването на доверено лице, което представяйки се за купувач да поиска ипотечен кредит от банка за някои от построените имоти. При положение че банката му отпусне кредит, той плаща на строителя построените имоти с парите от кредита. След това не изплаща на банката вноските по кредита и тя става собственик на построените имоти. Така на практика трафикантът продава на банката имота, който е построил и не успял да продаде.

Известни са случаи, при които трафиканти влагат парите от сексуална експлоатация в строителство на огромни къщи, в които живеят със своите семейства. Не узаконяват построените къщи, не ги вписват в регистъра на града и къщите формално се водят незавършени строителства. Така трафикантите са построили къща и на практика я използват, но документално тя не съществува, което не налага и доказване на средствата, с които реално е осъществено строителството. Установени са случаи, при които трафиканти се договарят със собственици на строителни фирми да им предоставят за използване строителни машини, които са внесли от чужбина. В замяна строителният предприемач трябва да построи къща на трафиканта.

Пазарът на недвижимите имоти е друга сфера, в която се изпират пари от трафик на хора. Някои от установените схеми са представени в схема 15.

Схема 15: Изпирание на пари чрез недвижими имоти

При сделки с недвижими имоти са известни случаи, при които трафиканти се договарят със строителя, че не се нуждаят от коректни документи по сделката и че е важно да се постигне колкото е възможно по-ниска цена. За да постигнат това, двамата се договарят да декларират, че не продават построената сграда, а правото на строеж за такава сграда. Така се купува правото на строеж от строителя, изповядва се сделката на съвсем малка стойност спрямо реалната цена. Същевременно трафикантът плаща на строителя цялата реална стойност. В резултат от тази операция трафикантът получава цяла сграда при декларирана стойност като на един апартамент, а строителят получава реалната цена на имота и спестява голяма част от данъците и таксите, които е трябвало да внесе. Така трафикантът успява да инвестира пари от сексуална експлоатация за покупка на цяла сграда, като трябва да вземе мерки за доказване на средства, колкото за един апартамент. При бъдеща продажба или ипотeka той би имал голяма сума изпрани пари.

Откриват се и други примери за подобни схеми при закупуване на недвижими имоти. При тях трафикантите закупуват апартаменти преди Акт 15, когато данъчната оценка е много ниска. На практика апартаментите са построени, но все още не са издадени съответните актове.

Купуват земя, която по документи се води ниска категория и не е в регулация, но е на добро място, поради което и се продава на по-висока цена. Трафикантът се договаря с продавача, че ще купи земята за обявената сума, но в документите ще запишат цената по данъчна оценка. Така документално той закупува земя на много ниска цена, а отделно на ръка доплаща остатъка от сумата на продавача. След като получава собственост върху земята, трафикантът успява да я вкара в регулация и да ѝ повиши категорията. След това я обявява за продажба на цена, която е малко по-ниска от пазарната цена. С купувача се договаря, че ще му продаде недвижимия имот на тази по-ниска цена, но при условие, че в документите за покупко-продажбата се запише по-голяма от пазарната цена. Купувачът не заплаща реално по-високата цена, но в документите тя е записана, като цена, на която е осъществена сделката. Така документално е налице голяма печалба от осъществените покупка и продажба. Тази документална печалба, на практика не съществува, защото трафикантът е платил много по-висока цена за имота, а е получил по-ниска от декларираната. Тези разлики са покрити с пари от трафик на хора. След тези операции трафикантът има голяма сума пари, които изглеждат законно придобити от печалбата, реализирана при сделката.

2.3.5. Търговски обекти и туризъм

За изпирание на пари могат да се използват всички икономически обекти, например магазини, хотели, кафенета, ресторани

ти, дискотеки, казина, автомивки, увеселителни и аквапаркове и т.н. В някои случаи трафикантите използват тези обекти и като възможност за набирание на нови проституиращи особено сред персонала на обектите. Това в известна степен обяснява и големия брой на проституиращите в изследването, които преди това са работили като сервитьорки. Техниката за изпирание на пари е представена в Схема 16.

Схема 16: Изпирание на пари чрез търговски обекти

При такава техника се декларира оборот, който са много по-големи от реалните. За разлика от вече описания модел при внос на стоки, които трябва да се продават колкото се може по-бързо и поради това се продават на ниски цени, като се цели голям оборот. Тези обекти имат ниски реални продажби, но по документи се отчита огромен оборот. В много случаи цената на стоките и услугите в такива обекти е значително по-висока от продажната цена в други подобни обекти, които не се използват за изпирание на пари. По-високата цена гарантира по-голяма печалба от деклариания оборот. Известни са и случаи, при които се наблюдава обратната тенденция. Търговските обекти, които се използват за изпирание на пари, работят с цени, които са по-ниски от пазарните, с което си гарантират по-голям реален оборот и правят по-трудно разкриването на недействителната част от деклариания оборот.

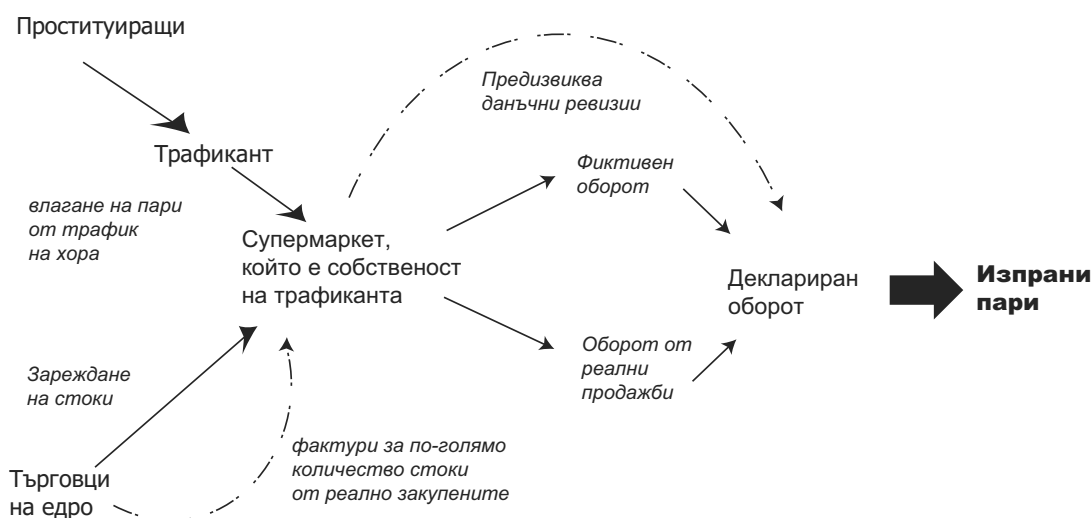
Много често трафикантите се насочват към инвестиране в търговски обекти в туристически курорти, където оборотите са много по-големи. Освен това с подобни инвестиции трафикантите изнасят своя бизнес от региона, в който развиват престъпните си дейности, и не привличат вниманието на местните граждани към имуществото, с което разполагат. Известни са множество случаи, в които парите от трафик на хора са инвестирани в българските черноморски и планински курорти. Инвестира се в най-разнообразни обекти – хотели, къщи и апартаменти, които отдават под наем, магазини, заведения, джетовете, които също отдават под наем и т.н.

От интервютата се установяват случаи, при които трафиканти използват туристическите обекти, за изпирание на пари.

Например трафикант, който използва хотел, за да надписва оборота и да декларира по-голяма от действителната печалба, за да се подсигури при бъдещи разследвания, предприема допълнителни действия. В хотела, който е собственост на трафиканта, се записват като гости хора, които никога не са били в съответния хотел или дори не са ходили в този курорт, но сводниците са успели да се сдобият с личните им данни и са ги регистрирали, като гости на хотела. Освен това трафикантът кани част от своите момичета и техни познати да ползват хотела безплатно, защото в обекта има много свободни места. Поканените гости формално се записват като клиенти на хотела, но реално не заплащат своя престой. Въпреки това хотелът декларира печалба от гостите, каквато реално няма.

Известни са случаи, при които трафикантите, използвайки консултации с юристи и счетоводители, усложняват техниките за изпирание на пари чрез търговски обекти. Такъв конкретен случай е представен в следващата схема.

Схема 17: Изпирание на пари чрез търговски обекти след консултации

В представената схема трафикант притежава супермаркет. При зареждане на стока за супермаркета трафикантът се договоря с търговци на едро да му дават фактури за по-голямо количество стоки от реално закупените. Търговците на едро се съгласяват да издадат такива фактури, защото много други клиенти купуват стока, без да изискват този данъчен документ. Така високите нива на сива икономика в България се явяват много благоприятна среда за изпирание на пари. Трафикантът влага в супермаркета пари от трафик на хора. Освен оборот от реални продажби, супермаркетът отчита и фиктивен оборот, т.е. декларира обороти, които са много по-големи от реалните. Така стоката, която е заредена в магазина само на документи се „про-

дава“ отново само на документи. С тези операции перачите се подсиуряват и при проверка имат възможност да покажат не само оборот от продажбите, но и документи за реално получена стока. Освен това трафикантът, отново по съвет и с помощта на своите адвокати и счетоводители, успява да предизвика периодични данъчни ревизии, които да установят, че няма нарушения в търговския обект. В резултат парите, генерирани от трафик на хора, изглеждат придобити от търговската дейност на супермаркета.

2.3.6. Обществени поръчки и проекти

В интервюта се откриват редица примери, от които става ясно, че парите, придобити от трафик на хора с цел сексуална експлоатация, се насочват към обществени поръчки.

В някои случаи трафикантите получават политическа подкрепа, с която вкарват мръсните пари в обществени поръчки, в концесии (често дългосрочни за период от 20–30 години) и т.н. Както показахме в трета глава, в много случаи трафикантите поддържат близки връзки с представители на политическата власт, като са създали добре организирани разпределителни коалиции, а в някои случаи самите трафиканти заемат ключови позиции в местната власт. Тези връзки и позиции в политическата власт лесно прерастват в подкрепа при участие в обществени поръчки. Близките връзки на трафикантите с представители на политическата власт позволяват да се случва модел, при който търговете се печелят от фирми, приближени до трафикантите. С участието си в различни държавни и общински търгове, те успяват да спечелят редица концесии и приватизационни обекти. Използвайки политическата подкрепа, трафикантите си осигуряват ползване на общински обекти на изключително изгодни цени за дълъг период от време.

Интересен пример за използване на политическа подкрепа е за трафикант, който има много добри контакти с ключови държавни служители, отговарящи за европейски програми в земеделието. Разчитайки на тези контакти той се заема с посредничество при осигуряване на средства по еврофондовете. За тази цел трафикантът обикаля региона, от който е, и предлага на селскостопанските производители да им посредничи при осигуряване на средства от европейски проекти. Като за това получава процент от средствата, които ще бъдат отпуснати. Този процент в установените случаи варира от 10 до 30%. Така политическата подкрепа и връзките, с които разполагат трафикантите, им позволяват не само да печелят поръчки и търгове за себе си и своите приближени, но и да предлагат и осигуряват успешно участие в конкурси на трети лица.

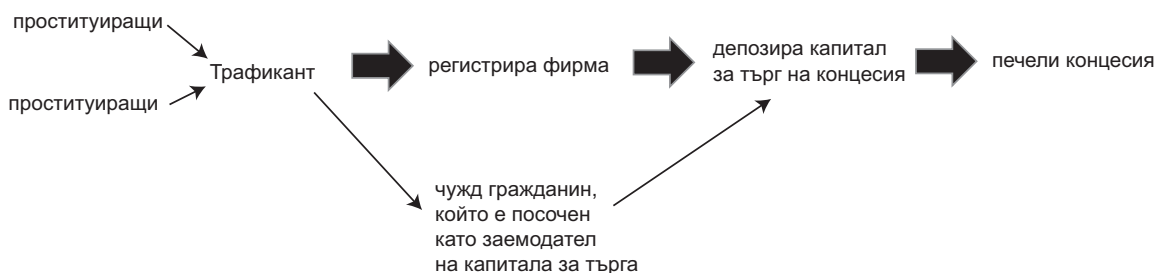
Освен използването на политическа подкрепа, за успешното участие на трафикантите в обществени поръчки и държавни търгове допринася и възможността им да наддават в самия търг до стойности, които са доста над средните пазарни, като понякога цените се вдигат до много високи нива, с което принуждават техните конкуренти да се откажат от наддаването. След като имат легализирани големи суми пари и контролират сериозен бизнес. Имат възможност с много по-голяма лекота да изпират приходите от престъпната дейност, които да се сливат с големите легални приходи. Това позволява на трафикантите да предложат повече пари от конкуриращите се с тях в търга легални бизнесмени, които трябва примерно да ипотекират свое имущество или да заделят пари от другия си бизнес, за да бъдат конкурентно способни. Установяват се и примери, при които, ако в търга се опита да участва и друг кандидат, трафикантите чрез заплахи и насилие го принуждават да се откаже. Предимствата при участие в търгове и конкурси за общински поръчки, с които разполагат трафикантите, дават резултат и в информацията от изследването се откриват редица примери за приватизационни обекти, които са спечелени от трафиканти, като верига супермаркети, почивни станции, магазини и т.н.

Открива се информация и за редица концесии, които са спечелени от трафиканти като например концесии за стопанисване на част от плажната ивица, за отдаване под наем на джетовете в български черноморски курорт, чрез приближени лица за изграждане на водоелектрически централи, взимат язовири, в които правят развъдници за риба и т.н. Известни са примери, при които регионални босове използват изключително близките си и дългогодишни връзки с ключов представител на изпълнителната власт, чрез който правят опити да получат поръчка за строителство на основни пътни артерии.

В други случаи регионален бос, заемащ кметска позиция в малко населено място, е в почти роднински връзки с кмет на областен град от друг регион. С негова подкрепа строителните фирми на регионалния бос се наемат за подизпълнители на повечето обществени поръчки и проекти за строителство и ремонт в областта.

В някои случаи при кандидатстване за обществени поръчки трафикантите се явяват на търга с подставени лица.

В друг пример, за да успеят да се явят на търг за концесия, трафикантите използват фирма, работеща с пари от сексуална експлоатация, която е регистрирана непосредствено преди търга. Този пример е представен в Схема 18.

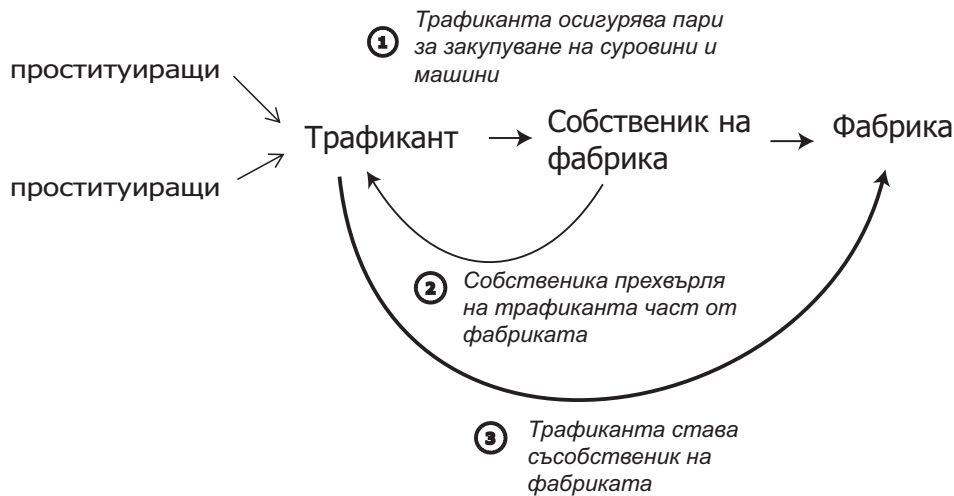
Схема 18: Изпирание на пари чрез обществена поръчка

За участие в търга фирмата представя капитал от няколко милиона лева. Капиталът на фирмата по документи е осигурен по договор за заем с чужд гражданин. Такъв чужд гражданин не съществува, трафикантите са посочили фалшиви лични данни. На практика това са пари на трафиканта. Така фирмата успява да спечели дългосрочна концесия със средства, придобити от трафик на хора, но изглеждат като заем.

2.3.7. Пленяване на съществуващ бизнес

Парите от трафик на хора се инвестират и в съществуващи и функциониращи бизнес дейности и фирми. За да се разположат в някои сфери на икономиката, трафикантите не могат да стъпят на държавните и общинските фирми, защото сферата е нова или вече приватизирана. Така те са изправени пред необходимостта да търсят други начини, чрез които да заемат изгодни позиции в дадената област. За разширяване на бизнеса в тази посока трафикантите използват пленяване на фирми. Такъв начин е набелязването на вече съществуваща фирма в даден регион или сфера. Набелязвайки я те проучват дали има дългове и към кого и се опитват да ги откупят с пари, придобити от трафик на хора. Ако няма дългове, се опитват да намерят начин, по който тя да вземе кредит или заем от тях или техни приближени. Така обвързват фирмата жертва с техни фирми, към които тя започва да трупа дългове и когато сумата нарасне достатъчно много, поставят такива условия за връщане на дълга, които изправят собственика на фирмата жертва пред два варианта – или да фалира, или да направи кредиторите си свои съдружници. Така трафикантите взимат вече работеща фирма, позната на пазара и имаща свой персонал и клиенти. Понякога те инвестират във фирмата допълнителни средства, придобити от сексуална експлоатация, с които да я направят по-успешна в дадения бранш.

Откриват се примери, при които собственици на фирми търсят контакт с трафиканти, с които да се договарят, че ще им прехвърлят част от предприятието, при осигуряване на инвестиции. Подобен пример е представен в следващата схема.

Схема 19: Изпирание на пари чрез пленяване на фабрика

В схемата собственик на фабрика иска от трафикант на хора да му осигури пари за закупуване на суровини за производството и нови машини. В замяна трафикантът ще бъде включен като съсобственик. Фабриката не разполага със свободен паричен ресурс и с модерни машини, което затруднява производството на продукцията и не позволява успешното ѝ развитие. Същевременно трафикантът разполага с голям паричен ресурс, който не може да използва свободно поради престъпния му произход. Така двамата се договарят, че трафикантът ще даде пари в брой, които да се използват за закупуване на суровини и нови машини за фабриката, както и че известен период от време след покупката на машините собственикът ще прехвърли на трафиканта част от фабриката, като в договора ще бъде записана много по-малка сума от тази, която е дадена за покупка на машините. Така използвайки средствата, генерирани от сексуална експлоатация, трафикантът успява да придобие част от фабриката, като същевременно създава илюзия, че тя е придобита със законни средства.

В някои случаи трафикантите не използват договорки при пленяване на обекта, а измама и насилие. При един такъв пример регионален бос с подобна схема успява да придобие земеделска кооперация, бивше ТКЗС. За тази цел трафикантът сключва договор за доставка на семена с председателя на земеделската кооперация. Доставката на семената се обезпечава с продукцията от бъдещата реколта. Трафикантът доставя семена, които не са с нужното качество и не дават добра реколта. Така земеделската кооперация не успява да реализира продукцията, с която да обезпечи доставката и става длъжник на трафиканта. При натрупване на дълга регионалният бос иска да придобие селскостопанския имот. Част от хората в селото се противопоставят на тази операция за придобиване на земеделската кооперация. Тогава регионалният бос изпраща силовата си бригада да респекти-

ра най-активните противници на операцията, като заплаши част от тях, а на други запали плевните. Така трафикантът успява да придобие земеделската кооперация, която след това обявява за продажба с цена от неколкостотин хиляди лева. Използвайки операции като представената трафикантите пленяват стопански обекти срещу минимални суми, а придобиват имущество, което е многократно по-скъпо. Така получават огромна печалба, която изглежда придобита от легална дейност.

2.3.8. Други

От събраната информация, освен досега представените техники, могат да се изведат още няколко, които се срещат само в отделни случаи. Някои от тези техники се представят в настоящата подточка.

Установяват се случаи, при които регионални босове притежават футболни отбори и стадиони. Инвестирайки пари от трафик на хора във футбол, освен възможност да изперат своите пари, трафикантите получават авторитет и популярност сред хората от региона. Възможностите за изпирание на пари през футбола се благоприятстват от обстоятелството, че футболистите се водят на трудови договори с минимални възнаграждения, а основната част от заплащането се дава допълнително, без да се документира. Това прави формалните разходи за възнаграждения на футболистите много малки и не изисква от трафиканта да използва изпрани пари за тяхното осигуряване. Подобно е положението и с други разходи за поддръжка на отбора. Същевременно съществуват големи възможности за документално завишаване на приходите, като тези от продажби на билети и т.н. Техниката, която споделят най-голям брой интервюирани, се отнася до покупко-продажбата на футболисти. Стойността на подобни сделки не е лимитирана и изключително трудно може да се контролира, което ги превръща в идеални за изпирание на пари. Това позволява да се декларира, че е закупен играч, който след няколко месеца ще бъде продаден за многократно по-голяма цена, а разликата се оформи като чиста печалба. Друга техника е чрез законни залагания на футболни мачове, изхода от които трафикантите уговарят предварително. След което залагат големи суми за резултата, който са уговорили, и прибират печалбите.

Известни са случаи, при които трафиканти имат фирма за търговия с горива, която използват за сключване на фиктивни сделки, с които да декларира големи печалби и да изпират парите от трафик на хора. Установяват се случаи, при които трафикантите притежават и бензиностанции.

От изследването се установяват случаи, при които трафикантите са инвестирали парите от сексуална експлоатация и при-

межават ловни стопанства, заложни къщи, погребални агенции, интернет клубове, кабелни телевизии, автоцентрове и други.

Представянето на техники за изпирание на пари от конкретни случаи може да продължи, но в настоящия доклад ще се ограничим до вече изложените основни схеми. Те изглеждат статични и отделени една от друга, но това е с цел по-ясното им представяне в текста. На практика много често те се прилагат едновременно или припокриват една с друга. Независимо какви схеми за изпирание на пари се използват от трафикантите, крайният резултат е налице – босовете се явяват като легални бизнесмени или представители на публичната власт, с огромен легален бизнес и се наслаждават на придобитите луксозни автомобили, яhti, огромни къщи, вили и т.н. Необезпокоявано не само поддържат охолен живот, но и оказват влияние на околната социална и икономическа среда с ефектите от изпирането на пари.

3. Ефекти от изпирането на пари

Когато се говори за ефекти от престъпността, съществува единодушно мнение, че те не могат да бъдат други освен негативни. Но ако престъплението е изпирание на пари, възникват различни мнения. Данните от проведеното от нас (Петрунов 2008: 23) изследване с представители на основните институции, ангажирани с неговото противодействие, показват, че според 44% от тях влиянието на изпирането на пари е по-скоро положително, а 37% не могат да преценят дали е по-скоро положително или по-скоро отрицателно. Това показва необходимостта от установяване на основните ефекти от този процес.

За тази цел в настоящата точка ще представим ефектите от изпирането на пари, които се откриват в литературата, като използваме резултатите от мащабно изследване по темата (Unger et al. 2006). То е проведено от изследователски екип по поръчка на холандското Министерство на финансите и обхваща проучване на хиляди литературни източници, публикувани в периода 1990–2005 г. В резултат от изследването екипа установява 25 различни ефекта от изпирането на пари. От всички тях изследователите посочват, че само един може да се определи като пряк ефект от престъплението – това е загуба за жертвата и печалба за извършителя на деянието. Всички останали ефекти от изпирането на пари са индиректни. Те могат да бъдат от икономическо, социално или политическо естество. Ефектите, според авторите, могат да се обособят в две групи краткосрочни и дългосрочни. Краткосрочните ефекти се забелязват в рамките на една-две години, а дългосрочните, обикновено отнемат повече от четири години, в някои случаи дори повече от десет години, преди да се проявят. В следващите точки ще представим на

кратко тези 25 ефекта, като се придържаме към посоченото изследване и две допълнителни публикации по темата от неговите автори (Unger 2007, Unger and Busuioic 2007).

3.1. Краткосрочни ефекти

Изследователите посочват следните краткосрочни ефекти:

1. *загуби за жертвите и печалби за извършителя* – прането на пари е свързано с извършване на предикатно престъпление, от което са генерирани парите. Това предполага, че средствата са нечестно прехвърлени от контрола на жертвата към престъпника. Така прането на пари допринася за процеса на прехвърляне на богатство от „добрите“ към „лошите“.

2. *изкривяване на потреблението и спестяванията* – някои автори твърдят, че престъпниците имат различни модели на потребление и спестявания от порядъчните хора, т.е. те ще използват парите по различен начин от този, който биха използвали жертвите.

3. *изкривяване на инвестициите* – при инвестиране перачите на пари се ръководят основно от желанието да избегнат контрола и разкриването, а не толкова от максимизиране на печалбите от инвестицията. Така инвестициите се пренасочват към сектори, които са познати на престъпниците и не винаги са свързани с висока възвращаемост.

4. *изкуствено повишаване на цените* – перачите биха платили за определени стоки повече, отколкото струват в действителност, което може да доведе до изкуствено завишаване на цените.

5. *нелоялна конкуренция* – перачите разполагат с големи суми пари, които трябва да изперат, дори да претърпят известни загуби. Това им дава предимство при конкуренция с обикновените предприемачи, които разполагат с ограничен ресурс.

6. *промени във вноса и износа* – прането на пари може да доведе до деформиране на вноса и износа на страната.

7. *влияние върху производителността, доходите и заетостта* – престъпниците не се ръководят от идеята за икономически просперитет, а за укриване на престъпния произход на парите, поради което често се насочени към сектори, които не водят до повишаване на производителността и заетостта.

8. *по-ниски или по-високи доходи за публичния сектор* – изпирането на пари въздейства съществено на приходите от данъци.

9. *промяна в търсенето на пари, лихвени проценти и валутни курсове* – прането на пари има негативно влияние върху лихвените проценти и валутните курсове, тъй като увеличаването на престъпността води до намаляване на търсенето на валутата на дадената страна.

10. нарастване на нестабилността на лихвените проценти и валутните курсове – прането на пари води до нарастване на нестабилността на лихвените проценти и валутните курсове, заради непредвидените вливания и изтичания на капитали. Голямо вливане на изпрани пари може да доведе до обезценяване на валутните курсове.

11. повишаване на възможността за кредити – наличието на престъпни капитали, може да доведе до повишаване на възможността за кредитиране, дори за легалния бизнес. Разпространението на този ефект може да доведе до намаляване на лихвените проценти.

12. нарастване на паричните потоци – перачите на пари прекарват средства през финансовите институции, в които парите могат най-лесно да бъдат вложени, без да предизвикват съмнение, което често води до нарастване на паричните потоци.

13. изкривяване на икономическите показатели – поради различните мотиви за инвестиране на перачите и трудността да се измери точно обхвата на прането на пари може да се стигне до грешки в макроикономическите статистики, което от своя страна да доведе до грешки при създаването на политики.

3.2. Дългосрочни ефекти

В изследването се представят следните дългосрочни ефекти от изпирането на пари:

1. застрашена приватизация – в контекста на посочената вече нелоялна конкуренция, която представляват перачите, честните предприемачи могат да бъдат изместени при приватизацията на държавни и общински обекти и предприятия. Това разширява криминалното присъствие в икономиката.

2. промяна в чуждите инвестиции – изпирането на пари може да доведе до намаляване на реалните чужди инвестиции, чрез компрометиране на страната и намаляване доверието на инвеститорите.

3. риск за финансовия сектор – когато прането на пари е в големи размери, то повлиява върху банковата стабилност или поспециално, ликвидност, което води до компрометиране на банковата сигурност.

4. печалби за финансовия сектор – в някои случаи банките могат да разглеждат перачите като желани клиенти, които нямат претенции към процента възвращаемост.

5. влияние върху надеждността на финансовия сектор – прането на пари подкопава самите финансови институции и тяхната надеждност.

6. *нелегалният бизнес разваля легалния* – връзката на гаген бизнес или предприемач с пране на пари или дори възможността за такава връзка води до разрушаване на доверието с другите икономически агенти.

7. *увеличаване на корупцията* – прането на пари допринася за увеличаване на корупцията не само във финансовия сектор, но също така във всеки един сектор в икономиката.

8. *влияние върху икономическия растеж* – изпирането на пари задушава икономическия растеж чрез вредните ефекти върху финансовите институции и чрез разрушителния ефект върху разпределението на ресурсите.

9. *подкопаване на демократичните институции* – ако перачите на пари контролират значителни части от икономиката, те могат да опитат да увеличат своя политически контрол като средство за постигане на техните цели и подсигуряване, че властите няма да въведат строг контрол върху прането на пари.

10. *подкопаване на външнополитическите цели* – прането на пари оказва силно влияние върху развиващите се страни, което подкопава международните политики за помощ.

11. *увеличаване на престъпността* – прането на пари може да се разглежда като катализатор за престъпни дейности, даващо икономическа мощ на престъпниците.

12. *нарастване на тероризма* – каналите за изпиране на пари могат да се използват за финансиране на терористични дейности, което да доведе до нарастване на тероризма.

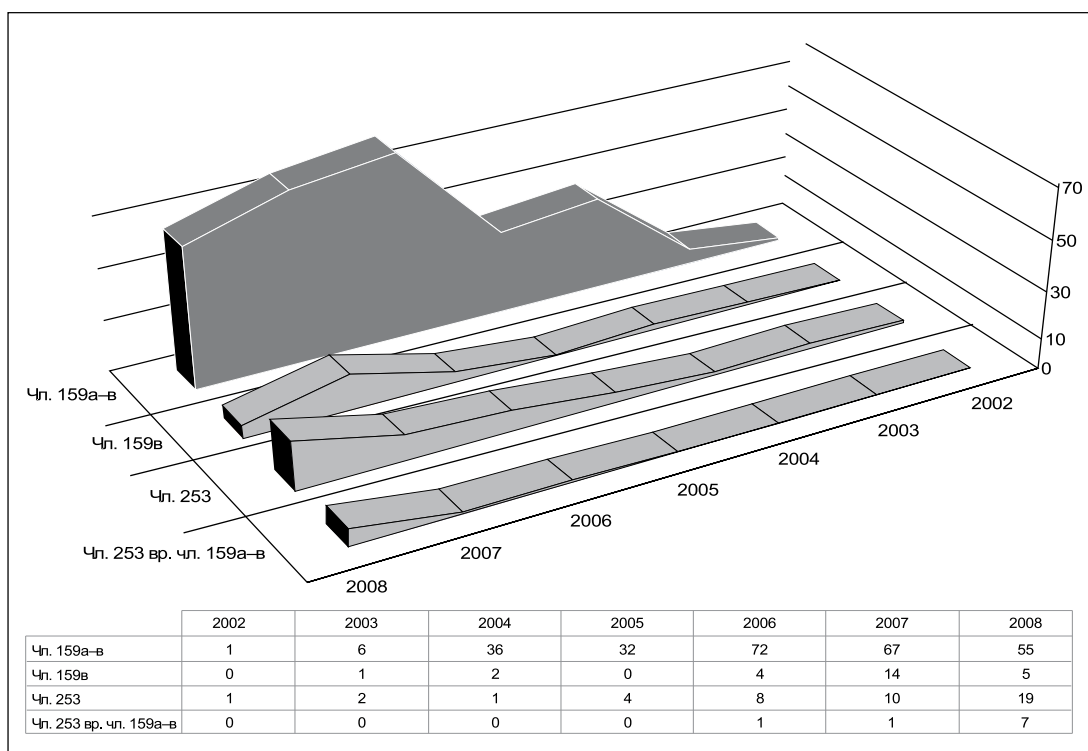
В заключение авторите на изследването са категорични, че: „всички ефекти не се случват наведнъж или за кратък период от време, но със сигурност престъпността и прането на пари представляват заплаха в дългосрочен план за икономиката, обществото и политиката“ (Unger and Busuioic 2007: 110). Именно поради това те определят престъпните пари като тиктакаща бомба със закъснител.

VI. Заключение: проблеми и предложения за подобряване на противодействието на изпирането на пари и трафика на хора

В заключение ще се акцентира върху някои проблеми пред противодействието на трафика на хора и изпирането на пари, като ще бъдат представени и предложения за тяхното преодоляване.

Първо ще бъдат разгледани досегашните резултати в борбата с посочените престъпни дейности. За тази цел ще се използва информация за тези резултати от Върховна касационна прокуратура. На Графика 2 е представен броят на внесените прокурорски актове в съда в периода 2002–2008 г. за трафик на хора (чл. 159а-в); трафик на хора, извършен по поръчение или в изпълнение на решение на организирана престъпна група или опасен рецидив (чл. 159б); изпиране на пари (чл. 253); изпиране на пари от трафик на хора (чл. 253 вр. чл. 159а-в).

Графика 2: Внесени прокурорски актове в съда

Източник: Върховна касационна прокуратура

В графиката ясно се откроява нарастване на броя на внесените актове за разглежданите престъпления след 2006 г. спрямо предишните години. Въпреки това се забелязва тенденция на пренебрегване на трафика, свързан с организирани престъпни групи (чл. 159в), спрямо общия брой на актовете за трафик на хора. В много случаи държавните органи разглеждат трафика на хора като престъпления на отделни индивиди, а не на цели организации. Но за да е успешна борбата с организираната престъпност, трябва да се работи за разкриване на всички нива в организациите, особено на най-високите. Да не се допуска залавяне на ниски и средни нива, които да се представят като автономни актъори и връзката им с организациите да се прекъсва. За постигане на тази цел усилията трябва да се насочат към прането на пари, което, както отбелязва Франко Фратини (Frattini 2007: 63), е самото сърце на организираната престъпност. Само като се следва пътят на парите, може да се стигне до върха на организациите.

На Графика 2 се забелязва значително по-малкият брой на прокурорските актове за изпирание на пари спрямо броя на актовете за трафик на хора. Освен това трафикът е само едно от предикатните престъпления, от които се генерират огромни печалби и които трябва да бъдат разследвани. До 2006 г. няма внесен прокурорски акт за изпирание на пари от трафик на хора. Най-голям брой такива актове се забелязва през 2008 г., когато са внесени седем прокурорски акта. Представените данни илюстрират тенденция, при която липсва практика сред правоохранителните органи да се свързват разследванията на престъпления, генериращи големи печалби, с паралелно проследяване и разследване на паричните потоци. За преодоляване на посочената негативна тенденция е необходима организация на работата в правоохранителните органи, която да задължава паралелно с разследване на определени престъпления да се разследва и изпирането на пари. За постигане на тази цел е необходимо грастично увеличение на броя на служителите, специализирани в работа срещу тези престъпления.

Един факт, който не се вижда в графиката, но изпъква при преглед на прокурорските актове, е, че при седем от всичките девет акта за изпирание на пари от трафик на хора обвинението е кумулативно и в повечето случаи е по чл. 321, чл. 159а, чл. 159б, чл. 159в, чл. 155 и чл. 253 от Наказателния кодекс. Освен това шест от седемте акта с кумулативно обвинение са от Окръжна прокуратура Варна, като два от тях са завършили с осъдителна присъда, два със споразумение и по два акта все още няма решение. Очевидно е, че става въпрос за добра практика, която показва, че ако се създаде подходяща организация на работа и добро междуинституционално сътрудничество, ще се постигнат положителни резултати.

Проучването на прокурорските актове за изпирание на пари от трафик на хора и присъдите по тях позволяват да се установи размерът на имуществото, отнето от трафикантите към март 2009 година. То е в размер на 500 000 лв. за внесените през 2006 г. прокурорски актове, 0 лв. за внесените през 2007 г. прокурорски актове, 769 193 лв.¹⁸ за внесените през 2008 г. прокурорски актове. В доклад на главния секретар на Комисията за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност, (Илиев 2009: 64–65) се представят данни за резултатите от работата на този държавен орган. Данните показват, че от 2006 г. до февруари 2009 г. на първа инстанция са приключили¹⁹ 3 дела за отнемане в полза на държавата на имущества, придобити от престъпните състави, отнасящи се до разврат и трафик на хора. Общата стойност на исковете по тези дела възлиза на 741 760 лв., които първоинстанционният съд е уважил изцяло.

Ако се съпоставят тези данни с оценката, която бе направена във втора глава за мащаба на средствата, генерирани от трафик на хора, които се връщат и изпират годишно в България, която е минимум 500 милиона евро, т.е. около 1 милиард лева, ще се установи, че стойността на отнетото имущество по прокурорските актове през последните три години представлява съответно 0,0005% за 2006 г., 0% за 2007 г. и за 2008 г. – 0,0008% от върнатите в нашата страна средства, генерирани от трафик на хора с цел сексуална експлоатация. Би могъл да се изчисли този процент и за резултатите, представени от КУИППД. Тъй

¹⁸ Имуществото, което е описано, че се отнема е в различен вид и валута. След нашите обобщения от различните актове, то изглежда, така: 141 397 евро, 56 230 лева, 4 550 щатски долара, 8 леки автомобили и недвижимо имущество на стойност 309 000 лева. За да представим обобщена оценка ще се опитаме да представим тези имущества в левове. Ще пресметнем стойността на еврото в левове, като използваме обменен курс на 1 евро за 1,96 лв., колкото е официалния курс на БНБ. Така равностойността на отнетите суми в евро е 277 138 лева. Ще използваме обменен курс на 1 щатски долар за 1,5лв., така се получава сума от 6 825 лева, която е равностойността на отнетите щатски долари. Оценката на отнетите леки автомобили е по-трудна, защото не разполагаме с пълната информация за тях. За настоящите цели е достатъчно да направим приблизителна оценка. Информацията, с която разполагаме е, че един от автомобилите е джип марка Мерцедес, а останалите автомобили са по-нисък клас. Поради това ще приемем оценка от 50 000 лв. за джипа и от 10 000 лв. за всеки от останалите 7 автомобили. При подобен подход за определяне на стойността със сигурност са допуснати грешки, които най-вероятно надценяват стойността на автомобилите. Сборът на всички имущества показва, че приблизителна стойност е 769 193 лв.

¹⁹ В статията е представена и информация за образуваните дела за отнемане на придобитото от посочената престъпна дейност имущество, които са 10 с обща стойност на исковете 3 073 816 лв. По тези дела все още няма решение и отнето имущество.

като представената за тях информация е за период от три години, ще бъде съпоставена с мащаба на средствата, които се връщат всяка година, като се умножат по три. Така се получава, че отнетото в полза на държавата на първа инстанция имущество, придобито от престъпните състави за разврат и трафик на хора, е 0,00025% от мащаба на средствата, генерирани от трафик на хора. В случай че се съберат и осреднят резултатите от двете държавни институции, може да се обобща, че от трафикантите се отнема пог 0,001% от върнатите в България средства, придобити от сексуална експлоатация.

Резултатите от направената съпоставка ясно показват огромното разминаване между размера на средствата, които се генерират от трафик на хора с цел сексуална експлоатация, и стойността на отнетото от държавните органи имущество. Това много ясно илюстрира необходимостта от промяна на подхода в борбата срещу тази престъпна дейност. Преследването на мръсните пари не бива да бъде самоцел. Полагането на усилия за преследване на мръсните пари не би имало ефект без преследване на източниците на мръсните пари. Усилията трябва да се насочат към ограничаване на източниците, от които се генерират мръсни пари, а не към последващо преследване на самите пари. Разследването на мръсните пари трябва да бъде инструментът за разкриване на основните генератори на престъпни пари, то трябва да се използва, за да отведе разследващите до сърцевината на престъпните организации. Точно към тях трябва да се насочат основните усилия на разследващите органи.

Всяка сфера на икономиката може да се използва за изпирание на пари, което предоставя възможност на перачите да проявят огромно творчество при осъществяване на тази престъпна дейност. Това поставя сериозни изисквания пред разследващите, които също трябва да проявяват творчество, за да се увенчаят с успех усилията им по разследване на различните схеми за изпирание на пари. Необходимо е разследващите да не се отказват, когато перачите са успели да създадат илюзия за законен произход на средствата, защото операциите, които са били извършени за изпирание на парите, в много случаи позволяват събиране на доказателства за осъществената манипулация. Например, в случай че трафикантът използва търговски обект, деклариращ много по-голям от реалния оборот, може да се направи насрещна проверка, за да се установи от къде са закупени стоките, които се продават, като проверките могат да продължат и към търговците на едро, вносителите, производителите и т.н. В случай че се декларира голяма печалба от хотел, като се твърди, че е имало много повече гости от реалното, е възможно да се направи експертиза за това какво средно дневно количество вода изразходва един гост на такъв хотел. Данните от експертизата могат да се умножат

по броя на декларираните гости и получената стойност да се сравни с показанията на водомерите за изразходваната в хотела вода. Но най-важното предимство на разследването на изпирание на пари остава възможността да се следва пътят на парите, които да отведе разследващите до сърцето на престъпната организация.

От проведените интервюта като сериозен проблем се установява нежеланието на жертвите да свидетелстват в България или отказването от вече дадени показания. Често мотив за това са заплахи от трафикантите към жертвите и техните семейства. Поради това за подобряване на борбата с трафика на хора е необходимо да се осигури пълна защита по време на целия процес на съгласилите се да свидетелстват и на техните семейства. Освен това е необходимо да се разработят и прилагат мерки за реинтеграция на проституиращите. Да бъдат обучавани, за да придобият професионална компетентност, която да им позволи да започнат друга работа.

В друго изследване (Петрунов 2008: 14–16) се установява значителна неефективност при прилагане на превантивните мерки срещу изпирането на пари в България. Само около 10–15% от предвидените в ЗМИП задължени лица са предали и имат утвърдени Вътрешни правила. През 2007 г. 90% от докладите за съмнителни операции са подадени от банки и митнически органи, което показва, че останалите 28 типа задължени лица не изпълняват достатъчно добре своите задължения. За успешно противодействие на изпирането на пари е необходимо реално прилагане на превантивните мерки срещу изпирането на пари в България. Реално обхващане на 30-те типа задължени лица по чл. 3 ал.2 и 3 ЗМИП с утвърждаване на Вътрешни правила с адекватни индикатори за съмнителни операции и с изпълнение на предвидените в тях разпоредби.

Основен проблем, затрудняващ борбата с изпирането на пари в България, е тясната връзка, която е установена между прането на пари и предикатното престъпление. Преодоляването на този проблем изисква уеднаквяване на практиката за степенята, до която трябва да се доказва предикатното престъпление и връзката между него и сумите, които са предмет на изпирание. Посочената връзка трябва да бъде отслабена: чрез осигуряване на възможност предикатното престъпление да бъде доказвано посредством косвени улики, осигуряващи убеденост, че лицето се занимава с престъпна дейност. Това може да стане чрез тълкувателно решение на Върховния съд или чрез законодателна промяна.

Нужна е промяна във философията на законодателството за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност. Наложително е да отпадне ограничението

за отнемане на имущество само на лица, които имат доказана в съда престъпна дейност по определени състави от Наказателния кодекс. Необходимо е осигуряване на законова възможност за отнемане на имущество, придобито от незаконна дейност или от нетрудови доходи. Това би позволило да се отнема имущество от широк кръг лица, включително и от доверените бизнесмени, които в много случаи са формални собственици на имуществото на трафикантите.

Представянето на проблемите пред противодействието на изпирането на пари и трафика на хора и очертаване на възможности за тяхното преодоляване може да продължи. Ще се ограничим до представените до сега проблеми, не защото е трудно да се открият други. Такива изобилстват в събраната информация. Но представените проблеми и препоръките за тяхното решаване имат ключово значение и усилията трябва да се съсредоточат върху тях. Изпълнението им ще доведе до съществено подобрене на противодействието на разглежданите престъпления.

Накрая още веднъж може да се отбележи, че борбата с изпирането на пари трябва да бъде от първостепенно значение като един от най-ефективните начини за противодействие на престъпните организации.

Литература

- Безлов, Т., Ф. Гунев, Г. Петрунов, Е. Ценков и М. Цветкова. 2007. *Организираната престъпност в България: пазари и тенденции*. София: Център за изследване на демокрацията.
- Диков, Е. 2009. Организираната престъпност и прането на пари, придобити от престъплението „трафик на хора“. В: Георгиев, Р и Г. Петрунов. (съст.) *Изпирание на пари от трафик на хора*. София: РискМонитор и Национална следствена служба.
- Илиев, Г. 2009. Опитът на КУИППД по установяване и отнемане на облаги от трафик на хора. В: Георгиев, Р и Г. Петрунов. (съст.) *Изпирание на пари от трафик на хора*. София: РискМонитор и Национална следствена служба.
- Костадинова, Р. 2005. *Трафик на хора – престъпление по българския НК*. Доклад, изнесен на конференцията „Противодействие на трафика на хора“ 07.06.2005 г., НБУ. София.
- Мобиус, Дж. 1995. Пране на мръсни пари. *Информационен бюлетин. НИКК-МВР*, 87.
- Петрунов, Г. 2008. *Противодействие на изпирането на пари в България: състояние и перспективи*. София: РискМонитор.
- Пушкарлова, И. 2008. Специалните цели на престъплението „трафик на хора“, сп. *Съвременно право*, 5.
- Alexander, H. and G. Caiden 1985. Introduction: Perspectives on Organized Crime. In: Alexander, H. and G. Caiden (eds.) *The Politics and Economics of Organized Crime*. Massachusetts/Toronto: Lexinton Books.
- Arsova, T. 2000. *Prostitution and sex workers in Bulgaria: Analysis of the situation and the risk with regards to HIV/AIDS/STDs*. Sofia: Health and Social Development Foundation.
- Becucci, S. 2008. New Players in Old Game: The Sex Market in Italy. In: Siegel, D and Nelen, H. (eds.). *Organized Crime. Culture, Markets and Policies*. New York: Springer.
- Catanzaro R. 1985. Enforcers, Entrepreneurs and Survivors: How the Mafia has Adapted to Change. *British Journal of Sociology*, 36: 34–57.

- Europol. 2008. *Trafficking in Human Beings in the European Union: A Europol Perspective*.
- Evans, 1997. Investigating and Prosecuting the Proceeds of Crime: A Common Law Experience. In: Savona, E. (ed.). *Responding to Money Laundering*. Amsterdam: Harwood academic publishers.
- Exploitation sexuelle et exploitation au travail*. 2007. Image annuelle. Police Judiciaire Fédérale – Cellule Traite des Etres Humains.
- Frattini, F. 2007. Initiative of the European Commission. In: Muller, W., Ch. Kalin and J. Goldsworth (eds.). *Anti-Money Laundering: International Law and Practice*. West Sussex: John Wiley & Sons, Ltd.
- Gomez-Cespedes, A. and Stangeland, P. 2004. Spain: The Flourishing Illegal Drug Haven in Europe. In: Fijnaut, C. and Paoli, L. (eds.). *Organised Crime in Europe. Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond*. Dordrecht: Springer.
- Harasymiw, B. 2003. *Putting Organized Crime in its Place...Within Political Science*. Paper presented at the annual meetings of the Canadian Political Science Association. Halifax, Nova Scotia. 1 June.
- Kleemans, E. 2004. Crossing Borders: Organised Crime in the Netherlands. In: Fijnaut, C. and Paoli, L. (eds.). *Organised Crime in Europe. Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond*. Dordrecht: Springer.
- Lalam, N. 2004. How Organised is Organised Crime in France? . In: Fijnaut, C. and Paoli, L. (eds.). *Organised Crime in Europe. Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond*. Dordrecht: Springer.
- Moneyval. 2005. *Proceeds from Trafficking in Human Beings and Illegal Migration/Human Smuggling*. Strasburg.
- Paoli, L. 2004. Organised Crime in Italy: Mafia and Illegal Markets – Exception and Normality. In: Fijnaut, C. and Paoli, L. (eds.). *Organised Crime in Europe. Concepts, Patterns and Control Policies in the European Union and Beyond*. Dordrecht: Springer.
- Savona, E. 1997. Introduction. In: *Responding to Money Laundering. International Perspectives*. Amsterdam: Harwood academic publishers.

- Savona, E. and De Feo, M. 1997. International Money Laundering Trends and Prevention/Control Policies. In: Savona, E. (ed.). *Responding to Money Laundering*. Amsterdam: Harwood academic publishers.
- Strafer, R. 1989. Money Laundering: the Crime of the '90's. *American Criminal Law Review*, 27: 149–207.
- Unger, B., M. Siegel, J. Ferwerda, W. De Kruijf, E. Busuioic and K. Wokke. 2006. *The Amounts and the Effects of Money Laundering*. Report for the Dutch Ministry of Finance.
- Unger, B. 2007. The Impact of Money Laundering. In: Masciandaro, D., E. Takats and B. Unger. (eds.). *Black Finance. The Economics of Money Laundering*. Cheltenham/Northampton: Edward Elgar.
- Unger, B. and E. Busuioic. 2007. *The Scale and Impacts of Money Laundering*. Massachusetts: Edward Elgar.
- UN.GIFT. 2008. *Quantifying Human Trafficking, its Impact and the Responses to it*. The Vienna Forum to fight Human Trafficking.
- UNODC. 2009. *Global Report on Trafficking in Persons*. UN.GIFT.
- Wallerstein, I. 1998. *Utopistics of Historical Choices of the Twenty-first Century*. New York: The New Press.

